

การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททสงคราม

สารนิพนธ์

ของ

นางยุพิน พุ่มพิบูลย์

S151977

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1 2550

การศึกษาสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

บทคัดย่อ

ของ

นางยุพิน พุ่มพิบูลย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2550

ยุพิน พุ่มพิบูลย์. (2550). การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททาสงคราม. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร. วีระ สุภากิจ.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา ผู้เรียนของโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททาสงคราม 4 กิจกรรม ได้แก่ คุรบ้าน สตอรี่ไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และ เพื่อเสนอปัญหา และแนวทางการปรับปรุงสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในเรื่องดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากบุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่ ครูโรงเรียนคลองตาจ่าจำนวน 7 คน ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 9 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน และผู้ปกครอง นักเรียน จำนวน 16 คน รวม 41 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้างเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการ วิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพของการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททาสงคราม สรุปได้ดังนี้
 - 1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการเข้าร่วมประชุม รับฟังคำชี้แจง ทำความเข้าใจกับกิจกรรม และประสานงานกับครูผู้สอนและ โรงเรียน
 - 1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการอาสาเป็นครู เป็นวิทยากร สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ สถานที่ประกอบการ และแหล่งเรียนรู้ บริจาคทรัพย์สิน และอาหารกลางวันให้นักเรียนที่ไปศึกษา
 - 1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการพูดคุยซักถามนักเรียน แนะนำแก้ไข้ปัญหา ให้คะแนนผลงานนักเรียน และให้ข้อมูลแก่ครู อย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีระเบียบวิธีที่ชัดเจน เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงกิจกรรม
2. ปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ โรงเรียนขาดการประสานงานกับชุมชน มีการประชาสัมพันธ์น้อย นักเรียนมีปัญหาเรื่องการเดินทางและความปลอดภัยในการไปศึกษา ในส่วนของชุมชน มีปัญหาคือ ต้องทำงานมีเวลาว่างไม่ตรงกับที่กำหนดไว้ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเชื่อว่างานวิชาการ โรงเรียนควรเป็นผู้ดำเนินการเอง

3. ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ปัญหา และแนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ โรงเรียนจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง จัดประชุม ชี้แจงให้ชุมชนทราบถึงบทบาทหน้าที่การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม มีการวางแผนร่วมกับชุมชนอย่างชัดเจน ยึดหยุ่นวันเวลาจัดกิจกรรมและแจ้งให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้า มีรถรับส่งนักเรียน และมีมาตรการป้องกันอันตรายในการเดินทาง ครูและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ครูต้องเป็นผู้นำในการวางแผน โรงเรียนต้องให้ความรู้และความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ชุมชน และต้องชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียนถึงจุดประสงค์ และเป้าหมายในการปฏิบัติกิจกรรม

A STUDY OF COMMUNITY PARTICIPATION IN STUDENT'S DEVELOPMENT ACTIVITIES,
KLONGTAJA SCHOOL, SAMUTSONGKHRAM EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE

AN ABSTRACT
BY
YUPIN PUMPIBOON

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

May 2007

Yupin Pumpiboon. (2007). *A Study of Community Participation in Student's Development Activities, Klongtaja School, Samutsongkhram Educational Service Area Office*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst.Prof. Dr.Vira Supakit.

The purposes of this study were to study community participation in planning student development activities, its support of resources, and its activity results follow-up; and propose related problems and recommendations for improving the community participations. Community participation in 4 activities arranged by Klongtaja School, Samutsongkhram Educational Service Area Office under the study included home teacher, storyline, local wisdom, and community learning resource. A purposive sample of 41 key informants was drawn from 4 groups having connections with Klongtaja School, i.e. 7 teachers, 9 community leaders, 10 basic education school committees, and 16 parents. Data was collected using a structured interview methodology and analyzed through content analysis.

The results of the study were as follows.

1. The community participations in 4 student development activities of Klongtaja School, Samutsongkhram Educational Service Area Office were as follows.

- 1.1 Participations in planning: attending meetings, acknowledging instructions, understanding of the activities, and coordinating with teachers and the school.

- 1.2 Participations in support of resources: acting as volunteer teacher and key informant, supporting material and equipment, learning place and resources, donating money and providing lunch for students attending the activities.

- 1.3 Participations in activity results follow-up: discussing with students, suggesting problem solutions, assessing student work, and providing informal data to teachers for improving activities.

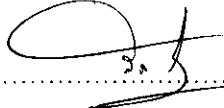
2. Problems regarding the student development activities: the school lack of coordination with community, transportation and safety problem to do out-of-class

activities; the community problems were due to having to work – having no time as scheduled, lack of self confidence, believing that school should run academic work by itself.

3. Recommendations and problem solution guidelines for the school to have more community participations in the student development activities: having continual public relation activities, arranging meetings to inform community of their participative roles in the activities, having community participations in arranging the activities, arranging flexible schedule for the activities and informing parents in advance, arranging transportation for students, having safety measures during transportation, building good teacher-parent relationships, teacher taking the lead role in planning activities, providing knowledge and understanding of basic education curriculum to community, and instructing and making student understand the objectives and goals of the activities.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การศึกษาสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน
โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ของ ยุพิน พุ่มพิบูลย์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

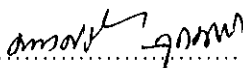
.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

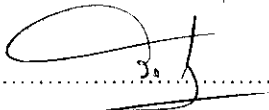
.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัศนากลางศักดิ์)

คณะกรรมการสอบ

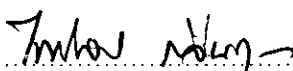
..... ประธาน

(อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานี)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

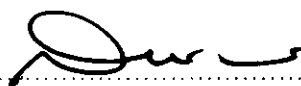
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย ชูชาติ)

วันที่ 18 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2550

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ ซึ่งได้กรุณา ให้โอกาส ให้กำลังใจ และให้การแนะนำช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา อีกทั้งคณะกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ และคณะกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนา แสงวงศ์ดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี และ อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง ในความกรุณาของคณาจารย์ทุกท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง ไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ แก่ผู้วิจัย ในการศึกษาหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานี อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นายประวิทย์ บุญทรง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปราโมทย์ จังหวัดสมุทรสงคราม นายแมนสรวง เฟิงนู ศึกษาพิเศษที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม และ นางวิภาดา เป็ลียนธนูวงศ์ ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดจุฬามณี จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ได้เสียสละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณ คณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำท้องถิ่น และ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ได้กรุณาให้สัมภาษณ์เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ นางสาวลัดดา สุธาสุวรรณ นางนภาพร ทองแก่งกล้า นายอภิชาติ เลนะนันท์ นายวีระ ปันทรัพย์ นางสาวสุวีรัตน์ พงศ์สุวรรณ นายประมวล พุทธิพิบูลย์ และนางสาวพัทธ์หทัย สุขแสงดาว ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ รวมถึงญาติพี่น้องทุกคน และนางสาวอาทิตตยา พุ่มพิบูลย์ ที่คอยให้กำลังใจด้วยดีมาโดยตลอด จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จ

ขอขอบคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนาม แต่ได้เป็นกำลังใจให้การทำสารนิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จ คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ยุพิน พุ่มพิบูลย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์	5
กรอบแนวคิดของการวิจัย	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนคลองตาจ่า	10
ประวัติโรงเรียน	10
สภาพชุมชน	11
การมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนคลองตาจ่า	11
การมีส่วนร่วม	12
ความหมายของการมีส่วนร่วม	12
ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา	14
แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม	15
รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม	16
กระบวนการและลักษณะของการมีส่วนร่วม	18
การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545	20
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา	21
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและชุมชน	22
บทบาทของสถานศึกษาต่อชุมชน	23
บทบาทของชุมชนต่อสถานศึกษา	24

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2(ต่อ)	
ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน	27
ประโยชน์และข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของชุมชน	29
กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียนคลองตาจ่า	31
กิจกรรมครอบครัว	31
บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมครอบครัว	36
บทบาทของโรงเรียน / ผู้บริหาร	36
บทบาทหน้าที่ของครอบครัว (ผู้ปกครอง)	36
บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา	36
บทบาทหน้าที่ของ ผู้เรียน	37
กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ (Story Line)	44
กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น	49
กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	54
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	59
งานวิจัยในประเทศ	59
งานวิจัยต่างประเทศ	65
3 วิธีดำเนินการวิจัย	69
ผู้ให้ข้อมูล	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	70
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล	73
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	74
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	74
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	75
กิจกรรมบ้านครู	76

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4(ต่อ)	
กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์	78
กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น	79
กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	81
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์	103
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	106
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	106
ผู้ให้ข้อมูล	106
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	107
การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	107
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	107
อภิปรายผล	108
ข้อเสนอแนะของการวิจัย	112
บรรณานุกรม	114
ภาคผนวก	122
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	123
ภาคผนวก ข รายนามผู้รับการสัมภาษณ์	133
ภาคผนวก ค รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์	139
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	141

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมครูบ้าน	35
2 รูปแบบ/วิธีสอนแบบครูบ้าน	38
3 ผังวิเคราะห์ประเด็นการเรียนรู้	40
4 ผังวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์	45
5 ตารางวิเคราะห์แผนการสอนแบบสตอรี่ไลน์	46
6 เส้นทางเดินเรื่องกิจกรรมการสอนแบบสตอรี่ไลน์	47
7 แผนรูปแสดงการบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	56
8 ลำดับการดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์	71

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ทำให้สังคมและสมาชิกของสังคมส่วนใหญ่ตามไม่ทัน ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างมาก จึงจำเป็นที่การศึกษาของประเทศจะต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อสามารถพัฒนาคนของประเทศให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมที่เปลี่ยนแปลงและร่วมมือ แข่งขัน ได้อย่างเหมาะสมทัดเทียม โดยยังสามารถดำรงความเป็นไทยได้ในสังคมโลก จึงเป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ที่จะช่วยให้ประชากรของประเทศไทยทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ได้รับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาขั้นพื้นฐานและก้าวไปให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาการ และระบบข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542: 1) การศึกษาถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพคน เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด และคุณธรรมของบุคคล รวมถึงเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม และ สร้างภูมิปัญญาให้แก่สังคม หรือ ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการตอบสนองความต้องการให้คนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองไปสู่การพัฒนาชุมชนและพัฒนาประเทศในที่สุด (รุ่ง แก้วแดง. 2541: 168)

โรงเรียนถือว่าเป็นสถาบันหนึ่งในชุมชนที่ทำหน้าที่หลักในการจัดการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนในชุมชน ได้เป็นคนดีมีคุณภาพของสังคม ในการดำเนินการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความร่วมมือจากชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า "การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและเอกชน" และ "การจัดการศึกษา จะต้องสัมพันธ์สอดคล้อง และ เกื้อกูล กับวิถีชีวิตของชุมชน" (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 14 – 15) ในอนาคต ผู้ปกครองมีการศึกษามากขึ้น จะมีโอกาสเข้ามารับผิดชอบในเรื่องการจัดการศึกษาของลูกได้มากขึ้น การจัดการศึกษาของเด็กไทยนั้น เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของโรงเรียนแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้น โรงเรียน และ บ้าน จะต้องมีความสัมพันธ์กัน (รุ่ง แก้วแดง. 2541: 199)

การที่จะสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้สนองตอบต่อสภาพปัญหาในชุมชนได้นั้น โรงเรียนจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเสียก่อน การยอมรับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนความสัมพันธ์

ระหว่งการแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้เกิดความร่วมมือส่งเสริมกันระหว่งระบบโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้อื่นภายในชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและโรงเรียนในระยะยาว หากชุมชนยังมีทรัพยากร พื้นฐานเหลืออยู่ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ บุคคล ผลผลิต โรงเรียนย่อมสามารถเข้าไปสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆ ของชุมชนได้มากขึ้น ช่วยให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนได้ง่ายกว่า ด้วยเพราะความร่วมมือระหว่งโรงเรียนกับชุมชนมีโอกาสเกิดขึ้นได้มาก (บุญภาค ตีวกุล. 2544: 136) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่งโรงเรียนกับชุมชนนับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารการศึกษายุคปัจจุบัน เพราะโรงเรียนต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยพัฒนาโรงเรียน ทั้งในด้านอาคารสถานที่และการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ใช้แหล่งวิทยากรสถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระของชุมชน มาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ถ้าทางโรงเรียนและชุมชนขาดความร่วมมือ และขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้ว ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนก็คงสำเร็จได้ยาก

ถึงแม้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่งโรงเรียนกับชุมชนจะเป็นงานที่สำคัญเป็นงานที่สนับสนุนหลักการในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งระบุไว้ในเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2536 จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย พบว่า โรงเรียนประถมศึกษา โดยทั่วไปให้ความสำคัญกับงานในด้านความสัมพันธ์ระหว่งโรงเรียนกับชุมชนค่อนข้างน้อย ปัญหาที่สำคัญคือ ชุมชนเข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่หลักของโรงเรียนเท่านั้น และประชาชนในชุมชนส่วนมากไม่แสดงความคิดเห็น (สัมพันธ์ อุปลลา. 2541: บทคัดย่อ) และยังมีปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากครูไม่มีโอกาสได้ไปคลุกคลีกับชุมชน ผู้บริหารเพราะวางตัวไม่เหมาะสม และขาดความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ ไม่มีลักษณะความเป็นผู้นำ (เมตต์ เมตต์กรณจิต. 2541: 85 – 89) โรงเรียนขาดแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น ชุมชนไม่มีวิทยากร ไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ขาดงบประมาณ ประชาชนฐานะยากจน จึงให้การสนับสนุนโรงเรียนไม่เพียงพอ (เติม แสงไทยรักษ์ณ. 2542: 123 – 125)

โรงเรียนสามารถดึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนได้ โดยอาศัยองค์ประกอบ 3 ประการ ที่มีอยู่แล้วในชุมชน อันได้แก่ คน ความรู้ และทรัพยากร ซึ่ง คน ประกอบด้วย ผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน กลุ่มหรือองค์กร และชาวบ้านทั่วไป ความรู้ ประกอบด้วยความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้จากภายนอก หรือที่เป็นภูมิปัญญาสากล และทรัพยากรประกอบด้วย โภคทรัพย์ เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ พืชและสัตว์ เงินทุนและผลผลิต เป็นต้น

โรงเรียนควรจัดให้ครูหรือบุคลากรของโรงเรียนให้เข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้ปัญหา หรือความเป็นไปของชุมชนบ้าง ไม่ว่าจะโดยการเข้าไปศึกษาหรือทำความรู้จักมักคุ้นกับผู้นำชุมชน จะทำให้

ครูหรือบุคลากรของโรงเรียนมีบทบาทในการประสานสัมพันธ์ให้สามารถนำวิทยากรที่พบบ้านมา ผสมกับวิทยากรของโรงเรียน แล้วนำไปสอนนักเรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อ ชุมชนได้อย่างแท้จริง (สุรินทร์ กิจนิตยชีวี. 2542: 22 – 23) การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วน ร่วมต่อแหล่งเรียนรู้อันหลากหลายจะทำให้ผู้เรียนมีชีวิตชีวาไม่เบื่อหน่าย อาจจะเป็นโดยการให้ผู้เรียน ออกไปศึกษาหาความรู้โดยตรงจากชุมชน ไปเก็บข้อมูล วิจัย สัมภาษณ์ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ชุมชน แบบแผนการผลิต เทคโนโลยีท้องถิ่น รวมทั้ง วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น จากคน เฒ่าคนแก่ ผู้นำชุมชน พ่อค้าแม่ค้า พระสงฆ์ เป็นต้น (ขวัญประชา อริยสังข์. 2544: 92)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนคลองตาจ่า ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา ขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ที่สอดคล้อง กับแนวคิดดังกล่าวข้างต้น คือ 1) กิจกรรมหมู่บ้าน เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ พ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้ามามีบทบาทในฐานะเป็นครูผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับบุตรหลานของตนเอง โดยจัดเวลาในการ เรียนให้นักเรียนเดินทางไปเรียนรู้กับผู้ปกครองที่บ้าน 2) กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ ใช้ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องชุมชนบ้านคลองตาจ่า เป็นเนื้อหาในการเดินเรื่อง จึงจำเป็นต้องพานักเรียน ไปเรียนยังสถานที่ และบุคคลสำคัญของชุมชน โดยความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน 3) กิจกรรมเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่จัดให้นักเรียน เดินทางไปเรียนรู้กับ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง ที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะของชุมชน ที่น่าภาคภูมิใจ และสมควรถ่ายทอด ให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ และอนุรักษ์ 4) กิจกรรมใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยจัดให้นักเรียน เดินทางไปเรียนรู้ยังสถานที่สำคัญของชุมชน ในด้านต่างๆ เช่น แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยว ค่ายบางกุ้ง อุทยานรัชกาลที่ 2 เช่น ตลาดน้ำอัมพวา โบสถ์แม่พระวัดคริสต์ บางนกแขวก แหล่งสถานประกอบการ ประกอบอาชีพของชุมชน เช่น การทำน้ำตาลมะพร้าว ทำสวนส้มโอ เป็นต้น

ในการดำเนินกิจกรรมที่ให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วม ทั้ง 4 กิจกรรม ของโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ที่ผ่านมานั้น ได้รับความร่วมมือจากชุมชน เช่น ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยเข้าร่วมประชุม และร่วมกำหนดตารางจัดกิจกรรม ด้าน การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร เช่น รับหน้าที่เป็นวิทยากร เป็นครูถ่ายทอดความรู้ และ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการ ดำเนินกิจกรรม เช่น มีส่วนร่วมกับครูในการประเมินผลนักเรียน ทั้งทักษะด้านความรู้ ด้านการ ปฏิบัติ และเจตคติ รวมถึงการให้ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นในการพัฒนากิจกรรม แก่ทางโรงเรียน

งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ซึ่งผลการวิจัยเป็น ประโยชน์ต่อ ครู ผู้บริหาร ชุมชน และสถานศึกษา ในการให้ความร่วมมือกัน จัดกิจกรรม เพื่อ พัฒนาผู้เรียน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่ชุมชนต้องการ รวมถึงทำให้ทราบสภาพความ ร่วมมือของชุมชนที่แท้จริงในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อนำไปพัฒนาความร่วมมือของ ชุมชนในการจัดกิจกรรม ในโรงเรียนประถมศึกษา และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในการร่วมมือ ของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนคลอง ตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม 4 กิจกรรม ได้แก่ ครัวบ้าน สตอริไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
2. เพื่อเสนอปัญหา และแนวทางการปรับปรุงสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการ วางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม 4 กิจกรรม ได้แก่ ครัวบ้าน สตอริไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ทราบถึงสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนของ โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ในด้านการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลของ 4 กิจกรรม ได้แก่ ครัวบ้าน สตอริไลน์ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ผลของการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง การดำเนินการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนของโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเลือกแบบเจาะจงจากครูโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม จำนวน 7 คน ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลบางยี่รงค์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีทั้งบุคคลที่เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า หรือบุคคลที่เป็นผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 9 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ที่มีใช่ ครูในโรงเรียน หรือผู้นำท้องถิ่น หรือ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 9 คน และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ห้องเรียนละ 2 คน จาก 8 ห้องเรียน จำนวน 16 คน รวมจำนวน 41 คน

ขอบเขตที่ศึกษา

ขอบเขตที่ศึกษา ได้แก่ สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนา ผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ใน 3 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมครอบครัว กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

นิยามศัพท์

1. โรงเรียนคลองตาจ่า หมายถึง โรงเรียนคลองตาจ่า ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลบางยี่รงค์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม
2. ชุมชน หมายถึง ชุมชนรอบๆ โรงเรียนคลองตาจ่า ตำบลบางยี่รงค์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม สมาชิกของชุมชน ได้แก่ ครู ผู้นำท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า ผู้ปกครองนักเรียน องค์กรชุมชน และประชากร
3. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมของสมาชิกของชุมชนกระทำ/ปฏิบัติในการร่วมมือ ใน 3 ด้าน ดังนี้คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม เพื่อ ร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมครอบครัว กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

3.1 การวางแผน หมายถึง การร่วมประชุม การร่วมอภิปราย และแสดงความคิดเห็น เพื่อการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน และทรัพยากรที่จะต้องใช้การให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน

3.2 การสนับสนุนทรัพยากร หมายถึง การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน ร่วมให้ความรู้ หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนและการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เพื่อสนับสนุนกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน

3.3 การติดตามผลการดำเนินกิจกรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผน การดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทัน่วงที

4. กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของโรงเรียนคลองตาจ่า เพื่อพัฒนาผู้เรียน ตามสาระวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน 4 กิจกรรม ได้แก่ ครูบ้าน สตอรี่ไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

4.1 ครูบ้าน หมายถึง การจัดกิจกรรมโดยการจัดเวลาช่วงหนึ่งให้นักเรียนในชั้นเดินทางไปเรียนรู้กับผู้ปกครองในฐานะที่เป็นครูบ้าน ในเรื่องให้ผู้ปกครองท่านนั้นสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้มาเชื่อมโยงกับสาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยให้ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดกิจกรรม มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ทั้งด้านเวลา ทรัพย์ รวมถึงร่วมถ่ายทอดความรู้ในกับนักเรียน และมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

4.2 สตอรี่ไลน์ หมายถึง การจัดกิจกรรมบูรณาการความรู้ และทักษะการเรียนรู้ โดยอาศัยเส้นทางเดินเรื่องเกี่ยวกับชุมชนบ้านคลองตาจ่า ที่ครูได้วางโครงเรื่องเป็นตอนๆ ไว้คร่าวๆ ให้ผู้เรียน เป็นผู้เติมเต็มรายละเอียดตามจินตนาการ การวางแผน และตัดสินใจของผู้เรียนเอง มีการเดินทางไปศึกษายังสถานที่ และบุคคลในชุมชน ตามกิจกรรมย่อยในแต่ละช่วงของสตอรี่ไลน์ โดยให้บุคคลในชุมชน ที่เกี่ยวข้องในเนื้อหาที่จัดกิจกรรม เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ในการสนับสนุนทรัพยากร ทั้งด้านเวลา ทรัพย์ รวมถึงร่วมถ่ายทอดความรู้ในกับนักเรียน และมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

4.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการจัดให้นักเรียนเดินทางไปเรียนกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง ที่เป็นลักษณะเด่นเฉพาะของชุมชนที่น่าภาคภูมิใจ และเป็นเรื่องราวที่ควรอนุรักษ์ โดยให้ความสำคัญกับตัวบุคคล และองค์ความรู้

ที่ควรศึกษา เช่น เรื่องบุคคลสำคัญเรื่องอาชีพในชุมชน การทำน้ำตาลมะพร้าว การทำผ้ามัดย้อม ซึ่งเชื่อมโยงบูรณาการกับสาระวิชาในหลักสูตรที่จัดให้นักเรียน มีบุคคลในชุมชนที่เกี่ยวข้องในเนื้อหาที่จัดกิจกรรม เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร ทั้งด้านเวลา ทรัพย์ รวมถึงร่วมถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน และมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

4.4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้

การจัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ยังสถานที่สำคัญ เช่น ค่ายบางกุ้ง อุทยาน รัชกาลที่ 2 วัดบางนกแขวก สถานประกอบการ เช่น โรงงานน้ำมันมะพร้าว กลุ่มผลิตสินค้า OTOP สวนส้มโอ ฯลฯ มีการเชิญผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องในเนื้อหาที่จัดกิจกรรม เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร ทั้งด้านเวลา ทรัพย์ รวมถึงร่วมถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน และมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

5. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับแต่งตั้งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละ 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ที่เป็นตัวแทนจากผู้ปกครอง ครู องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า และ ผู้ทรงคุณวุฒิ

6. ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลบางยี่รงค์ ที่โรงเรียนคลองตาจ่า ตั้งอยู่

7. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง พ่อแม่ ผู้ปกครองที่รับผิดชอบ เลี้ยงดูอุปการะนักเรียน ของโรงเรียนคลองตาจ่า ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึงประถมศึกษาปีที่ 6

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยอาศัยหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการจัดการศึกษาที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวด 4 มาตรา 24 (6) ซึ่งระบุว่า "การจัดการเรียนรู้สามารถจัดได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ โดยการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย ร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ" สภาพการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข้อจำกัดของแนวคิดที่แตกต่างกันเรื่องของการมีส่วนร่วม แนวคิดของชุมชนมีความเข้าใจว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนทุกอย่าง การบริจาคทรัพย์สิน แรงงานอื่นๆ นอกเหนือจากการจัดการศึกษา ด้านวิชาการ ซึ่งชุมชนถือว่า เป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของสถานศึกษา กระบวนการมีส่วนร่วมจึงเป็นแบบผิวเผิน ผ่านทางคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการคิด และการตัดสินใจ การสนับสนุนและร่วมดำเนินงาน การตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมรับบริการและรับประโยชน์จากโรงเรียน (จารุมาศ บุญอินทร์. 2545: 75 – 81)

การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียน คลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จึงมีกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

1. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน เกี่ยวกับ

- 1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน
- 1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากร
- 1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

2. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมครอบครัว สตอรี่ไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐาน เพื่อประกอบการศึกษา โดยนำเสนอตามลำดับ หัวข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนคลองตาจ่า

- 1.1 ประวัติโรงเรียน
- 1.2 สภาพชุมชน
- 1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนคลองตาจ่า

2. การมีส่วนร่วม

- 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
- 2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม
- 2.4 รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม
- 2.5 กระบวนการและลักษณะของการมีส่วนร่วม
- 2.6 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางของพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

- 3.1 ความหมายของชุมชน
- 3.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและชุมชน
- 3.3 บทบาทของสถานศึกษาต่อชุมชน
- 3.4 บทบาทของชุมชนต่อสถานศึกษา
- 3.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 3.6 ประโยชน์และข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ของ โรงเรียนคลองตาจ่า

- 4.1 กิจกรรมครอบครัว
- 4.2 กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์
- 4.3 กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4.4 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนคลองตาจ่า

1.1 ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนคลองตาจ่า เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ตำบลบางยี่รงค์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึง ระดับประถมศึกษา มีครู 8 คน (รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียน) และมีนักเรียนทั้งหมด 106 คน ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2477 โดยความร่วมมือเสียสละของชุมชนในท้องถิ่น สถานที่ตั้งทำการแห่งแรก ได้อาศัยโรงจิว ของ ศาลเจ้าปูนเก่าทาง ปากคลองตาจ่า จังหวัดราชบุรี ต่อมาได้ย้ายมาอาศัยที่ดินของ นายอู่ จีนภักดี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ตำบลบางยี่รงค์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม และย้ายมาตั้งโรงเรียนแห่งสุดท้ายที่หมู่ที่ 3 ตำบลบางยี่รงค์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยได้รับบริจาคที่ดินจากนายคง นางจิบ นาคผจญ จำนวน 8 ไร่ 36 ตารางวา ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนจนถึงปัจจุบัน (โรงเรียนคลองตาจ่า. 2548: 1 – 17)

จากประวัติความเป็นมาของโรงเรียน แสดงให้เห็นถึงความรัก ความเสียสละ ของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน และให้ความสำคัญกับการศึกษา ช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนเป็นอย่างดี จนถึงปัจจุบัน โรงเรียนแห่งนี้ตั้งอยู่เป็นเอกเทศ ไม่มีวัดหรือองค์กรใดอุปถัมภ์ จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นไปด้วยดี ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จนถือได้ว่า เป็นจุดเด่นด้านโอกาสในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

คำขวัญโรงเรียนคลองตาจ่า คือ เรียนดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม

สีประจำโรงเรียน คือ สีแดง – สีน้ำเงิน

วิสัยทัศน์ คือ โรงเรียนคลองตาจ่า มุ่งมั่นจัดการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐาน

สืบสานดนตรีไทย ใฝ่รักอ่าน ก้าวทันเทคโนโลยี สร้างคนดีให้ชุมชน สืบค้นภูมิปัญญา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ มุ่งสู่คุณภาพ

1.2 สภาพชุมชน

โรงเรียนคลองตาจ่า ตั้งอยู่ในพื้นที่สุดแดนของจังหวัดสมุทรสงครามกับจังหวัดราชบุรี บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียนมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดราชบุรี สภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มต่ำ น้ำจะท่วมซังทุกปี และอยู่ไกลจากชุมชน ไม่มีวัดหรือหน่วยงานอุปการะ ห่างจากจังหวัด 23 กิโลเมตร ชุมชนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน มีทั้งผู้นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ มีประชากรประมาณ 1,020 คน บริเวณและสถานที่ใกล้เคียงโรงเรียน ได้แก่ วัดสถานีนามัย ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบางยี่รงค์

สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน จะมีลักษณะเป็นสวนมะพร้าว และสวนผลไม้ อาชีพหลักของชุมชน จึงเป็นอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนผลไม้ ซึ่งเป็นอาชีพที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และมีอาชีพรับจ้างอยู่บ้าง เศรษฐกิจของชุมชนนี้จึงมีทั้งที่ฐานะดีและยากจน ผู้นับถือศาสนาคริสต์ ที่มีฐานะดีก็นำบุตรหลานของตนไปเข้าโรงเรียนเอกชน ที่นับถือศาสนาคริสต์ ผู้ปกครองของนักเรียนที่ส่งบุตรหลานมาโรงเรียนคลองตาจ่าส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ และมีฐานะยากจน มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อมายังนักเรียน ทำให้ขาดแคลนและต้องการความช่วยเหลือในหลายๆ ด้าน เช่น ทุนการศึกษา เสื้อผ้า แบบเรียน และอาหารกลางวัน

ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบอาชีพทำสวนร้อยละ 55 อาชีพรับจ้างร้อยละ 35 รับราชการร้อยละ 10 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 80 ศาสนาคริสต์ร้อยละ 20 ส่วนรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อปีประมาณปีละ 20,000 บาท

ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ กิจกรรมตามประเพณี และวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับท้องถิ่นอื่นๆ ของภาคกลางที่อยู่ในชนบท ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตรในวันสำคัญต่างๆ การแห่เทียนเนื่องในวันเข้าพรรษา งานทำบุญทอดกฐิน ประเพณีบวชนาค งานแต่งงาน งานศพ ฯลฯ ถือเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา นับเป็นแหล่งรวมบุคคลในชุมชนให้มาปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเป้าหมายเดียวกันเพื่อส่วนรวม ที่ก่อให้เกิดความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเป็นวิถีชีวิตของชุมชนในชนบทไทย (โรงเรียนคลองตาจ่า. 2548: 1 – 17)

1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนคลองตาจ่า

ชุมชนมีสัมพันธภาพที่ดีกับโรงเรียนคลองตาจ่าตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะทำงานในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนขอความร่วมมือ

- 2) การมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่นกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ กิจกรรมทางวิชาการ
- 3) การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน ระดมความคิด และให้ข้อเสนอแนะในเรื่องต่างๆ
- 4) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ด้านทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน สื่อวัสดุ อุปกรณ์ประกอบการสอน ด้านแรงงานหรือเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ให้กับนักเรียน และ อื่นๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ในการจัดการ ศึกษาของโรงเรียน
- 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทำให้ทราบ อุปสรรคปัญหา เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนคลองตาจ่า มีแนวทางจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป้าหมายการศึกษาของชาติ ซึ่งนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอน ในสาระวิชาต่างๆ ในชั้นเรียนตามปกติแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบนพื้นฐานรากเหง้าของชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ จึงจัดให้ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครู โดยกำหนดให้เป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนคลองตาจ่า 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมครัวบ้าน กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีลักษณะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการกับสาระวิชาที่เกี่ยวข้อง ที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรม การสนับสนุนทรัพยากรในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ให้กับนักเรียนโดยตรง รวมถึงการติดตามผลในการจัดกิจกรรมเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วม

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม มีคำในภาษาอังกฤษหลายคำที่ใช้สื่อความหมายทำนองเดียวกัน ได้แก่ People's participation, citizen involvement, popular participation, grass-roots participation. เป็นต้น และได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

เสรีศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537: 182 – 183) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล หรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหาร ประสิทธิภาพขององค์กร ขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้น ในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุ

เป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิด สติปัญญา ก็คือ การให้มีส่วนร่วมในองค์กรนี้ บุคคลนั้นจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติต่างๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นผูกพันต่อ กิจกรรมในองค์กรที่สุด

อภิชัย พันธเสน (2539: 165) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง อำนาจในการตัดสินใจที่เน้นเรื่องอำนาจ และการควบคุมโดยการมีกิจกรรมร่วมกันของประชาชนที่ไม่เคยมีส่วนเกี่ยวข้องในทางปฏิบัติ คำว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นผลจากการต่อสู้ในทางรูปธรรมและการขัดแย้งทางสังคม หรือโดยความหมายที่จะปรับความหมาย ให้ใกล้เคียงกับสภาพของสังคมที่เป็นจริง กระบวนการดังกล่าวจึงมีแนวโน้มไปในแนวลักษณะประชาชน หรือการเรียกร้องในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตย และมีการปลดปล่อยให้มีอิสรภาพมากยิ่งขึ้น

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (ชินรัตน์ สมสืบ. 2539: 22-23; อ้างอิงจาก โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. ม.ป.ป.) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการแบ่งแยกภารกิจในการตัดสินใจ ไม่ใช่เพียงกันว่า เรื่องไหนเป็นบทบาทของใคร รัฐจึงมีหน้าที่ในการหาทางเลือกไปในชนบทให้เร็วทั่วถึง เพื่อให้ตัดสินใจในเรื่องที่ยากขึ้นเรื่อยๆ ได้ และในที่สุดแล้วเขาจะฟังตนเองได้

ศิริกุล กลวิวัฒน์ (2542: 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาด้วยความสมัครใจ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด เพื่อพัฒนาชุมชนของตนด้วยความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น

กรมสามัญศึกษา (2543: 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความรู้สึกที่มีเจตนาในการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ มีความรู้สึกรับผิดชอบในความสำเร็จ และมีส่วนร่วมในฐานะมีส่วนได้ส่วนเสียในการปฏิบัติงานร่วมกัน

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร. 2541: 11; อ้างอิงจาก Cohen; & Uphoff. 1977: n.d.) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม จะต้องประกอบด้วยการมีส่วนเกี่ยวข้องของประชาชน 4 ประการ ได้แก่ 1) มีส่วนในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร และทำด้วยวิธีการอย่างไร 2) มีส่วนในการดำเนินโครงการ ตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการ และการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา 4) มีส่วนในการประเมินผลโครงการ

เดวิส และนิวสตรอม (ไพรัช อรรถกามานนท์: และ มัทนา โชควรวัฒนกร. 2545: 8; อ้างอิงจาก Davis; & Newstrom. n.d.) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้นเกี่ยวข้องกับ 1) การเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย (Involvement) 2) การให้หรือเอื้อประโยชน์ (Contribution) 3) การรับผิดชอบ (Responsibility)

ปรัชญา เวลล์ (ไพรัช อรรถกถาภานนท์: และ มัทนา ไชควรวัดมนกร. 2545: 8; อ้างอิงจาก ปรัชญา เวลล์. ม.ป.ป.) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม เป็นการที่ประชาชนได้ใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างของตน เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน เงินทุน วัสดุ ในกิจกรรมพัฒนานั้น การมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนา และเป็นผู้กระทำให้เกิดกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมจึงเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามทฤษฎีของนักวิชาการต่างๆ จะเห็นว่า ได้มีนักวิชาการให้ความหมายแตกต่างกันออกไป สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ให้ความหมาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ โดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของการดำเนินงานพัฒนาในลักษณะของการเข้าร่วม การจัดการตั้งแต่การเข้าร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผลในรูปของชุมชนที่ได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา

2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและท้องถิ่น ได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและการกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน ตลอดจนร่วมพิจารณา กำหนดปัญหา ความต้องการของประชาชน ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแก้ไขแนวทางพัฒนาโรงเรียน (ไพรัช อรรถกถาภานนท์: และ มัทนา ไชควรวัดมนกร. 2545: 9)

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นประเด็นสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ในส่วนของนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ คือ ให้รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้นำนโยบายดังกล่าวมากำหนดเป็นเจตนารมณ์ และแนวทางที่จะทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีนักวิชาการที่กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544: 11) กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิด และอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว

2. การมีส่วนร่วมมีผลในทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะเดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีการที่ผู้บริหารสามารถใช้ทดสอบว่าสิ่งที่ตนเองรู้ตรงกับสิ่งที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือไม่

3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

4. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงาน หรือผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถ และทักษะในการทำงานร่วมกัน เกิดความมีน้ำใจ (Team Spirit) และความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น

5. การมีส่วนร่วมทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น และส่งเสริมให้การปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้สูง ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นด้วย

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพราะจะทำให้บรรลุเป้าหมาย และสอดคล้องตรงตามความต้องการ ของชุมชน รวมถึงช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.3 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษา คือ การนำประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดพัฒนา ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่มีผลทำให้การปฏิบัติงานบรรลุผลหรือล้มเหลวต่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คำว่า “การมีส่วนร่วม” มีนักวิชาการและนักปฏิบัติให้แนวคิดมากมาย ดังนี้

ชินรัตน์ สมสืบ (2539: 25 – 27) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิ (Right) และเป็นเอกสิทธิ์ (Privilege) ในฐานะสิทธิ จะต้องได้รับการเคารพและให้เกียรติ ในฐานะเอกสิทธิ์จะต้องไม่ถูกบังคับ (Enforce) และครอบงำ (Manipulate) ทั้งสองประการนี้ต้องเกิดจากบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดไม่มีใครจะเป็นหุ่นเชิด ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นผลรวมของข้อมูลมาจากคนแต่ละคน บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่าโครงการเป็นของพวกเขา เพื่อพวกเขา และโดยพวกเขา ที่แสดงออกมาในรูปพฤติกรรมร่วมเป็นการแสดงพฤติกรรมของผลประโยชน์ร่วม ดังนั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้น ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ ถูกสอน และถูกแนะนำ แต่ก็ไม่ได้ทำเพื่อผลประโยชน์ของคนอื่น

3. การมีส่วนร่วม คือ ส่วนสำคัญของกระบวนการบริหารการพัฒนาชนบท ประการที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมจะถูกดำเนินการใน 2 บริบท คือ นักบริหารการพัฒนาจะต้องรู้ในสิ่งที่ประชาชนมุ่งหวัง (Aspiration) และต้องให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น (Articulation) ประการที่สอง โครงการพัฒนาต้องให้ประชาชนรับรู้ ประชาชนต้องเข้าใจ ในโครงการ รู้ถึงทรัพยากรที่จำเป็น และประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ การมีส่วนร่วม คือ เครื่องชี้วัดการพัฒนาชนบทการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นฐานในการพัฒนาชนบทยิ่งมาก และเข้มข้นเท่าใด แสดงว่าผลประโยชน์ของการพัฒนา จะตกแก่ประชาชนมากขึ้น เท่านั้น

4. การมีส่วนร่วมจำเป็นสำหรับความสำเร็จของการพัฒนาชนบท ซึ่งจะต้องเป็นการมีส่วนร่วมจริงไม่ใช่เพียงหยาบๆ หรืออย่างตื้นๆ เป็นเรื่องของการอาสาสมัครเป็นผลของทางเลือกที่ ประชาชนจะทำการต่างๆ เพื่อตัวพวกเขาเอง

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (ประภาพรรณ ไชยวงษ์. 2545: 27; อ้างอิงจาก Cohen; & Uphoff. 1980: n.d.) มองการมีส่วนร่วมใน 3 มิติ คือ

1. มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร (What participation are we concerned with?)
2. ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม (Whose participation are we concerned with?)
3. มีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างไร (How is participation occurring within the project?)

จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น พอสรุปได้ว่า การรื้อให้เกิดกิจกรรมทางสังคมเพื่อให้คนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยต้องมองความเข้าใจวิถีชีวิต ค่านิยม จารีตประเพณี ทัศนคติของบุคคล และการพัฒนาที่เหมาะสม จะนำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกในชุมชนด้วยความสมัครใจ ซึ่งการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดและร่วมทำ ทำให้งานบรรลุเป้าหมาย และประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพของงานมีมากขึ้นด้วย

2.4 รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

จากการสำรวจแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเห็นว่า ทรรศนะของนักวิชาการต่างๆ มีทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ดังนี้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2539:18) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้า ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนถึง ความต้องการของชุมชน

2. ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและ แก้ไขตลอดจนสนองความต้องการของประชาชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ซูชาติ พวงสมจิต (2540: 19) ได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น
- ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ
- ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือโดยการบริหารงาน และประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น
- ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการประเมินว่าโครงการที่พวกเขาดำเนินการนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้ อาจเป็นการประเมินผลย่อย (Formative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการ ที่กระทำกันเป็นระยะๆ หรือการประเมินผลรวม (Summative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรอยอดโครงการ

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen: & Uphoff. 1980: 219 – 222) กล่าวว่า กรอบพื้นฐานเพื่อการอธิบายและวิเคราะห์ การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making) ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน

1. การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม และผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยจึงสรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมได้ 3 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล

2.5 กระบวนการและลักษณะของการมีส่วนร่วม

อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540: 93 – 94) กล่าวถึง กระบวนการเกิด และลักษณะความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ไว้ดังนี้

1. แสวงหาระบบหรือกลไกที่จะสร้างหรือพัฒนาบุคลากร ให้มีทัศนคติและวิสัยทัศน์ที่เอื้อต่อการเกิดความร่วมมือ และการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อปรึกษาหารือร่วมกัน ระหว่างผู้ที่มองเห็นประเด็นปัญหาหรือมีวิสัยทัศน์ร่วมกันอยู่แล้ว
2. เมื่อผ่านการปรึกษาหารือและมองประเด็นร่วมกันแล้ว ก็ขยายไปสู่การร่วมคิด วิเคราะห์ กำหนดแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ที่จะช่วยแก้ไข้ปัญหา การวางแผนกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การร่วมมือกันจัดกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ที่จะช่วยแก้ไข้ปัญหาที่ประสบอยู่ และพัฒนาเจตคติ ความสามารถ สติปัญญาของบุคคล เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และเกิดบูรณาการในการศึกษาของชุมชน
3. จัดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการจัดการตามกิจกรรมที่กำหนด ในข้อ 2 โดยมีการสรุปประเมินผลการดำเนินการร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาพัฒนากิจกรรมและความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง
4. แสวงหาแนวทางของการขยายความคิด กิจกรรมการเรียนรู้ไปสู่ประชาชน ในชุมชน เพื่อขยายการมีส่วนร่วมให้ทั่วถึง และผลักดันให้เกิดโครงสร้างของกิจกรรมแบบแนวร่วม

อย่างต่อเนื่องในชุมชน

5. สสำรวจหารูปแบบและระบบของความร่วมมือและความสัมพันธ์กับภายนอกชุมชน ที่จะพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่นเพื่อความเข้มแข็งของบุคคล โรงเรียนและชุมชน เช่น เครือข่ายงานพัฒนาในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมุ่งให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นบูรณาการ

ชินรัตน์ สมสืบ (2539: 69 -70) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมไว้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะของตัวบุคคล ในลักษณะนี้จะให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยมองประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งสำคัญของแนวคิด เช่น การตัดสินใจ ความรู้สึกรับผิดชอบ
2. การมีส่วนร่วมในลักษณะกลุ่ม ขบวนการที่มุ่งสร้างพื้นฐานอำนาจ จากการสร้างกลุ่ม และโครงสร้างภายในหน่วยงานให้มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะนี้ได้ให้ความสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ ผู้ตาม และองค์กรที่มีประสิทธิภาพ
3. การมีส่วนร่วมในลักษณะของโครงการ ในลักษณะนี้ให้ความสำคัญที่การจัดโครงการอันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายการถ่ายทอดระบบเทคนิคความรู้ และการกระจายอำนาจสู่ประชาชน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงที่ีระหว่างประชาชนกับรัฐ
4. การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน ในลักษณะนี้ให้ความสำคัญ ในแง่ของการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน มีการถ่ายทอดหรือขยายโครงสร้างทางอำนาจของกลุ่ม ผลประโยชน์และชนชั้นทางสังคม ในการกำหนดรูปแบบการใช้ทรัพยากร การบริหาร สถานะ และอำนาจในสังคม
5. การมีส่วนร่วมในลักษณะของนโยบาย ในลักษณะนี้ให้ความสำคัญในเรื่องของการยอมรับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เสียเปรียบในสังคม แล้วนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบายและแผนงานระดับชาติ เพื่อเป็นการประกันความมั่นคงในเรื่องของการใช้การสนับสนุนและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในลักษณะของสถาบัน โครงการ กฎหมาย และอุดมการณ์ แนวคิด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมแบ่งออกได้หลายลักษณะ เช่น การร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันปฏิบัติงาน ร่วมกันสำรวจหารูปแบบ นอกจากนี้แล้ว ลักษณะการมีส่วนร่วมยังแบ่งเป็น การมีส่วนร่วมในลักษณะของตัวบุคคล การมีส่วนร่วมในลักษณะกลุ่ม การมีส่วนร่วมในลักษณะของโครงการ การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน และการมีส่วนร่วมในลักษณะของนโยบาย

2.6 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 24 – 62)

1. แนวทางการจัดการศึกษา โรงเรียนและชุมชนมีการประสานความร่วมมือในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (มาตรา 24 วรรค 6) ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

(มาตรา 29)

2. การบริหารและการจัดการศึกษา กำหนดให้องค์กรชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 38 วรรคสอง) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 40) ซึ่งจะรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากกระทรวง ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการบริหารทั่วไป (มาตรา 39)

3. การระดมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 57) ระดมทรัพยากรและการลงทุนจากชุมชนมาใช้จัดการศึกษา (มาตรา 58) โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นแก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น (มาตรา 58 วรรคสอง)

จากแนวคิดการมีส่วนร่วมข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เนื่องจากการจัดการศึกษาที่ดีต้องเป็นการจัดการศึกษาเพื่อชุมชน รวมทั้งจะต้องเป็นการจัดการศึกษาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้นั้น ชุมชนต้องมีส่วนในการกำหนดการศึกษาให้มากขึ้น โดยมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผลในด้านต่างๆ โรงเรียนต้องคำนึงว่า หลักสูตรที่ดี คือ หลักสูตรที่ต้องเอาชุมชนกับโรงเรียนเข้ามาประสานสัมพันธ์กันให้ได้ ชุมชนต้องมีบทบาท มีภาระหน้าที่พัฒนาหลักสูตร

มาร่วมวิเคราะห์เนื้อหาที่มีอยู่ ส่วนใดบ้างที่ชุมชนรับได้ และจัดการเรียนการสอน รวมทั้งพัฒนา กิจกรรมการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการและเงื่อนไขของชุมชน จัดการเรียน การสอนให้หันไปสนใจระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ ในแต่ละท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อทำความเข้าใจ และ นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในชุมชนต่อไป

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

3.1 ความหมายของชุมชน

กรณีศึกษา ชมดี (2526: 5) กล่าวว่า ชุมชนเป็นการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในพื้นที่ หรือขอบเขตที่แน่นอนหนึ่ง มีความผูกพันซึ่งกันและกัน อันเป็นผลมาจากการมีกิจกรรมทางการ ผลิต มีวิถีการผลิตที่เหมือนหรือใกล้เคียงกัน หรือเกื้อกูลกัน มีกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนภายในกลุ่ม และเกิดจากกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน และรวมถึงความคิดเห็นทางการเมือง หรือมีกระบวนการในการ ตัดสินใจร่วมกัน

ประเวศ วะสี (วิชิต นันทะสุวรรณ; และ จำนง แรกพินิจ. 2541: 3; อ้างอิงจาก ประเวศ วะสี. ม.ป.ป.) กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ความเป็นชุมชนมีพลัง มีศักยภาพสูงในการแก้ปัญหา ทั้งทาง เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมือง ชุมชนที่เข้มแข็งจะก่อให้เกิด การพัฒนาทุกด้าน

สุภาพ ฉัตรภรณ์ (2541: 6) กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนซึ่งอยู่รวมกัน โดย มีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันในทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันก็ตาม ที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น

กำพล แสนวนบุญเรือง (2542: 151) กล่าวว่า ชุมชน หมายถึงรวมถึงองค์การทุกประเภท ที่จัดกิจกรรม อันมีผลต่อการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมธุรกิจ กิจกรรมอุตสาหกรรม กิจกรรมเกษตร กิจกรรมสื่อสาร บริการสังคมต่างๆ กลุ่มการเมือง สมาคม การปกครอง การพัฒนาชุมชน การศึกษา เป็นต้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายว่า หมายถึง หมู่ชน กลุ่มคน ที่อยู่รวมกัน เป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

จากความหมายของชุมชนตามที่นักวิชาการ และนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้สรุป ได้ว่า ชุมชน หมายถึง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างคนภายในกลุ่ม มีวิถีชีวิต มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ในการดำเนินชีวิตอย่างเดียวกัน หรือ

ใกล้เคียงกัน มีมิตรภาพมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความสนใจและมีปัญหาาร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในการทำงานเพื่อแก้ปัญหา และหาทางเลือกเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสม

3.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและชุมชน

หวน พิณรุฬห์ (2539: 75 – 79) ได้รวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับโรงเรียน และชุมชนไว้ ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน
2. โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
3. โรงเรียนเป็นองค์กรในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชน
4. โรงเรียนเป็นองค์กรและตัวกลางที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงชุมชน
5. โรงเรียนเป็นแหล่งอบรมคนในชุมชน
6. โรงเรียน คือ แหล่งวิทยากรและวิทยาการของชุมชน
7. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้โรงเรียน

ตอบสนองความต้องการของชุมชนและมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน

8. โรงเรียนมิใช่แต่รักษาและสืบทอดของเก่าเท่านั้น แต่ยังคงต้องเผยแพร่ความรู้ใหม่และข้อมูลที่ต้องการแก่ชุมชนอีกด้วย

9. เนื่องจากโรงเรียนเป็นของชุมชน ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง

10. โรงเรียนตั้งขึ้นเพื่อชุมชน ชุมชนจึงควรมีส่วนกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และทิศทางของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ กัน

สมัค ชินบุตร (เสนีย์ สังขพันธ์. ม.ป.ป.: อ้างอิงจาก สมัค ชินบุตร. 2538: 20) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ทำหน้าที่หลักในการให้การศึกษอบรมอย่างเป็นระบบแก่เด็ก เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม การที่โรงเรียนจะให้การศึกษาแก่เด็กได้ครบทุกสิ่งทุกอย่างนั้นย่อมเป็นไปได้ เพราะแท้จริงแล้ว การจัดการศึกษาคือการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก ประสบการณ์ที่ได้รับมิใช่อยู่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น ยังมีอยู่ในที่อื่นๆ ในชุมชนอีกมาก ชุมชน จึงมีส่วนร่วมในการให้ประสบการณ์ที่เป็นรากฐานของธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และเจตคติแก่เด็ก ดังนั้น โรงเรียนจะต้องขอความร่วมมือจากชุมชนให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ตรงความต้องการของชุมชนและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ทั้งยังตรงตามแนวทางของระบบประชาธิปไตยที่ให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอีกด้วย โดยถือว่า โรงเรียนเป็นของประชาชน จัดดำเนินการโดยประชาชนและจัดการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน โรงเรียนจึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับชุมชน

และทำประโยชน์ให้กับชุมชน ในขณะเดียวกัน โรงเรียนก็ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนากิจกรรมของโรงเรียนด้วย

3.3 บทบาทของสถานศึกษาต่อชุมชน

จากการศึกษาบทบาทของสถานศึกษาต่อชุมชน (พนารัตน์ สุภาคาร. 2548: 16 – 17) สรุปได้ ดังนี้

1. หน้าที่ในการเป็นแหล่งอบรมคนให้ชุมชน ตามแนวทางที่ชุมชนหรือสังคมนั้น ต้องการตั้งแต่การเรียนรู้อะบบการสื่อความหมายต่างๆ ที่ใช้ในสังคมนั้น โดยเฉพาะการสื่อความหมายอย่างเป็นทางการ และที่มีความซับซ้อนมากกว่าสถาบันอื่นๆ เช่น ครอบครัว หมู่บ้าน จะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ในขณะเดียวกันก็พยายามสร้างบุคลิกภาพ หรือคุณสมบัติที่เหมาะสมตามความต้องการของชุมชนให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก ทั้งยังช่วยอบรมให้นักเรียนได้รู้จัก และเห็นความแตกต่างในบทบาทหน้าที่ของบุคคลต่างๆ ในสังคมด้วย เป้าหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การให้สมาชิกของสังคมสามารถเลี้ยงตนเองได้ ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

2. บทบาทในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชน หรือสังคมใดก็ตามจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการวางแผน หรือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดตามธรรมชาติ ดังนั้น สถานศึกษาจึงไม่ควรแต่จะสอนหนังสือให้แก่เยาวชนเท่านั้น แต่ควรพยายามคิดสิ่งใหม่ๆ ที่จะนำความเจริญมาสู่ชุมชนอยู่เสมอ เพราะการที่ชุมชนมีความเจริญ มีความก้าวหน้า ผลสะท้อนก็จะกลับมาที่สถานศึกษาด้วย

3. บทบาทในฐานะสถาบันฝึกวิชาชีพ เนื่องจากมีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทำให้บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่สอนเฉพาะวิชาสามัญ ต้องมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการให้ความรู้ทางด้านวิชาชีพแก่ผู้เรียน ตามความมุ่งหมายที่หลักสูตรแต่ละระดับกำหนดไว้ โดยระดับประถมศึกษานั้น มีเจตนาหรือความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จัก และเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพต่างๆ โดยที่หลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนได้รู้จักอาชีพในชุมชนให้มากที่สุด ซึ่งจัดเข้าอยู่ในกลุ่มวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ นอกจากนี้ สถานศึกษายังเป็นสถานที่ให้บริการแก่คนนอกระบบสถานศึกษา ในการฝึกวิชาชีพตามความสนใจ โดยเปิดทำการสอนวิชาชีพให้แก่สมาชิกในชุมชน

4. บทบาทในฐานะเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน สถานศึกษาในฐานะแหล่งหรือศูนย์รวมทางวิทยากรของชุมชน ควรมีบทบาท ดังต่อไปนี้

4.1 เป็นศูนย์รวมของข่าวสาร ซึ่งอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การเปิดห้องสมุดให้ชุมชนได้ใช้ จัดที่อ่านหนังสือสำหรับชุมชนไว้ในสถานศึกษา การออกข่าวสารของสถานศึกษา เป็นต้น

4.2 ศูนย์รวมเกี่ยวกับความรู้ด้านอาชีพ โดยสถานศึกษาเป็นผู้ประสานระหว่างความต้องการของชุมชนกับวิทยาการจากภายนอก โดยอาจให้ใช้สถานที่ เครื่องมือ ในการอบรม เป็นต้น

4.3 เป็นตัวอย่างการดำเนินงาน เช่น การประกอบอาชีพบางอย่างจำเป็นที่ผู้ได้รับการสอนต้องมีตัวอย่างการดำเนินงานที่ถูกต้อง เช่น การทำเกษตรกรรม จำเป็นต้องมีแปลงสาธิต สถานศึกษา จึงอาจมีบทบาทในด้านนี้

4.4 เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมในการดำเนินงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น สถานศึกษามีบทบาทสำคัญด้วย ซึ่งโดยทั่วไปมักมีการจัดงานประเพณีต่างๆ การประกวด การละเล่น การแข่งขันกีฬา โดยใช้สถานที่ของสถานศึกษาและบุคลากรจัดงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อชุมชนมาก ทั้งในฐานะการเป็นแหล่งอบรมคนให้ชุมชน ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชน ในฐานะสถาบันฝึกวิชาชีพ และฐานะเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน

3.4 บทบาทของชุมชนต่อสถานศึกษา

"คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา" คือ ยุทธศาสตร์หลักในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ซึ่งการพัฒนาคนได้ทำมาอย่างต่อเนื่องในทุกแผน โดยเฉพาะ ด้านการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนได้เข้าศึกษาในสถานศึกษาที่รัฐดำเนินการให้ เช่น โรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย แต่อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนในโรงเรียนนั้นมีปัญหา อุปสรรคนานาประการ เช่น บุคลากรไม่เพียงพอ บุคลากรขาดความรู้ความสามารถในสาขาวิชา งบประมาณมีจำนวนจำกัด เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตลอดจนคุณภาพของนักเรียน จึงเป็นเหตุให้ต้องริบหาทางแก้ไขและวิธีหนึ่งที่เป็นแนวทางแก้ไขได้นั้น ก็คือ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนา และรับผิดชอบต่อโรงเรียน เพราะโรงเรียนก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2525: 27)

การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนก่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชน ได้ร่วมพิจารณาตัดสินใจ วางแผนโครงการ การร่วมปฏิบัติงาน ติดตามผลงาน ตลอดจนการบำรุงรักษา เพื่อเขาจะได้ตัดสินใจ รู้จักประมวลสิ่งต่างๆ ข้อดีข้อเสีย ได้ลงมือปฏิบัติงานตามที่เขาตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นผลให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง อันจะเป็นผลประโยชน์ถึงประชาชนโดยตรง (ดารา ทีปะปาล. 2526: 15; สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2540: 120)

บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในปัจจุบัน ดำเนินการจัดการศึกษาที่มุ่งก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียน โดยพยายามจัดการเรียนการสอน ให้สนองความต้องการของผู้เรียนความต้องการของชุมชน ความต้องการของสังคม และจัดให้สอดคล้องตามความเหมาะสมกับท้องถิ่นมากที่สุด ซึ่งจะบรรลุเป้าหมายได้มากน้อยแค่ไหน ก็ต้องอาศัยชุมชนในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆ ในการพัฒนา หรือการดำเนินการ เพื่อให้การจัดการศึกษานั้นประสบความสำเร็จ และเป็นไปในทิศทางที่ชุมชนต้องการ จากการศึกษาบทบาทของชุมชนต่อสถานศึกษา พบว่า บทบาทหน้าที่สำคัญของชุมชนต่อสถานศึกษา (พนารัตน์ สุภาคาร. 2548: 18 – 19) มีดังนี้

1. บทบาทในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาเป็นสถาบันของชุมชน ที่ตั้งขึ้นโดยชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชน ดังนั้น ชุมชนจึงควรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมาย รวมทั้งส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย เช่น ชุมชนควรมีสิทธิ์ที่จะรู้และกำหนดได้บ้างว่า บุตรหลานของตนจะมีลักษณะอย่างไร มีความสามารถด้านไหน ทำอะไรได้บ้าง และในอนาคตจะเป็นอย่างไร เพราะการที่ผู้ปกครองมีส่วนรับรู้เช่นนี้ ยังจะช่วยแก้ปัญหาการโยนความผิดซึ่งกันและกันได้ด้วย เพราะเมื่อมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้นในการให้การศึกษาอบรมและดูแล ก็จะต้องถือว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน และจะช่วยให้สถานศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมไปอย่างรอบคอบ เหมาะสม ตามความต้องการของชุมชนมากขึ้น และจะทำให้ชุมชนเต็มใจเข้ามาเกี่ยวข้อง และให้ความร่วมมือ ชุมชนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความรู้สึกร่วมได้ร่วมเสีย มีความพร้อมที่จะแก้ปัญหาของสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษามีปัญหาอะไรชุมชนก็จะเข้าใจปัญหาได้ดี การขอความร่วมมือช่วยเหลือก็จะทำได้ง่ายและสะดวก

เนื่องจากชุมชนรับรู้ปัญหาอยู่แล้ว บทบาทในการมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษานี้ ชุมชนอาจมีส่วนร่วมใน 3 ระดับ คือ 1) มีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ 2) มีส่วนร่วมในการตีความข้อมูลและเสนอทางเลือก 3) มีส่วนร่วมในการกำหนดทางเลือกและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงาน ซึ่งการมีส่วนร่วมในขั้นสุดท้ายนี้ เป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนจะต้องรับรู้ รับทราบ และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะจะมีโครงการหลายโครงการที่ต้อง

ได้รับความร่วมมือจากชุมชน หากตัวแทนชุมชนไม่ร่วมตัดสินใจด้วย ก็จะทำให้การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติตามโยบายนั้นไม่ได้ผลสมความมุ่งหมายเท่าที่ควร ประการสำคัญคือ เมื่อมีการตัดสินใจเรื่องใดไปแล้ว ควรมีการประชาสัมพันธ์ (Communicating) ให้ชุมชนได้รับรู้ รับทราบทั่วกัน โดยใช้เครื่องมือและวิธีการทุกรูปแบบ เช่น จดหมายข่าวของสถานศึกษาแจ้ง ผ่านนักเรียน ออกข่าวในสื่อมวลชนท้องถิ่น เป็นต้น

นอกจากนี้ ชุมชนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาคือ กลุ่มอิทธิพลต่างๆ กลุ่มนี้จะไม่มีองค์กรโดยตรง ไม่มีหน้าที่ในสังคมโดยตรง แต่จะเกิดขึ้นเมื่อผลประโยชน์ด้านใดด้านหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับ สถานศึกษาควรให้ คนเหล่านี้ เข้ามามีส่วนกำหนดนโยบายตั้งแต่เบื้องต้น โดยอาจตั้งให้เป็นกรรมการด้วย หรืออาจ ขอความคิดเห็นเพิ่มเติม หรือให้ข้อมูลเพิ่มเติม เป็นต้น และควรให้บุคคลหลายๆ กลุ่ม หลายๆ ทรรศนะร่วมเป็นกรรมการ เพื่อลดแรงกดดันจากกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ให้น้อยลง

2. บทบาทในการสนับสนุนภารกิจหลักของสถานศึกษา ได้แก่ 1) บทบาทต่อการเรียนการสอน ซึ่งบทบาทนี้ถือว่าเป็นบทบาทที่พ่อแม่ ผู้ปกครองทำอยู่แล้วคือ การให้การศึกษานอกสถานศึกษา เพียงแต่จะมีเวลามากหรือน้อย แต่ในสภาพสังคมที่เร่งรีบ บทบาทนี้ อาจลดน้อยลง แต่กระนั้นก็เป็นบทบาทที่จะละเลยเสียไม่ได้ 2) บทบาทในการให้ ข้อมูลป้อนกลับแก่สถานศึกษา ทั้งในเชิงประเมินและเชิงเสนอแนะ เพราะพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด และมีประโยชน์โดยตรงแก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง การให้ ข้อมูลป้อนกลับนี้จะทำให้สถานศึกษารู้ได้ว่า จัดการศึกษาไปอย่างไรได้ผลหรือไม่ได้ผลมากน้อย เพียงใด ด้านทรัพยากร เพราะสถานศึกษามีข้อจำกัดหลายประการ ในขณะที่ชุมชนมีความพร้อม บางประการ เพราะโรงเรียนก็เหมือนหน่วยงาน

3. บทบาทในการให้บริการด้านทรัพยากรแก่สถานศึกษา สภาพการจัดการศึกษาในสังคมไทย หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ชุมชนที่ต้องให้ความช่วยเหลือในราชการอื่นๆ ที่พบ ปัญหาในเรื่องทรัพยากรและบุคลากร เช่น การขาดงบประมาณด้านจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ การขาดแคลนครูเฉพาะด้าน ครูบางสาขาวิชา โดยเหตุนี้ จึงเป็นบทบาทของชุมชนอย่างเลี่ยงไม่ได้ ที่จะต้องช่วยเหลือและให้การสนับสนุน แก่โรงเรียนในลักษณะใดลักษณะหนึ่งแก่ชุมชนอย่างแท้จริง รูปแบบการให้ความช่วยเหลือหรือการให้บริการของชุมชนนั้น อาจขึ้นอยู่กับลักษณะของ ทรัพยากร ดังนี้ 1) ทรัพยากรมนุษย์ รูปแบบการให้บริการมีลักษณะเป็นที่ปรึกษา เป็นวิทยากร หรือช่วยสอนประจำ 2) ทรัพยากรการเงิน ให้บริการในลักษณะให้เปล่า สมทบให้เฉพาะเรื่องตั้ง เป็นกองทุน 3) ทรัพยากรอุปกรณ์อาจให้ยืมใช้เป็นครั้งคราว แลกเปลี่ยนกันระหว่างชุมชนและ สถานศึกษาบริจาคให้ 4) ทรัพยากรวัสดุ อาจบริจาค หรือขายในราคาถูกลง 5) ทรัพยากรอาคาร

สถานที่ที่มีการให้ยืม บริการให้ใช้เป็นสถานที่ฝึก 6) ทรัพยากรธรรมชาติ สถานศึกษาใช้ ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากสภาพจริง 7) ทรัพยากรด้านเทคโนโลยี เป็นที่ให้ความรู้ทางเทคโนโลยี เช่น โรงงาน โรงสี โรงเลื่อย ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่สำคัญของชุมชนต่อสถานศึกษามี ดังนี้ บทบาทในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของสถานศึกษา บทบาทในการสนับสนุนภารกิจหลักของสถานศึกษา และบทบาทในการให้บริการด้านทรัพยากรแก่สถานศึกษา

3.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน มีอยู่หลายลักษณะ ชุมชนจะมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของหน่วยงานที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว แต่ละชุมชน ที่มีลักษณะโครงสร้างของชุมชน แตกต่างกันไปก็จะทำให้ระดับของการประสานความร่วมมือแตกต่างกันไปด้วย โดยเฉพาะสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนเพื่อร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนอีกหลายประการ ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2525: 115) ได้ระบุถึงการปฏิบัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การจะนำความร่วมมือของคนมาใช้ไม่อาจนำมาได้ง่าย มักเนื่องจากความแตกต่างทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความสามารถ อุปนิสัย กำลังใจ บางคนอาจเป็นผู้ที่เข้าถึงง่าย คือ ความร่วมมือโดยง่าย บางคนอาจหลีกเลี่ยง บางคนวางตัวเฉย บางคนชอบความขัดแย้ง บางคนมีลักษณะผสมของลักษณะดังกล่าว นอกจากนั้นการต่างวัย ต่างเพศ และต่าง ความมุ่งหมาย ก็ทำให้การประสานความร่วมมือนั้นแตกต่างกันด้วย ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่คนอายุห่างกันมาก คนละเพศมีจุดมุ่งหมายในการทำงานไม่เหมือนกัน เป็นต้น

ปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ระดับของการมีส่วนร่วมการของชุมชนแตกต่างกันไป

1. เพศ ความพร้อม ความสนใจ ความรู้สึกนึกคิด ความต้องการในด้านต่างๆ ตลอดจนค่านิยมของบุคคลนั้นจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับเพศของบุคคล เช่น เพศชายมักจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงานมากกว่าเพศหญิง ไพร์ตัน เตชะรินทร์ (2539: 15) ได้กล่าวถึง ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงไว้ว่า ค่านิยมจุดหมายปลายทางของผู้หญิงเน้นที่ความสุขในชีวิตครอบครัว ความภูมิใจที่มีชีวิตครอบครัวที่ดี ในขณะที่เพศชายเน้นเรื่องอิสรภาพ เสรีภาพ การช่วยเหลือผู้อื่นและการได้รับการยกย่องในสังคม

2. อายุ คนที่มีอายุใกล้เคียงกันย่อมมีความคิดอ่าน ความสนใจ ความต้องการ และความสามารถใกล้เคียงกัน ในทางตรงข้ามหากมีช่วงอายุห่างกัน ความต้องการต่างๆ ย่อม

แตกต่างกันไป จากการศึกษาของณัด ม่วงมณี (2526: 86) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในงานการศึกษานอกโรงเรียน ในท้องที่อำเภอตอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อายุมีผลต่อการศึกษามาก และจากการศึกษาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนประถมศึกษากับชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสมุทรสาคร ของ อุษา ภูมิ (2535: 111 – 115) พบว่า วยของบุคคลมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือของผู้ปกครอง คือ ผู้ปกครองที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่จะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากกว่าผู้ปกครองที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว

3. ระดับการศึกษา ความรู้ สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการประกอบอาชีพ การมีทัศนคติที่เห็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความตื่นตัวในการพึ่งตนเองจะเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน ดังที่ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2534) กล่าวว่า ชุมชนที่มีทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น ชุมชนในเขตชลประทาน ประชาชนที่มีการศึกษาดี มีรายได้สม่ำเสมอทุกปี ย่อมจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนได้ดีกว่าชุมชนที่ขาดแคลนทรัพยากร และสภาพแวดล้อมที่ดี วัชรภรณ์ เขียมสะอาด (2539: 98 – 100) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น

4. อาชีพ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะและความพร้อมของอาชีพนั้นๆ ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เช่น เวลาในการทำงาน การติดต่อสัมพันธ์กัน เป็นต้น อุษา ภูมิ (2535: 111 – 115) ได้ศึกษาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนประถมศึกษากับชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าผู้ปกครองนักเรียนในชุมชนเกษตรกรรมให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากกว่าชุมชนอุตสาหกรรม เนื่องจากการประกอบอาชีพในชุมชนอุตสาหกรรม เวลาที่มีความสำคัญต่อการทำงาน และจากการวิจัยภาคสนามพบว่า ลักษณะของชุมชนอุตสาหกรรมนั้นต้องทำงานในโรงงาน จึงไม่มีโอกาสเพียงพอที่จะร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนประถมศึกษา หากแต่ให้ความร่วมมือในรูปของบริจาคเงิน สิ่งของ

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ได้แก่ เงินเดือน หรือรายได้เฉลี่ยของครอบครัว หากชุมชนมีฐานะดีการให้ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ก็จะดีขึ้นด้วย ปรัชญา เวลารักษ์ (2527: 35) ได้ศึกษาในประเด็นนี้ พบว่า ในบางท้องถิ่นโรงเรียนแทบไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากชาวบ้านเลย สาเหตุหนึ่งคือชาวบ้านยากจน การสนับสนุนด้านการเงินและอุปกรณ์ต่างๆ มีข้อจำกัด ผู้ปกครองบางกลุ่มเห็นว่า การประถมศึกษาเป็นหน้าที่ของครูและโรงเรียนต้องรับผิดชอบไม่จำเป็นต้องให้ชาวบ้านช่วยเหลือ แต่บางกลุ่มที่มีฐานะดีพอควรและมีความเข้าใจในเรื่องการศึกษาและสังคมดีกว่าชาวบ้านอื่นๆ มักจะให้การสนับสนุนโรงเรียนดี

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อาสาฬหี เกษทรัพย์ (2523: 124 – 125) เรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ในชุมชนของผู้ปกครองใน อำเภอบางมูลนาก จังหวัด พิจิตร ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนชุมชนภูมิวิทยา พบว่า รายได้ของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมโรงเรียน และ อารยา วัฒนกิจ (2526: 105 – 109) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดประทุมธานี พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ ผู้ปกครองที่มีรายได้สูงจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมสูงกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ จะเห็นได้ว่า มีปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนหลายประการ การมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดนั้น อาจเกิดจากปัจจัยเหล่านี้ ซึ่งอาจจะมีเพียงปัจจัยเดียว หรือหลายปัจจัยก็ได้ที่จะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนขึ้น

นอกจากนี้ ชัยยุทธ โยธามาตย์ (2539: 10) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่

1. ความศรัทธา ที่มีความเชื่อถือนุบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศ ตำแหน่งการให้ประชาชนเกิดความเกรงใจ จะมีส่วนร่วมด้วยทั้งๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเสียใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ออกปากขอแรง ผู้น้อยก็ช่วยแรง
3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

3.6 ประโยชน์และข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของชุมชน

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้น โรงเรียนและชุมชนจะต้องเกี่ยวข้อง และร่วมมือกันอยู่เสมอ แต่การร่วมมือจะเกิดขึ้นอย่างดีนั้น จำเป็นต้องให้ทั้งสองฝ่ายรู้จักและเข้าใจอย่างดีพอเสียก่อน วิธีการที่ดีที่สุดก็คือการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ทำให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริงและการมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหา มีความพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีปัญหาอะไรชุมชนก็จะเข้าใจปัญหาได้ดี การขอความร่วมมือ ความช่วยเหลือก็จะทำได้ง่ายและสะดวกขึ้น เพราะประชาชนรู้ปัญหาอยู่แล้ว

2. ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถของตนเอง ในรูปของความคิดการตัดสินใจและการกระทำอย่างเต็มที่ ในการพัฒนาด้านต่างๆ ของโรงเรียน เช่น ให้ความรู้ สละเวลา ปัจจัยต่างๆ เป็นต้น

3. ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการแก้ปัญหาของชุมชน มีความรู้สึกมีส่วนร่วมได้ร่วมเสีย ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีความรู้สึกมั่นใจว่าการกระทำนั้นๆ จะสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง และยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่

4. เนื่องจากประชาชนหรือชุมชนได้แสดงพลังกลุ่มในการสำรวจและรับรู้ปัญหา การหาแนวทางเพื่อวางแผนแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล ซึ่งนับเป็นการระดมทรัพยากรมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และทำให้ประชาชนได้มีการพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองตามหลักประชาธิปไตยอีกด้วย

ในทางตรงข้ามหากชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาก็จะมีผลเสียตามมาหลายประการ ก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ประชาชนไม่เข้าใจปัญหาภายในโรงเรียน เนื่องจากไม่ได้เข้าไปสัมผัส หรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน

2. ประสิทธิภาพต่างๆ ภายในโรงเรียนและชุมชนน้อยลง การดำเนินการจัดการศึกษานั้นโรงเรียนและชุมชนจำเป็นต้องพึ่งพากันในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษามากที่สุด หากไม่ร่วมมือประสานงานกันการดำเนินการต่างๆ ก็จะไม่มีประสิทธิภาพ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนลดน้อยลง เมื่อชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน หรือโรงเรียนไม่ได้จัดกิจกรรมให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน โอกาสที่โรงเรียนและชุมชนจะได้พบปะกันก็น้อยลง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนลดน้อยลงไปด้วย

4. ประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน คิดว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบของโรงเรียนฝ่ายเดียวที่จะพัฒนาการศึกษา

4. กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียนคลองตาจ่า

นอกจาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามสาระการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามปกติในเวลาเรียนแล้ว โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสมุทรสงคราม ยังได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นกิจกรรมในระดับ โรงเรียน ขึ้นอีก 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมครอบครัว กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ กิจกรรมเรียนรู้ กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นกิจกรรม เพื่อพัฒนา ผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้ที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และสอดคล้องกับแนวคิด หลักการทฤษฎี ของนักการศึกษาและนักวิชาการ หลายๆท่านดังกล่าวข้างต้น โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนใน 3 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วม ในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร และ 3) การมีส่วนร่วมในการ ติดตามผลการจัดกิจกรรม ซึ่งได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ดังมีรายละเอียดของการจัด กิจกรรม คือ

4.1 กิจกรรมครอบครัว

กิจกรรมครอบครัวของโรงเรียนคลองตาจ่า เป็นนวัตกรรมที่สร้างชื่อเสียง และความ ภาคภูมิใจให้กับชุมชนโดยได้รับรางวัลเหรียญทองหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม ประจำปี 2548 ของ คุรุสภา จึงได้มีการรวบรวมองค์ความรู้ จัดทำรูปแบบการจัดกิจกรรมครอบครัวและรายงานผลไว้ อย่างเป็นระบบ ดังนี้ (โรงเรียนคลองตาจ่า. 2547: 1 – 30)

4.1.1 หลักการ / ที่มา และความสำคัญของกิจกรรมครอบครัว

หลักการ / ที่มา และความสำคัญ และการดำเนินการของกิจกรรมครอบครัว เกิด จากการปฏิรูปการศึกษามุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพ นำไปสู่การเป็นบุคคล และสังคมแห่งการเรียนรู้ได้นั้น จะต้องประกอบด้วยปัจจัยหลายๆ ด้าน และปัจจัยที่สำคัญเป็น อันดับแรกคือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งหมายถึง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกระบวนการเรียน ของ ผู้เรียน และปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน นอกจากการจัดการเรียนรู้ตามสาระวิชา ในโรงเรียนแล้ว ยังพบว่าการจัดการเรียนรู้นอกโรงเรียน การสร้างสถานการณ์จำลอง การใช้ เทคนิควิธีแปลกใหม่ และการเรียนรู้จากชีวิตจริง ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะสามารถสนองตอบต่อ แนวการจัดการศึกษา ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ นอกจากนั้นการจัดการศึกษาของสถานศึกษาใน ปัจจุบัน ก็มีได้เป็นหน้าที่ของครูแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ ชุมชน ท้องถิ่น ผู้ปกครอง และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังเช่น ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (โรงเรียนคลองตาจ่า. 2547: 3 – 7)

โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จึงได้คิดค้นรูปแบบ เทคนิควิธีสอนขึ้นมา พัฒนาระบบการเรียนรู้อิงของผู้เรียนในโรงเรียน ที่ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้ชื่อว่า กิจกรรมครอบครัว เป็นการจัดเวลาให้ผู้เรียน เดินทางย้อนกลับไปเรียนรู้ที่บ้านบิดามารดา หรือ ผู้ปกครองของตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับวิถีชีวิตจริง เรื่องจริงในชุมชนที่มีใช้สถานการณ์จำลองที่จัดให้ในโรงเรียน โดยลดเวลาสอนของครู เพิ่มเวลาเรียนของผู้เรียน และมี บิดามารดา ผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งถือได้ว่า ประสบความสำเร็จที่สามารถดึงพ่อแม่ผู้ปกครอง เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับครู เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้ง ครู ผู้ปกครอง และผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ และยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้อีกด้วย เพราะจะมีครอบครัว มาช่วยสอนแบ่งเบาภาระครูได้อีกทางหนึ่ง (โรงเรียนคลองตาจ่า. 2547: 3 – 7)

4.1.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

โรงเรียนคลองตาจ่า ได้นำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ มาใช้ในการจัดกิจกรรมครอบครัว ดังนี้ (โรงเรียนคลองตาจ่า. 2547: 3 – 7)

1. แนวคิดที่สำคัญ เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนสำคัญที่สุด ตามวิถีชีวิตไทยแบบเดิมมีลักษณะเป็นการสั่งสอนรายบุคคล สื่อประกอบการเรียนรู้ได้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ของเล่น นิทานพื้นบ้าน บทกลอน สุภาษิต ปริศนาคำทาย การเรียนรู้มีลักษณะสัมพันธ์ และสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม บูรณาการระหว่างความรู้ การปฏิบัติจริง และความมีคุณธรรม สมควรนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับปัจจุบัน ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด จะต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญต่อไปนี้

1.1 สมองของมนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุด สมองของมนุษย์มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ให้บรรลุอะไรก็ได้ โดยอาศัยระบบประสาทสัมผัส คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องสนใจ และให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสมอง (Head) จิตใจ (Heart) มือ (Hand) และสุขภาพขององค์รวม (Health)

1.2 ความหลากหลายของสติปัญญา หรือพหุปัญญา ไชวาร์ด การ์ดเนอร์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของสติปัญญามนุษย์และจำแนกได้ 10 ประเภท คือ ด้านภาษา ดนตรี ตรรกะ และคณิตศาสตร์ การเคลื่อนไหว ศิลปะ / มิติสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสารด้านความรู้สึก / ความรู้สึกภายในจิตใจด้านความเข้าใจธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ด้านจิตวิญญาณ และด้านจิตนิยม

1.3 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมศักยภาพความเก่งความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้แต่ละคนได้พัฒนาความถนัด ความเก่งตามศักยภาพของตน

1.4 การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้รวบรวมแนวคิดทางทฤษฎีการเรียนรู้ และเสนอแนวทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1.4.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ลดการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการ

1.4.2 ผู้เรียนกับผู้สอนควรมีบทบาทร่วมกันในการใช้ทักษะกระบวนการเรียนรู้ เพื่อแสวงหาความรู้

1.4.3 ผู้เรียนได้เรียนจากสถานการณ์จริง ที่เป็นประโยชน์ และสัมพันธ์กับชีวิตจริง เรียนรู้ความจริงในตนเอง และความจริงในสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

1.4.4 กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่เตรียมการจัดสิ่งเร้าให้คำปรึกษาวางแผนกิจกรรม และประเมินผล

2. หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือ การปฏิรูปการเรียนรู้ หัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ ความรักของครูที่เอาใจใส่ เข้าใจผู้เรียน และมีน้ำใจให้แก่การสอน ดังนั้น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. การปฏิรูปการศึกษา คือ การระดมสรรพกำลังมุ่งตรงส่งเสริมโรงเรียน โดยมีชุมชนผู้ปกครอง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ ฝึกหัดทำงาน สนับสนุนทรัพยากรช่วยเหลือชี้แนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 7 – 11)

4. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งการเรียนรู้นอกโรงเรียนหรือนอกห้องเรียน จะช่วยให้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สัมฤทธิ์ผล มีประสิทธิภาพดีกว่าการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน หรือในห้องเรียน (ธิดา พิทักษ์สินสุข. 2533: บทคัดย่อ)

5. สำหรับการจัดกิจกรรมครอบครัว มีแนวการจัดกิจกรรมที่ต้องการสร้างทักษะกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ โดยใช้ทฤษฎี ทักษะกระบวนการทางปัญญา ของ ประเวศ วะสี (2543: 2) ซึ่งมี 10 ขั้นตอน ดังนี้

- 5.1 การฝึกสังเกต
- 5.2 การฝึกบันทึก
- 5.3 การฝึกนำเสนอ
- 5.4 การฝึกฟัง
- 5.5 การฝึกถาม –ตอบ
- 5.6 การฝึกตั้งสมมุติฐาน และตั้งคำถาม
- 5.7 การฝึกค้นหาคำตอบ
- 5.8 การวิจัยเพื่อสร้างความรู้
- 5.9 การเชื่อมโยงบูรณาการ
- 5.10 การฝึกเขียนเรียบเรียง

4.1.3 แนวคิดพื้นฐานของกิจกรรมครอบครัว

การจัดกิจกรรมครอบครัว มีแนวคิดพื้นฐานดังนี้ (โรงเรียนคลองตาจ่า. 2547: 3 – 7)

1. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นภารกิจของทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกัน ทั้งโรงเรียน บ้าน ชุมชน รวมทั้งหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกหนทุกแห่ง ทุกสถานที่ และตลอดชีวิต
3. สอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าการสอนเนื้อหาความรู้ เพราะเมื่อมีทักษะการเรียนรู้สามารถใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ได้ตลอดชีวิต โดยไม่ต้องสอน
4. การเรียนรู้ที่แท้ คือ การได้สัมผัส สัมพันธ์ แลกเปลี่ยน และค้นพบอย่างมีความสุข โดยใช้สถานการณ์จริงมาช่วยให้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.4 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมครอบครัว

ในการจัดกิจกรรมครอบครัว ของโรงเรียนคลองตาจ่า มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (โรงเรียนคลองตาจ่า. 2547: 3 – 7)

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยขยายผลให้ผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดกับผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจบทบาทของตนเอง ต่อ กระแส และทิศทางการศึกษาปัจจุบัน

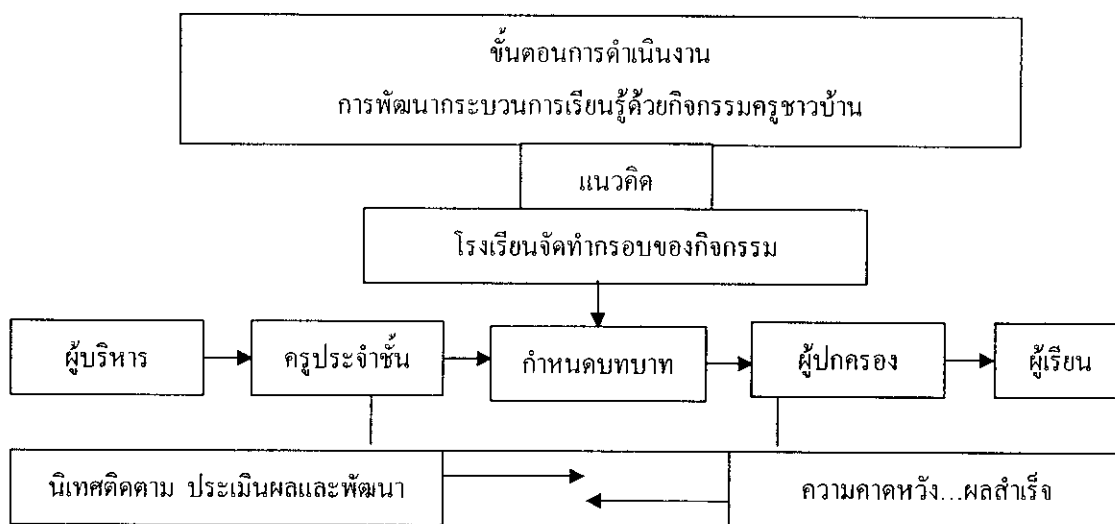
2. เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อกันระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน มีความรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

3. เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งครูผู้สอน ผู้เรียนและไปสู่ระบบการปฏิรูปการเรียนรู้

4. เพื่อส่งเสริม และเปิดกว้างให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และความรู้ที่หลากหลาย พัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ สามารถแสวงหาความรู้ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ และรู้จักประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

4.1.5 วิธีการสร้างผลงานและการดำเนินงาน

กิจกรรมครูบ้านจะเกี่ยวข้องและจะต้องได้รับความร่วมมือ จากหลายๆ ฝ่าย วิธีการสร้างผลงานจึงเน้นการมีส่วนร่วม มีการจัดกิจกรรมมีรูปแบบและขั้นตอน แนวปฏิบัติอย่างชัดเจน ซึ่งแสดงได้ ดังนี้ (โรงเรียนคลองตาจ่า. 2547: 3 – 7)

ภาพประกอบ 1 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมครูบ้าน

เพื่อให้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมครูบ้าน ขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่ดี โดยใช้วงจรเดมมิ่ง PDCAพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้การดำเนินการจัดกิจกรรมครูบ้านบรรลุเป้าหมายที่ต้องการจึงมีการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมครอบครัว

ในการจัดกิจกรรมครอบครัว ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้ (โรงเรียนคลองตาจ่า. 2547: 7)

1. บทบาทของโรงเรียน / ผู้บริหาร

1.1 กำหนดนโยบาย ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ด้วยกิจกรรมครอบครัว

1.2 แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำโครงการ และวางกรอบกิจกรรม

1.3 ประชุมชี้แจง/ ขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง / คณะครู

1.4 จัดตารางปฏิบัติเดือนละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง

1.5 ตั้งคณะกรรมการติดตาม / นิเทศดูแลช่วยเหลือครู

1.6 จัดประชุมวิชาการเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาและ

ประเมินผล

1.7 สรุปรายงาน นำเสนอผลงาน

2. บทบาทหน้าที่ของครอบครัว (ผู้ปกครอง)

2.1 รับทราบหลักการ / วิธีการร่วม เสนอแนะ และร่วมมือกับโรงเรียน

2.2 รับผิดชอบหรือประสานงานให้ผู้เรียนตามความรู้ความสามารถ ความสมัครใจ และตามศักยภาพของเจ้าของบ้านโดยไม่คาดหวังผล (ตัวความรู้) ในกรณีที่ครอบครัว ไม่ได้เตรียมกิจกรรมไว้ให้ผู้เรียนจะแสวงหาเองด้วยวิธีของผู้เรียน

2.3 ติดตามผลการจัดกิจกรรม จากการรายงานของครู และการติดตามดูผลงานผู้เรียน

3. บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา

3.1 ประชุมกลุ่มย่อย / ประสานงานกับผู้ปกครอง / ทำปฏิทินปฏิบัติกิจกรรม

3.2 วางแผนการจัดกิจกรรม

3.2.1 ก่อนเดินทาง ให้ผู้เรียนศึกษาประวัติครอบครัว / วิถีเดินทาง / วิถีปฏิบัติกิจกรรม/ เตรียมตัวเรื่องกิจกรรมมารยาท ฯลฯ

3.2.2 ช่วงดำเนินกิจกรรม – ช่วยกำกับ / ดูแล / เป็นที่ปรึกษา / กระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแผนที่เตรียมไว้

3.2.3 ช่วงเสร็จสิ้นกิจกรรมและเดินทางกลับโรงเรียน จัดกิจกรรมขึ้นสนทนาคำถามให้สมบูรณ์

3.3 การประเมินผล เน้นให้เกิดทักษะการเรียนรู้ และการประเมินผลตามสภาพจริง

4. บทบาทหน้าที่ของ ผู้เรียน

4.1 ทำความเข้าใจ ศึกษาวิธีการที่จะช่วยให้กิจกรรมราบรื่น

4.2 วางแผน / ตั้งกรอบกิจกรรม / ตั้งจุดประสงค์ในงานแต่ละครั้ง / กำหนดวิธีการ ที่จะใช้เพื่อเป็นกติกา

4.3 รวบรวมข้อมูล (ความรู้) ด้วยเครื่องมือทักษะกระบวนการทางปัญญา คือ สังเกต ชักถามสัมภาษณ์ ทดสอบ วาดภาพ บันทึกมาให้ได้มากที่สุด ในขณะที่เดินทางไปปฏิบัติกิจกรรมนำมาเสนอต่อให้สมบูรณ์ในมุมมองอิสระของแต่ละคน ที่โรงเรียน หรือที่บ้าน

4.4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในกลุ่ม และ ต่างกลุ่ม แสดงความคิดเห็น นำเสนอผลงาน และประเมินผลงานของตนเอง ของเพื่อน

4.1.6 สรุปผลและประโยชน์

ในการดำเนินการจัดกิจกรรมครูบ้านของโรงเรียนคลองตาจ่า สรุปผลและประโยชน์ที่ได้ ดังนี้ (โรงเรียนคลองตาจ่า. 2547: 3 – 7)

1. โรงเรียนมีรูปแบบวิธีสอนที่มีลักษณะเฉพาะ โดยใช้ชื่อว่ารูปแบบ / วิธีสอนแบบครูบ้าน เป็นนวัตกรรมที่โรงเรียนภาคภูมิใจ มีการทดลองใช้ และพัฒนาปรับปรุง สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลสำเร็จเชิงประจักษ์ เป็นที่ยอมรับของบุคลากรในโรงเรียนและต่างโรงเรียน ซึ่งแสดงได้ดังภาพประกอบ 3 ดังนี้

รูปแบบ/กระบวนการจัดกิจกรรมแบบ... ครูบ้าน

แนวคิด การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น ภารกิจของทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกันทั้งโรงเรียน บ้านชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง และการเรียนรู้มิได้เกิดขึ้นเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น แต่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ตลอดชีวิต

รูปแบบ/วิธีสอนแบบครอบครัวบ้าน

วางแผน/เขียนบท	กำหนดวิธีการ	สานต่อความรู้	ชิ้นชุลงาน
กำหนดแหล่งเรียนรู้ (ครอบครัว) - ตั้งเป้าหมาย / ศึกษาข้อมูล / ประสานงาน - กำหนดแผน / วิธีการเดินทาง - วางแผนการดำเนินกิจกรรม - กำหนดจุดประสงค์ / วิธีการ / การประเมินผล	ดำเนินกิจกรรมตามแผนเพื่อให้ผู้เรียน 1. สร้างองค์ความรู้ 2. มีปฏิสัมพันธ์กันในการเรียนรู้ 3. มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 4. เรียนรู้กระบวนการ/ ผลงาน / ข้อความรู้ 5. การนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน - เน้นทักษะกระบวนการทางปัญญาเป็นสื่อการเรียนรู้ - วัดผลประเมินตามสภาพจริง	ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเป็นรายกลุ่ม / รายบุคคล - วิเคราะห์ / อภิปรายผลงาน / ข้อความรู้ที่ได้จากกิจกรรม - วิเคราะห์/อภิปรายกระบวนการเรียนรู้ - สร้างผลงานทางวิชาการตามอิสระจากองค์ความรู้ - แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน	วิจารณ์/ประเมินผลจาก - พฤติกรรม - ผลงาน - กระบวนการเรียนรู้ - ปรับปรุงพัฒนางาน - ประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้ - นำเสนอผลงาน - แสดงนิทรรศการ

ภาพประกอบ 2 รูปแบบ/วิธีสอนแบบครอบครัวบ้าน

2. เกิดภาพมิติใหม่ในการจัดศึกษาของโรงเรียน มีครูบ้านซึ่งเป็นผู้ปกครอง มาช่วยถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้กับผู้เรียนในทุกระดับชั้น ด้วยความเต็มใจ โดยไม่คิดค่าตอบแทน มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาคู่กับครู เพราะครูมีโอกาสไปเยี่ยมบ้าน ได้รู้จักเด็กเป็นรายบุคคล ผู้ปกครองเองก็รู้สึกภาคภูมิใจที่ครูให้ความสำคัญ เสมือนเป็นครูคนหนึ่งโรงเรียน

3. ขจัดข้อกังขาที่ว่าผู้เรียนจะไม่ได้ความรู้ตามหลักสูตร เพราะค้นพบว่าผู้เรียนจะได้ความรู้ที่กว้างขวาง หลากหลาย สอดคล้องกับเหตุการณ์ และความต้องการของชีวิตจริง ตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้เนื้อหาสาระของหลักสูตรได้จริง และเป็นการเรียนรู้ภูมิรู้ของผู้เป็นบุคคลในท้องถิ่น ที่สร้างสมและถ่ายทอดกันมา ซึ่งทรงคุณค่า มากกว่าความรู้ในตำราเล่มใด ๆ เพราะสามารถเชื่อมโยงนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

4. ครูและผู้เรียน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกระบวนการเรียนการสอน เข้าสู่กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่บูรณาการเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ อย่างเป็นรูปธรรม เช่น

ด้านครูผู้สอน

มีแผนจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีคุณภาพ มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น เกิดความมั่นใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ด้านผู้เรียน

1. มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ใช้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ สร้างองค์ความรู้ได้หลากหลายตามความสนใจ ความถนัดตามศักยภาพ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ประยุกต์ใช้ได้กับทุกสาระวิชา

2. ผู้เรียนสามารถเขียนผลงานวิชาการ ซึ่งเกิดจากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งที่สนใจ ได้ดีกว่าการเรียนการสอนปกติ ซึ่งส่วนใหญ่จะออกมาในรูปของความรู้ ความจำ จากตำราเรียนหรือจากที่ครูสอนมา เป็นการเขียนเชิงวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น มีการศึกษาค้นคว้า มีแหล่งอ้างอิง และสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับการเสียเวลาจัดกิจกรรม

กิจกรรมครูบ้านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับกิจกรรมการเรียนรู้ทุกสาระวิชา ทุกช่วงชั้น โดยจัดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากร และกำกับติดตามประเมินผลการเรียนของนักเรียนในทุกขั้นตอน โดยครูเพียงแต่พาผู้เรียนออกไปนอกห้องเรียน ไปสู่แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และค้นพบจากสถานการณ์จริง ซึ่งในอนาคตจะจัดเวลาให้ไปเรียนรู้กับครูบ้านมากขึ้น ในชั้นสานต่อความรู้จะพัฒนาครูให้สามารถใช้เนื้อหาที่เด็กได้ไปพบมาเป็นบทเรียนร่วมกัน ซึ่งจะทำให้โรงเรียนมีบทเรียนที่เป็นเรื่องในชุมชน ไว้ให้เด็กได้ค้นคว้าอย่างหลากหลาย และทรงคุณค่า และจะเผยแพร่ขยายผลสู่ผู้สนใจต่อไป เพื่อประโยชน์ต่อวงการจัดการศึกษาในท้องถิ่น ที่อยู่ในชนบทต่อไป

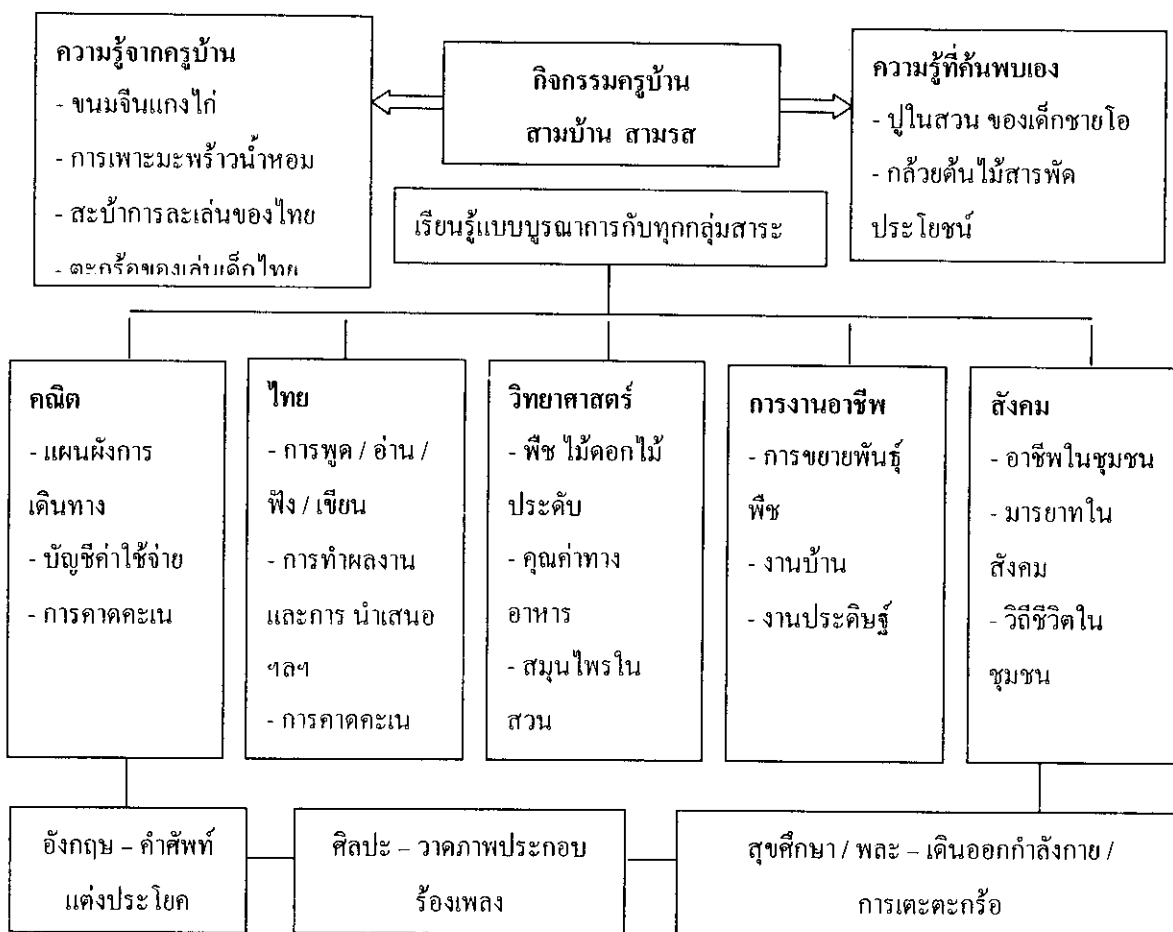
ตัวอย่างการจัดกิจกรรมครูบ้าน เรื่อง สามบ้านสามรส

ชื่อครูบ้าน นางเฉลียว นาคเกต ผู้ปกครอง เด็กหญิงอังคณา นาคเกต

กลุ่มสาระการเรียนรู้ บูรณาการกับทุกกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้อง

ระดับชั้น ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6)

ผังวิเคราะห์ประเด็นการเรียนรู้กิจกรรมครอบครัว เรื่องสามบ้านสามรส

ภาพประกอบ 3 ผังวิเคราะห์ประเด็นการเรียนรู้

วิธีจัดกิจกรรมครอบครัว

1. ชั้นวางแผนเขียนบท ครูผู้สอนติดต่อประสานงานกับครอบครัว กำหนดวันเวลา และ วางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน

2. ชั้นกำหนดวิธีการ โดยดำเนินการ ดังนี้

บทบาทของนักเรียน

- 1) กำหนดวิธีการเดินทาง และวิธีการเรียนรู้
- 2) ศึกษาประวัติครอบครัว การปฏิบัติงานและทักษะความรู้

ประสบการณ์ของครอบครัวที่ถ่ายทอดให้นักเรียน

3) ปฏิบัติกิจกรรมโดยเรียนรู้กับครอบครัว และเรียนรู้จาก

สิ่งที่สนใจ โดยใช้ทักษะกระบวนการทางปัญญาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

3. **ขั้นสถานต่อความรู้** เป็นขั้นที่นักเรียนทุกคนนำความรู้ที่ได้รับมาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเป็นรายกลุ่ม และรายบุคคล มีการวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน ข้อความรู้ที่ได้จากกิจกรรม และจากกระบวนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างผลงานทางวิชาการตามอิสระจากองค์ความรู้นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

4. **ขั้นชื่นชมผลงาน** ให้นักเรียนนำผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้ในกิจกรรมครูบ้านเรื่องสามบ้านสามรสครั้งนี้ มานำเสนอหน้าชั้นเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และร่วมกันวิจารณ์ประเมินผลจากผลงาน กระบวนการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงพัฒนางานให้มีคุณภาพต่อไป

บทบาทครู

1. ครูผู้สอนทำหน้าที่ดูแลการปฏิบัติงานและอำนวยความสะดวก
 - 1.1 ประชุมกลุ่มย่อย / ประสานงานกับผู้ปกครอง / ทำปฏิทินปฏิบัติกิจกรรม
 - 1.2 วางแผนการจัดกิจกรรม
 - ก่อนเดินทาง – ให้ผู้เรียนศึกษาประวัติครูบ้าน / วิถีเดินทาง / วิธีปฏิบัติกิจกรรม / เตรียมตัวเรื่องกิจกรรมรายท ฯลฯ
 - ช่วงดำเนินกิจกรรม - ช่วยกำกับ / ดูแล / เป็นที่ปรึกษา / กระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแผนที่เตรียมไว้
 - ช่วงเสร็จสิ้นกิจกรรมและเดินทางกลับโรงเรียน
 - 1.3 การประเมินผล เน้นให้เกิดทักษะการเรียนรู้ และการประเมินผลตามสภาพจริง

การประเมินผล

1. ประเมินจากการปฏิบัติ
2. ตรวจสอบงาน แบบบันทึกข้อมูล สังเกตการปฏิบัติงาน

ตัวอย่างการบันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมครูบ้านเรื่องสามบ้านสามรส
โดยครูผู้สอน

สัปดาห์นี้เด็กๆ ชั้น ป. 6 จะเดินทางไปที่บ้านคุณป้าเฉลียว นาคเกตู ป้าของเด็กหญิงอังคณา นาคเกตู (มีชื่อเล่นว่า อีออฟ) ตามแผนกิจกรรมครูบ้านที่นัดไว้

ก่อนเดินทาง มีการประชุมเตรียมตัวกันล่วงหน้า อีฟเล่าประวัติของป่าให้เพื่อนฟังว่า ท่านเป็นคนใจดี มีระเบียบ รักความสะอาด อายุ 61 ปี ยังไม่มีครอบครัว เลี้ยงดูอีฟมาตั้งแต่เล็ก ท่านดีใจ และเต็มใจที่เด็กๆ จะไปเที่ยวบ้าน ท่านบอกว่า ท่านพูดไม่เก่ง ไม่รู้จะสอนอะไร แต่จะเตรียมตัวทำขนมจีนแกงไก่ไว้เลี้ยงเด็ก ๆ

เมื่อถึงวันเดินทาง เด็กๆ นัดพบกันที่โรงเรียน อีฟเป็นคนพาเพื่อนๆ เดินไปที่บ้าน ซึ่งอยู่ในสวน ต้องเดินตามท้องร่องสวน เมื่อถึงบ้านป่าเฉลียว พบว่า ป่ากำลังเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการแกงไก่ เด็กโหว้ทักทายป่า และเข้าไปช่วยป่าคนละไม้คนละมือ

ระหว่างทางก่อนถึงบ้านป่าเฉลียว เด็กๆ จะต้องเดินผ่านบ้านอีก 2 หลัง คือบ้านของพี่ไก่ และบ้านของคุณยายเที่ยง คุณป่าแป่ว (ลูกสาว) ตอนเดินผ่านบ้านคุณยาย ท่านกำลังนั่งหันไก่ให้ป่าเฉลียวอยู่หลังบ้าน ส่วนป่าแป่วไปซื้อขนมจีนที่ตลาดยังไม่กลับ สักครู่หนึ่งพี่ไไก็มาชวนเด็ก ๆ ไปบ้าน เพราะกำลังจะเพาะพันธุ์มะพร้าวน้ำหอม ซึ่งเป็นอาชีพของครอบครัว และ อยากให้เด็กๆ ได้เรียนรู้ไว้ (ตรงนี้คือสาเหตุที่ทำให้เด็กตั้งชื่อกิจกรรมหมู่บ้านครั้งนี้ว่า สามบ้าน...สามรส โดยให้เหตุผลว่า ตั้งใจจะไปศึกษาเพียงบ้านเดียว คือบ้านป่าเฉลียว แต่กลับได้ศึกษาถึง สามบ้านในครั้งเดียวกัน และแต่ละบ้านก็ให้ความรู้ที่ต่างกัน เปรียบได้กับสามรส)

หลังจากการศึกษาชั้นตอนการเพาะมะพร้าวน้ำหอมเสร็จแล้ว เด็กๆ ก็กลับมาบ้านป่าเฉลียว ตอนนี้ป่าแป่วกลับจากตลาดแล้ว ทีมหมู่บ้านของบ้านเฉลียวก็เริ่มปฏิบัติงาน ท่านร่วมมือกันคอยเสริมคอยสอนอธิบาย ตอบคำถาม และสาธิตให้เด็กดูและยังเปิดโอกาสให้เด็กได้ลองปฏิบัติด้วย

ขณะป่าแป่วกำลังแกงไก่ คุณยายเที่ยงก็เล่าเรื่องเก่าๆ ให้ฟัง ด.ช. โอถามท่านเล่นอะไรบ้างตอนเป็นเด็ก ท่านบอกว่าชอบเล่นสะบ้า แล้วท่านก็เล่าให้ฟังถึงวิธีการเล่น โดยมีป่าเฉลียวคอยช่วยเสริม ทุกอย่างดำเนินไปตามธรรมชาติ บรรยากาศเป็นกันเองสนุกสนาน

ป่าเฉลียวเห็นเด็กมีเวลาว่าง จึงไปตัดทางมะพร้าวข้างบ้าน มาสอนสานตะกร้อให้เด็ก ๆ พอสานเสร็จก็เอาไปเตะเล่นที่ลานหลังบ้านอย่างสนุกสนาน จากนั้นรับประทานขนมจีนแกงไก่ที่เป็นฝีมือนักเรียน และหมู่บ้าน ป่าเฉลียวเตรียมขนมและผลไม้ให้รับประทานอีกหลายอย่าง เมื่อรับประทานเสร็จ ก็ช่วยกันทำความสะอาดภาชนะ และสถานที่ ให้เรียบร้อยแล้วกล่าวขอบคุณ คณะหมู่บ้าน เดินทางกลับโรงเรียน

สรุปสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมหมู่บ้าน

ในการจัดกิจกรรมหมู่บ้านของโรงเรียนคลองตาจ่า เป็นนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนรู้ที่ให้พ่อแม่ ผู้ปกครองของนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการให้ความรู้กับนักเรียน เป็นการประสานความร่วมมือจากพ่อแม่ ผู้ปกครองของนักเรียนได้เป็นอย่างดี โดย

อาสาเข้ามาร่วมเป็นครูถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ให้กับนักเรียนโดยตรง ซึ่งโรงเรียนคลองตาจ่าเรียกบุคคลเหล่านี้ว่า “ครูบ้าน” ซึ่งสามารถสรุปสภาพการมีส่วนร่วม ของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ออกเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดกิจกรรมครูบ้าน

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน จัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ถึง บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง ที่จะช่วยเหลือโรงเรียนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน คือ กิจกรรม ครูบ้าน รวมถึงชี้แจงกรอบกิจกรรม และ ประโยชน์ที่จะได้รับ เพื่อให้ผู้ปกครองเห็น ความสำคัญ และเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน

1.2 ครูผู้สอนจัดประชุมกลุ่มย่อยเฉพาะผู้ปกครองของนักเรียนในชั้นเรียน เพื่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นครูบ้านและวางแผนร่วมกัน โดยกำหนดเป็นปฏิทินปฏิบัติกิจกรรมเดือนละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง ต่อ 1 ชั้นเรียน ที่จะพานักเรียนไปเรียนรู้กับผู้ปกครองที่บ้านของผู้ปกครองแต่ละคน

1.3 ครูบ้านซึ่งเป็นผู้ปกครองนักเรียนจะเป็นผู้เสนอเนื้อหาในการให้ความรู้กับนักเรียน ตามที่ตนเองถนัดและมีความรู้ความสามารถ และประสานงานกับครูผู้สอน เพื่อวางแผนในการจัดกิจกรรมและจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ต่อไป

1.4 ครูผู้สอนจะนำหัวข้อเรื่องที่ได้จากครูบ้าน ไปจัดทำแผนการสอน โดยนำสาระความรู้ที่ได้จากครูบ้าน ไปเชื่อมโยงบูรณาการกับสาระวิชาที่นักเรียนควรเรียนรู้ในหลักสูตรต่อไป

2. การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร

กิจกรรมครูบ้านเป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน นอกจากจะเสียสละด้านเวลา กำลังกาย กำลังสมอง ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนแล้ว ยังพบว่า ครูบ้าน ให้การสนับสนุนโรงเรียน ด้านอื่นๆ อีกด้วย เช่น ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ค่าอาหารกลางวันเลี้ยงนักเรียน ค่าพาหนะ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

เนื่องจากกิจกรรมครูบ้านเป็นกิจกรรมวิชาการที่เชื่อมโยงบูรณาการกับการเรียนรู้ในสาระต่างๆ จึงต้องมีการวัดผลประเมินผลทั้งภาคความรู้ และภาคปฏิบัติเช่นเดียวกับการเรียนรู้ในชั้นเรียน ดังนั้น หลังจากเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมครูบ้าน ครูที่ปรึกษาจะจัดให้ผู้ปกครองที่เป็นครูบ้าน ได้มีโอกาสวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และเมื่อสิ้นภาคเรียนจะมีการนำผลงานที่เกิดจากกิจกรรมครูบ้านมาจัดนิทรรศการ เพื่อเผยแพร่ผลงาน และให้ครูบ้านได้

ประเมินผลงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของตนเอง มีการให้ข้อเสนอแนะที่จะนำไปพัฒนา กิจกรรมในภาคเรียนต่อไป

4.2 กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ (Story Line)

4.2.1 ประวัติความเป็นมา

อรรถัย มูลคำ และคณะ (2542: 21 – 25) ได้กล่าวไว้ว่า สตอรีไลน์ (Story Line) เป็นแนวการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับการพัฒนา โดย ดร. สตีฟ เบลล์ (Steve Bell) แห่ง มหาวิทยาลัยสแตรคโคลด์ วิทยาเขตจอร์แดนฮิลล์ ใน สก็อตแลนด์ ดร. สตีฟ เบลล์ เคยได้รับเชิญให้มาสาธิตและเผยแพร่แนวคิดกรรมนี้ในประเทศไทย โดยการสนับสนุนของ British Council และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับความสนใจจากนักการศึกษาไทยจำนวนมาก อย่างไรก็ตามเนื่องจากในขณะนี้ยังไม่มีการบัญญัติศัพท์ Story Line Method ไว้เป็นการเฉพาะในเมืองไทย จึงเรียกชื่อแนวคิดกรรมนี้ทับศัพท์ว่า สตอรีไลน์ (Story Line)

สตอรีไลน์ (Story Line) นั้นเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำทฤษฎีการเรียนรู้ หลายทฤษฎีมาใช้ร่วมกัน ได้แก่ การบูรณาการวิชาการต่างๆ ในหลักสูตรเข้าด้วยกัน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น

หลักการจัดการเรียนการสอน แบบสตอรีไลน์ เริ่มจากผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาของรายวิชา หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะต้องสร้างเรื่องที่เด็กควรได้รับ ไว้ให้ชัดเจน จากนั้นจึงเขียนแผนการสอน โดยผู้สอนจะต้องสร้างเรื่อง หรือสถานการณ์สมมติที่จะ ศึกษาให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบ 4 ประการคือ ฉาก ตัวละคร วิถีชีวิต และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องตั้งคำถามให้เข้ากับโครงเรื่องเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้ ติดตามตลอดเวลา

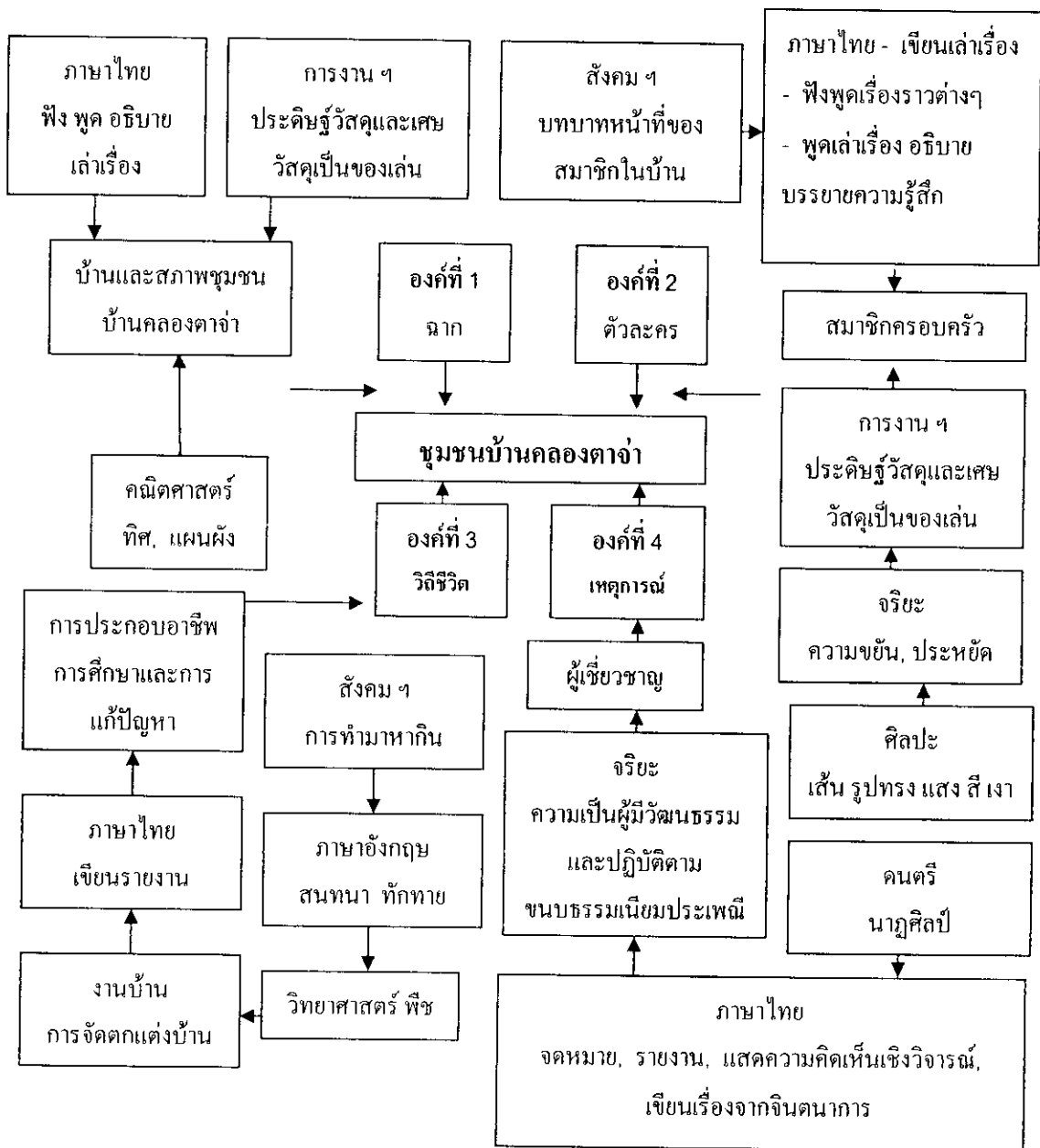
สำหรับโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ได้นำกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์ มาใช้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องชุมชนบ้านคลองตาจ่า เป็นการเดินเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งในอดีต และปัจจุบันของชุมชน ที่มีตัวบุคคล สถานที่จริงในท้องถิ่นเข้ามาอยู่ในการเรียนการสอน และมีการนำผู้เรียนไปค้นหาความเป็นจริงตามตัวละคร และสถานที่ที่สร้างขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมอีก กิจกรรมหนึ่งที่โรงเรียนใช้เป็นกิจกรรมที่มีผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาผู้เรียน

4.2.2 ขั้นตอนของการจัดกิจกรรม

1. การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาของรายวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้วยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชนในท้องถิ่น

โดยร่วมกันพิจารณาอย่างละเอียดว่าองค์ความรู้ที่ประสงค์จะจัดให้แก่ผู้เรียนนั้นได้แก่อะไรบ้าง ว่ามีความสอดคล้องกับรายวิชาอย่างไร แล้วกำหนดองค์ความรู้ที่พึงประสงค์ไว้อย่างชัดเจนในรูปของหลักสูตรท้องถิ่น เช่น เรื่อง ชุมชนบ้านคลองตาจ่า (เป็นการบูรณาการการเรียนการสอน) ซึ่งแสดงได้ ดังตัวอย่าง หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ชุมชนบ้านคลองตาจ่าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

ตัวอย่างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ชุมชนบ้านคลองตาจ่าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

ภาพประกอบ 4 ผังวิเคราะห์การจัดกิจกรรมแบบสตอรี่ไลน์

2. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เมื่อคณะผู้กำหนดหลักสูตรสังเคราะห์องค์รวมแห่งความรู้ที่ประสงค์จะให้ปรากฏอยู่ในหลักสูตรเรียบร้อยแล้วก็จะเขียนแผนการสอนโดยใช้เส้นทางเดินเรื่อง (Topic Line) ของกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ เป็นกรอบในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ถ้าผู้สอนและผู้เรียนมีบทบาทอย่างไรในการเรียนการสอน รวมทั้งสื่อและกิจกรรมต่างๆ จะถูกเข้ามาสู่แผนการสอนในลักษณะใด ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ Story Line เรื่อง
ชุมชนบ้านคลองตาจ่า ช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 1 – 3) โรงเรียนคลองตาจ่า

เส้นทางเดินเรื่อง วิชา / เนื้อหา	คำถามนำ	กิจกรรมของนักเรียน	สื่อ	การวัดผล	ผลงานที่เกิดขึ้น
1. การสร้าง ฉาก ชุมชนบ้าน คลองตาจ่า	- ชุมชนบ้าน คลองตาจ่า มีลักษณะ เป็นอย่างไร	- เชิญวิทยากรท้องถิ่นที่ มีความรู้เรื่องชุมชนบ้าน คลองตาจ่ามาเล่า ประวัติความเป็นมาของ ชุมชนให้นักเรียนฟัง - ให้นักเรียนช่วยกัน สร้างฉากโดยใช้กระดาษ ชาร์ตสี ตอกกันเป็นแผ่น ใหญ่ ซึ่งสมมติให้เป็น พื้นที่ชุมชนบ้านคลอง ตาจ่า - แบ่งนักเรียนออกเป็น กลุ่มๆ ละ 3 – 5 คน และ สมมติให้แต่ละกลุ่มเป็น 1 ครอบครัว	กระดาษ ชาร์ตสี กาว	- สังเกต - ชักถาม - สัมภาษณ์ - ตรวจ ผลงาน	- ฉาก หรือพื้นที่ ชุมชนบ้านคลอง ตาจ่า
2. ฝึกเล่าเรื่อง (ภาษาไทย)	ครอบครัว นักเรียนแต่ละ คนเป็น อย่างไร	- ให้นักเรียนแนะนำ สมาชิกในครอบครัวจาก ภาพวาดของแต่ละคน	ภาพวาด สมาชิกใน ครอบครัว	- สังเกต - ตรวจ ผลงาน	- ภาพสมาชิก ครอบครัว - แบบบันทึกการ สังเกต

๙๙

ภาพประกอบ 5 ตารางวิเคราะห์แผนการสอนแบบสตอรีไลน์

3. การกำหนดเส้นทางเดินเรื่อง (Topic Line) ให้สอดคล้องกับหลักสูตร หรือ หัวเรื่อง เส้นทางเดินเรื่อง องค์ประกอบหรือคำถามนำ เป็นศัพท์บัญญัติที่ใช้ในกิจกรรม การเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ซึ่งเป็นเส้นทางเดินเรื่องที่ใช้เป็นกรอบ สำหรับการดำเนินการกิจกรรม การเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ

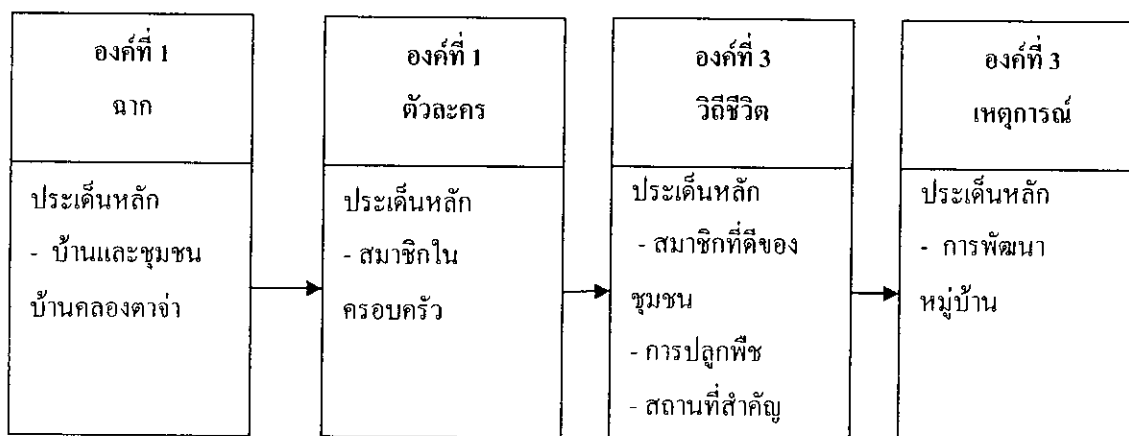
3.1 ฉาก (Setting) ได้แก่ สถานที่ หรือ ภาพกว้างที่เป็นความคิดรวบยอด เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของตัวละครในเรื่องนั้นๆ และจะมีเงื่อนไทม์ของเวลาเป็นตัวกำกับด้วย เช่น ปัจจุบันหรืออดีต ซึ่งผู้สอนจะต้องตั้งคำถามนำขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนตอบคำถาม และสร้างฉากขึ้นเองตามคำตอบ หรือจินตนาการ

3.2 ตัวละคร (Character) ได้แก่ คน หรือ สัตว์ หรือสิ่งมีชีวิตที่โลดแล่น ในเรื่องราว โดยให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องที่จะเรียนด้วย ในฐานะตัวละครตัวหนึ่ง

3.3 วิถีชีวิต หรือการดำเนินชีวิต (A way of Life) ได้แก่ เรื่องราวที่เป็น การดำเนินชีวิตโดยปกติของตัวละครในสถานที่ และเวลาตามฉากที่กำหนด

3.4 เหตุการณ์ (Events) ได้แก่ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือปัญหาที่ ตัวละครต้องเผชิญ

ตัวอย่างเส้นทางเดินเรื่อง (Topic Line) เรื่องประวัติชุมชนบ้านคลองตาจ่า

ภาพประกอบ 6 เส้นทางเดินเรื่องกิจกรรมการสอนแบบสตอรี่ไลน์

4.2.3 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งแก่ผู้เรียนและผู้สอน

1. เป็นวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งการที่จะให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงจำนวนผู้เรียนกับงานในแต่ละชั้นเสมอ โดยคำนึงว่างานชิ้นใดมีลักษณะที่จะให้ผู้เรียนร่วมมือกันทำเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ หรือทั้งห้องทำด้วยกัน แต่ทุกคนต้องมีโอกาสทำหน้าที่ ของตนเองเต็มที่

2. เป็นวิธีการที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ในช่วงท้ายสุดได้ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพราะเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้เพิ่มขึ้นของทั้งสองฝ่าย จากประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกในการได้รับการยอมรับ ส่วนผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมในโครงเรื่องโดยอาศัยพื้นฐานจากเรื่อง que ผู้เรียนคิดขึ้นมา

3. เป็นวิธีการที่ส่งเสริมการให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในฐานะเพื่อนร่วมงานมิใช่เจ้านายกับลูกน้อง หน้าที่ของผู้สอนคือผู้แนะนำวางแผนกว้างๆ ให้ผู้เรียนนำไปพัฒนาตนเอง บรรยายภาคแห่งความเป็นกันเอง จะทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก ในทางสร้างสรรค์ ผู้เรียนที่ขี้อายเก็บตัวจะสามารถแสดงออกได้ดี จนเพื่อนประหลาดใจในความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ และตัวเขาเองก็เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนและผู้สอน โรงเรียนจะกลายเป็นสถานที่ที่ทุกคนเฝ้ารอคอยที่จะมาพบปะกันเพื่อช่วยสร้าง และชื่นชมผลงานซึ่งกันและกัน

สรุปสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์

การจัดการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียน อีกหนึ่งรูปแบบ ที่สามารถประสานความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนของโรงเรียนคลองตาจ่า ได้เป็นอย่างดี โดยเข้ามามีส่วนร่วมกับผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ และทักษะด้านต่างๆ ให้กับนักเรียน โดยตรงตามเนื้อหาสาระที่ระบุไว้ในหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ชุมชนบ้านคลองตาจ่า ที่ใช้เป็นเนื้อหาเดินเรื่อง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของชุมชนโดยตรง ในประเด็นเรื่อง ประวัติความเป็นมาของชุมชน สถานที่ และบุคคลสำคัญของชุมชน รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และการประกอบอาชีพหลักของชุมชน จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลในชุมชน ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล ให้ความรู้ และทักษะประสบการณ์แก่นักเรียน ซึ่งสามารถสรุปสภาพการมีส่วนร่วม ของสมาชิกในชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ ออกเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน

ครูผู้สอนจะติดต่อประสานงานกับบุคคล และผู้รับผิดชอบสถานที่ต่างๆ ในชุมชน ที่เป็นส่วนหนึ่งในเนื้อเรื่อง หรือในบทเรียน มีการวางแผนร่วมกันในการจัดกิจกรรม

กำหนดสถานที่ กำหนดเวลา และเนื้อหาสาระที่ครูและนักเรียนสนใจต้องการเรียนรู้ จากนั้นก็จะพานักเรียนเดินทางไปยังสถานที่ หรือบุคคลเหล่านั้น ตามที่วางแผนไว้

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากร

ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน นอกจากจะเสียสละด้านเวลา กำลังกาย กำลังสมอง ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนแล้ว บุคคลในชุมชนได้ให้การสนับสนุนโรงเรียนด้านอื่นๆ อีกด้วย เช่น ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ค่าอาหารกลางวันเลี้ยงนักเรียน ค่าพาหนะ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

ครูผู้สอนจะจัดให้สมาชิกในชุมชน ที่โรงเรียนขอความร่วมมือ ได้มีโอกาสวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และเมื่อสิ้นภาคเรียนจะมีการนำผลงานที่เกิดจากการจัดกิจกรรม มาจัดนิทรรศการ เพื่อเผยแพร่ผลงาน และให้ชุมชนได้ประเมินผลงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของตนเอง มีการสรุปปัญหาอุปสรรคให้ข้อเสนอแนะ ที่จะนำไปพัฒนากิจกรรมในภาคเรียนต่อไป

โดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์นั้น ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่ขั้นวางแผน และกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ ร่วมดำเนินการ หรือแม้กระทั่งมีส่วนร่วมในการประสานงานหรือสนับสนุนทรัพยากรอื่นๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการกำกับติดตามผลในแต่ละขั้นตอน หรือเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในขั้นตอนต่างๆ จะได้ร่วมกับทางโรงเรียนแก้ไขได้ทันที่

4.3 กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.3.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 42) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถของบุคคลากรในท้องถิ่นที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนสามารถสร้างชิ้นงาน หรือผลงานที่ได้ศึกษาค้นคว้า ทดลองปฏิบัติแล้วบังเกิดผลเป็นที่พอใจ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเมื่อนำมารวบรวมไว้ด้วยกันก็แสดงถึงความรู้ ความสามารถของภูมิปัญญาไทย ความรู้ความสามารถดังกล่าวไม่เน้นความรู้ที่เกิดจากการเล่าเรียนจากสถาบัน แต่เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

4.3.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547: 42) การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากการเรียนรู้ในการดำรงชีวิต การเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นการฝึก การเรียนรู้แท้ที่เหมาะสมกับวัยและสอดคล้องกับการพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งสิ่งที่เรียนรู้หลายเรื่องนักเรียนต้องฝึกปฏิบัติเพื่อเข้าใจกระบวนการ แต่ยังไม่ได้นำสู่ชีวิตจริง เช่น นักเรียนเรียนรู้เรื่องการทำดอกไม้จันทน์ นักเรียนประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์ด้วยมือนักเรียนเอง นำไปจัดขายให้ชาวบ้านโดยขายจริง แต่

กระบวนการดังกล่าวยังอยู่ในวงจรของการเรียนรู้ เพราะนักเรียนไม่ใช่ผู้ขายดอกไม้จันทน์เป็นอาชีพเพียงแต่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ครบวงจร การเรียนรู้ที่ครบวงจรซึ่งจะพบได้ชัดเจน คือ ภูมิปัญญาไทย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ

ปัจจุบัน โรงเรียนในทุกท้องถิ่น สนใจการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ควรยกย่องเป็นอย่างยิ่ง การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ เพราะเน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจของผู้เรียนและใช้วิธีการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงตามความสามารถของผู้เรียน และที่สำคัญเป็นการดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำให้ผู้เรียนเกิดความผูกพันกับท้องถิ่น

4.3.3 ตัวอย่างหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องบทกล่อมเด็กในท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นเหตุผล/ความจำเป็น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ ประสบการณ์ ไปพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุคนชุมชนและที่สำคัญ เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้สึกรัก ภาคภูมิใจและผูกพันกับท้องถิ่น

การเรียนรู้ภาษาไทย นอกจากจะฝึกทักษะการใช้ภาษาจนชำนาญแล้ว ยังจำเป็นต้องรู้กฎเกณฑ์ทางภาษาที่ถูกต้อง และต้องเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษาที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต เพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง และภาคภูมิใจในสิ่งที่บรรพบุรุษสั่งสมสืบทอดมาจนปัจจุบัน

บทกล่อมเด็กหรือเพลงกล่อมเด็กเป็นภูมิปัญญาทางภาษาของคนไทยอย่างหนึ่ง จัดอยู่ในประเภทเพลงพื้นบ้านที่มีท่วงทำนองขบรับร้องโดยใช้ถ้อยคำที่เรียบง่าย เพื่อกล่อมให้นอนหลับได้เร็วขึ้น เพลงกล่อมเด็กถือว่าเป็นหลักฐานอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความรัก ความเอื้ออาทร ของแม่ที่มีต่อลูก และแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่แม่กับลูกมีสายสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งยิ่ง

ปัจจุบัน บทกล่อมเด็กเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมต่อเนื่องกัน มาหลายชั่วอายุคน กำลังเลือนหายไปจากความทรงจำ อันเนื่องมาจากกระแสความเปลี่ยนแปลงกับสังคมไทยที่ก้าวไปสู่ความทันสมัยอย่างรวดเร็ว ดังนั้น เยาวชนไทยควรจะได้ศึกษา เรื่องบทกล่อมเด็ก หรือเพลงกล่อมเด็ก เพราะนอกจากจะเป็นการรวบรวมข้อมูลในอดีตไม่ให้สูญหายไปแล้ว

ยังเป็นสื่อในการศึกษาทำความเข้าใจในวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ค่านิยม ทัศนคติ ตลอดจน ประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น อนุชนรุ่นหลังจะได้ตระหนักคุณค่าและร่วมสืบสาน วัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่ต่อไป

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความหมายและลักษณะของเพลงพื้นบ้าน ความหมายและลักษณะ ของบทกล่อมเด็ก เนื้อหา ท่วงทำนอง และการใช้ถ้อยคำ บทบาทและคุณค่าของเพลงกล่อมเด็ก ฝึกการขับร้องเพลงกล่อมเด็ก เข้าใจเกี่ยวกับบทกล่อมเด็ก เห็นความสำคัญและคุณค่าของบท กล่อมเด็ก เกิดความชื่นชมในภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นของตน และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน
2. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องบทกล่อมเด็ก
3. เพื่อให้นักเรียนฝึกร้องบทกล่อมเด็ก
4. เพื่อให้นักเรียนฝึกการค้นคว้าแสวงหาความรู้จากวิทยากรในท้องถิ่น
5. เพื่อให้นักเรียนมีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
6. เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อบทกล่อมเด็ก
7. เพื่อให้นักเรียนมีค่านิยมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

ขอบข่ายเนื้อหา

1. ความหมายและลักษณะของเพลงพื้นบ้าน
2. ความหมายและลักษณะของบทกล่อมเด็ก
3. เนื้อหาของบทกล่อมเด็ก
4. ท่วงทำนองและการใช้ถ้อยคำในบทกล่อมเด็ก
5. บทบาทและคุณค่าของบทกล่อมเด็ก
6. การฝึกขับร้องบทกล่อมเด็ก
7. รวบรวมบทกล่อมเด็กในท้องถิ่น
8. การอนุรักษ์บทกล่อมเด็ก

แนวทางการจัดการเรียนรู้

1. จัดการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
2. จัดการเรียนรู้โดยให้บุคคลในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ทางภาษา เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง ในครอบครัวของนักเรียน หรือปราชญ์ ชาวบ้าน

3. จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในลักษณะให้ทำโครงการเป็นกลุ่มเล็ก เน้นการแสวงหาความรู้จากการอ่านเอกสาร ตำรา สัมภาษณ์บุคคลในครอบครัว บุคคลในท้องถิ่น

4. จัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการขับร้องจากบทกล่อมเด็กจากวิทยากรที่เป็นบุคคลในครอบครัวในท้องถิ่น

5. จัดการเรียนรู้ในลักษณะการบูรณาการทักษะการใช้ภาษา ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

6. การจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการและการปฏิบัติจริงของนักเรียน นำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ตามความเหมาะสม

7. จัดการเรียนรู้โดยเน้นให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อบทกล่อมเด็กและมีความนิยมในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

8. ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความรู้ ความสามารถในการขับร้องบทกล่อมเด็ก จัดสัปดาห์อนุรักษ์ภูมิปัญญาทางภาษา ให้นักเรียนได้จัดนิทรรศการ โครงการ ประกวดการขับร้องบทกล่อมเด็ก

สื่อการสอน

1. เอกสาร ตำรา เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน บทกล่อมเด็ก
2. วีดิทัศน์
3. เครื่องฉายวีดิทัศน์
4. แอบบันทีกเสียง
5. เครื่องบันทึกเสียง
6. ปราชญ์ชาวบ้าน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตอบคำถามและการซักถามของนักเรียน
2. สังเกตความสนใจในการปฏิบัติงานกลุ่ม
3. แบบประเมินความก้าวหน้าในการทำโครงการ
4. แบบประเมินโครงการของนักเรียนและครู
5. การจัดนิทรรศการของนักเรียนและครู
6. สังเกตการณ์ขับร้องบทกล่อมเด็ก

สรุปสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ของโรงเรียนคลองตาจ่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นส่วนหนึ่งในแผนจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ ที่ครูผู้สอนรับผิดชอบ โดยสืบค้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านตัวบุคคล องค์ความรู้ วิถีชีวิต เครื่องมืออุปกรณ์ วัฒนธรรม ประเพณี ภายในชุมชน ที่มีลักษณะเด่น โดยไม่ซ้ำกับสิ่งที่นักเรียนเรียนรู้จากกิจกรรมอื่น นำมาจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักให้รักและภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง รวมถึงสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยยกย่องให้ความสำคัญ และขอความร่วมมือในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาเหล่านั้น ซึ่งสรุปสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน

โรงเรียนจัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน กำหนดตัวบุคคล เรื่อง และเนื้อหาสาระที่นักเรียนโรงเรียนคลองตาจ่า ควรได้เรียนรู้จากภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งครูผู้สอนจะต้องวิเคราะห์หลักสูตร และเตรียมวางแผนจัดกิจกรรมโดยคัดเลือกสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นจากทะเบียนของโรงเรียน จากนั้นจะติดต่อประสานงานกับผู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ หรือสืบค้นจากเอกสาร จากวิถีการดำเนินชีวิต ในชุมชน มีการวางแผนร่วมกันในการจัดกิจกรรม กำหนดสถานที่ กำหนดเวลา และเนื้อหาสาระที่ครูและนักเรียนสนใจต้องการเรียนรู้ โดยอาจจัดกิจกรรมที่โรงเรียน หรือเดินทางไปยังสถานที่ หรือบุคคลเหล่านั้น ตามที่วางแผนไว้ก็ได้

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากร

ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน นอกจากจะเสียสละด้านเวลา กำลังกาย กำลังสมอง ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนแล้ว บุคคลในชุมชนได้ให้การสนับสนุนโรงเรียนด้านอื่นๆ อีกด้วย เช่น ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ค่าอาหารกลางวันเลี้ยงนักเรียน ค่าพาหนะ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

ครูผู้สอนจะจัดให้สมาชิกในชุมชนที่โรงเรียนขอความร่วมมือ ได้มีโอกาสวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และเมื่อสิ้นภาคเรียนจะมีการนำผลงานที่เกิดจากการจัดกิจกรรม มาจัดนิทรรศการ เพื่อเผยแพร่ผลงาน และให้ชุมชนได้ประเมินผลงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของตนเอง มีการสรุปปัญหาอุปสรรคให้ข้อเสนอแนะ ที่จะนำไปพัฒนากิจกรรมในภาคเรียนต่อไป

โดยสรุปการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเห็นว่า ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่ขั้นวางแผน และกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมดำเนินการ หรือแม้กระทั่งมีส่วนร่วมในการประสานงานหรือสนับสนุนทรัพยากรอื่นๆ ที่ใช้

ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการกำกับติดตามผลในแต่ละขั้นตอน หรือเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ในขั้นตอนต่างๆ จะได้ร่วมกับทางโรงเรียนแก้ไขได้ทันที

4.4 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

4.4.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 43) ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้าง ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 2) ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อขยาย ประสบการณ์ของนักเรียน และเชื่อมโยงสู่การใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนอาจเรียนรู้ร่วมกับ เพื่อน ตามกระบวนการเรียนการสอนหรือ เรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ตามความสนใจ

4.4.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 2) ได้ให้ความสำคัญของ แหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ การจัดการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ มีความรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและเรียนรู้ต่อ การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนอกจากกิจกรรม ที่สนับสนุน ให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนแล้ว จำเป็นต้องมีการจัดแหล่ง สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 25 ได้ระบุว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวน พฤษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และ แหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ แหล่งการเรียนรู้ ดังกล่าวมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดเวลา

โรงเรียนทุกแห่งทุกระดับ ถือเป็นตัวแทนของรัฐในการจัดการศึกษา และดำเนินการ ตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติอันเป็นหลักการร่วมกันในการจัดการศึกษา ดังนั้น จำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนได้เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ โดย คำนึงถึงความสอดคล้องและความเหมาะสมกับท้องถิ่น

4.4.3 แนวคิดในการจัดแหล่งเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 3) ได้เสนอแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องที่สนใจใฝ่รู้ แหล่งเรียนรู้มีทั้งในโรงเรียนและชุมชน
2. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนนอกจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ แล้ว สถานที่ทุกแห่ง ในบริเวณโรงเรียน จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้และบางครั้งโรงเรียนอาจจัดเพิ่มเติมจากสิ่งที่มีอยู่ เช่น จัดเป็นจุดศึกษา สวนการเรียนรู้ ค่ายการเรียนรู้ เป็นต้น
3. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้น อาจเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา สาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบันทางการศึกษา อาชีพในชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ
4. โรงเรียนจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียน ในโรงเรียนและชุมชน

4.4.4 ประเภทของแหล่งเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 3) ได้จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร ทราย หิน ดิน ทราย ฯลฯ
2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้าง เพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา ตลาด สวนสาธารณะ บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ ฯลฯ
3. บุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่จะถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพ และการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ

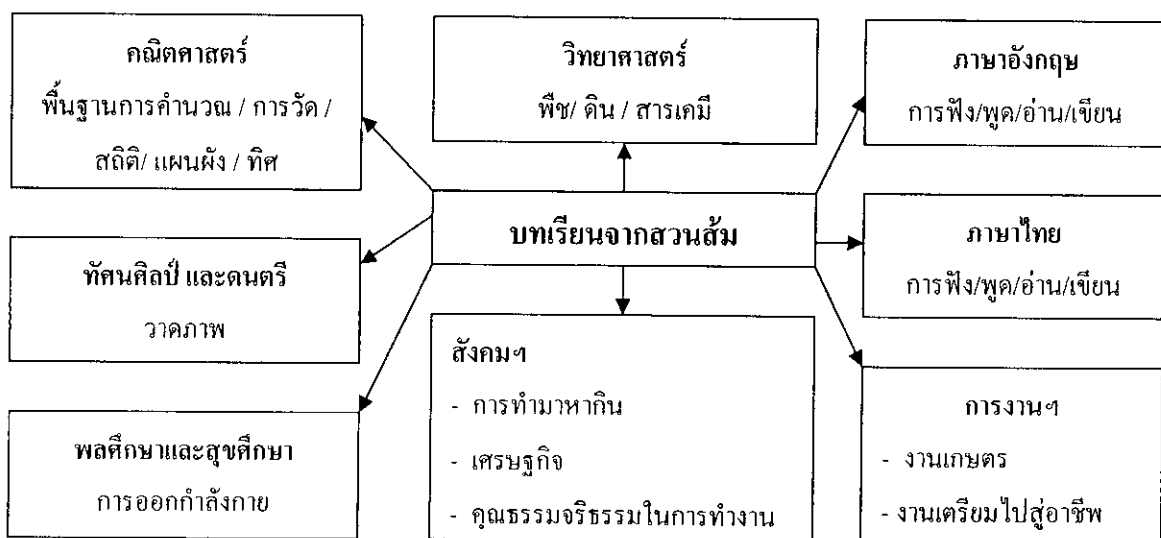
แบบที่ 2 จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เดิมจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นหลัก คือ ครู อาจารย์ ห้องเรียน ห้องสมุด ต่อมามีการพัฒนาเป็นห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ฯลฯ ตลอดจนการใช้อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
2. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่ และบุคคล ซึ่งอาจจะอยู่ในชุมชนใกล้เคียงโรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียนพานักเรียนไปศึกษาหาความรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ทุ่งนา การละเล่นพื้นเมือง แหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ฯลฯ

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เรื่อง บทเรียนจากสวนส้ม

แหล่งเรียนรู้ สวนส้มโอของนายประยงค์ นาคผจญ อายุ 72 ปี อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ตำบลบางยี่รงค์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บูรณาการกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
ระดับชั้น ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6)

แผนผังรูปแสดงการบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

ภาพประกอบ 7 แผนผังแสดงการบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

วิธีจัดกิจกรรม

1. ขึ้นกำหนดบทเรียน โดยนักเรียนและครูกำหนดบทเรียนและแหล่งเรียนรู้ที่ศึกษาติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าของแหล่งเรียนรู้ และร่วมกันของแผนการจัดกิจกรรม

2. ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยดำเนินการ ดังนี้

บทบาทของนักเรียน

1. แบ่งกลุ่มปฏิบัติ

2. ศึกษาการปฏิบัติงานทักษะความรู้ประสบการณ์ของเจ้าของแหล่งเรียนรู้ที่

ถ่ายทอดให้

3. ปฏิบัติกิจกรรม

3.1 สังเกต รับฟังการอธิบาย การสาธิตการปลูกส้มโอ การบำรุงดิน

3.2 นำเสนอข้อมูล แต่ละกลุ่มนำผลการบันทึกเสนอต่อที่ประชุมใน

ห้องเรียน

3.3 อภิปราย แสดงความคิดเห็นตัวความรู้ที่ได้รับ

3.4 แสวงหาความรู้เพิ่มเติม

3.5 สรุปความรู้ ร่วมกันสรุปความรู้ และนำความรู้ไปใช้ในครอบครัว

ตนเอง

3.6 ฝึกทักษะ การสังเกตผลส้มที่แก่และตัดขายได้ ฝึกการบำรุงดิน

การทำกิ่ง

บทบาทครู

1. ดูแลการปฏิบัติงานและอำนวยความสะดวก

- ใช้คำถามกระตุ้นให้คิด

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. สวนส้ม

2. ห้องสมุด

3. เครื่องมือการเกษตร

การประเมินผล

1. ประเมินจากการปฏิบัติ

2. ตรวจสอบผลงาน แบบบันทึกข้อมูล สังเกตการปฏิบัติงาน

สรุปสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ของโรงเรียนคลองตาจ่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นส่วนหนึ่งในแผนจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ ที่ครูผู้สอน
 • รับผิดชอบ โดยเน้นให้เป็นเฉพาะเรื่องแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่สำคัญๆ ทั้งทางประวัติศาสตร์ สถานประกอบการ สถานที่ประกอบอาชีพที่สำคัญของชุมชน หรือสถานที่พักผ่อนท่องเที่ยว ตามที่ครูผู้สอน นักเรียนสนใจ และไม่ซ้ำกับสิ่งที่นักเรียนเรียนรู้จากกิจกรรมอื่น นำมาจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักให้รักภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง เปิดโลกทัศน์ และรู้จักชุมชนของตนเอง รวมถึงสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยยกย่องให้ความสำคัญ และขอความร่วมมือในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาเหล่านั้น ซึ่งสรุปสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน

โรงเรียนจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ของชุมชน กำหนดสถานที่ ที่นักเรียนโรงเรียนคลองตาจ่าควรได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น ซึ่งครูผู้สอนจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรและ เตรียมวางแผนจัดกิจกรรมโดยคัดเลือกสิ่งที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่นจากทะเบียนของโรงเรียน จากนั้นจะติดต่อประสานงานกับผู้รับผิดชอบสถานที่ หรือเจ้าของ หรือผู้ประกอบการนั้นๆ หรือผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ หรือสืบค้นจากเอกสาร มีการวางแผนร่วมกันในการจัดกิจกรรม กำหนดสถานที่ กำหนดเวลา และเนื้อหาสาระที่ครูและนักเรียนสนใจต้องการเรียนรู้ โดยอาจจัดกิจกรรมที่โรงเรียน หรือเดินทางไปยังสถานที่ หรือบุคคลเหล่านั้น ตามที่วางแผนไว้ก็ได้

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากร

ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน นอกจากจะเสียสละด้านเวลา กำลังกาย กำลังสมอง ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนแล้ว บุคคลในชุมชนได้ให้การสนับสนุนโรงเรียนด้านอื่นๆ อีกด้วย เช่น ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ค่าอาหารกลางวันเลี้ยงนักเรียน ค่าพาหนะ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

ครูผู้สอนจะจัดให้สมาชิกในชุมชน ที่โรงเรียนขอความร่วมมือ ได้มีโอกาสวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และเมื่อสิ้นภาคเรียนจะมีการนำผลงานที่เกิดจากการจัดกิจกรรมมาจัดนิทรรศการ เพื่อเผยแพร่ผลงาน และให้ชุมชนได้ประเมินผลงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของตนเอง มีการสรุปปัญหาอุปสรรคให้ข้อเสนอแนะ ที่จะนำไปพัฒนากิจกรรมในภาคเรียนต่อไป

โดยสรุปการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จะเห็นว่าชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่ขั้นวางแผน และ กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้

ร่วมดำเนินการ หรือแม้กระทั่งมีส่วนร่วมในการประสานงานหรือสนับสนุนทรัพยากรอื่นๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการกำกับติดตามผลในแต่ละขั้นตอน หรือเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในขั้นตอนต่างๆ จะได้ร่วมกับทางโรงเรียน แก้ไขได้ทันที่

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

วรภรณ์ วงศ์ใหญ่ (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในระดับมาก และมีปัญหาน้อย ทั้งปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลผลิต 2) สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองและนอกชุมชนเมืองไม่แตกต่างกัน ทั้งภาพรวมและรายด้าน 3) สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จแตกต่างกัน ยกเว้นปัญหา ด้านการได้มาซึ่งคณะกรรมการศึกษา ด้านคณะกรรมการศึกษาขาดความรู้เกี่ยวกับการศึกษาใหม่ ๆ ด้านคณะกรรมการศึกษาไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโรงเรียน ด้านคณะกรรมการศึกษาไม่สามารถพัฒนาสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ด้านการที่โรงเรียนให้บริการแก่ชุมชน และด้านการนำผลการประเมินไปใช้ 4) ปัญหาของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการศึกษา คือ การไม่เข้าใจบทบาทของตนและไม่มีความรู้เรื่องปัญหาและนโยบายการศึกษาใหม่ ๆ จึงเสนอแนะให้มีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและให้ชุมชนเลือกคณะกรรมการศึกษาเอง

สมลักษณ์ ภูแสนคำ (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) สภาพปัจจุบันชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก ด้านการกำหนดนโยบาย การอำนวยการ การประสานงาน การรายงานผล และการบริหารงบประมาณ ส่วนการจัดองค์กร การแบ่งสายงาน และการบริหารงานบุคคลมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง งานวิชาการชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากในเรื่องการจัดหาวิทยากรท้องถิ่น การจัดหาหนังสือเรียน การหาทุนให้นักเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรม สำหรับงานด้านอาคารสถานที่ ชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องการหาสถานที่ การจัดสร้างโรงเรียน การใช้สถานที่เพื่อการประชุม และการประเมินการใช้อาคารเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับกลาง งานด้านกิจการนักเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมเรื่อง การรณรงค์การรับนักเรียนใกล้บ้าน การจัดสวัสดิการ การให้ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน การ

เข้าร่วมกิจกรรม ดนตรี กีฬา การแนะแนวศึกษาต่อ การสอดส่องดูแลความประพฤตินักเรียน และการเข้าร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดงานประจำปี งานประเพณีต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดศึกษา พบว่า ชุมชนในท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้ง โรงเรียนมัธยมศึกษา มีสภาพเศรษฐกิจไม่ดี ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน จึงไม่สามารถ เข้าร่วมในการจัดการศึกษากับทางโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ 2) บทบาทที่ควรจะเป็นของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สอดคล้องกับแนวคิดของ นักวิชาการทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและชุมชน จะต้องร่วมมือกัน ในทุก ๆ ด้าน ไม่ใช่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการจึงจะทำให้การศึกษาของไทยบรรลุ จุดมุ่งหมายและนำไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาอย่างแท้จริง

ถวิล คนฉลาด (2540: 99 – 106) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงาน โรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเลย พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ที่สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดเลย มีปัญหา การปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีปัญหาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมี ปัญหาในระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านการเป็นผู้นำ และให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา ชุมชน และด้านการสร้าง และเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ส่วนด้านที่มีปัญหาในระดับมาก ของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ ด้านการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน

สุรพล มีหนองหัว (2540: 147 – 149) ได้ทำการศึกษาปัญหา การบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม มีปัญหา ในการบริหารด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านโรงเรียนกับชุมชน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการ บริหารงานโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และ ขนาดเล็กมีปัญหาการบริหารงานโดยภาพรวมและรายด้าน ทุกด้านในระดับปานกลาง ผู้บริหาร และครูผู้ปฏิบัติหน้าที่งานโรงเรียนกับชุมชนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนะและปัญหาเกี่ยวกับการ บริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่แตกต่างกัน

ดารณี รักดี (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพในชุมชนชนบท พบว่า 1) ชุมชนชนบทพึ่งตนเองมีองค์กรที่เข้มแข็ง ซึ่งมี ส่วนสำคัญในการทำให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่ออาชีพที่เกิดจากกระบวนการการเรียนรู้ในวิถีชีวิต

มีบทบาทมากกว่าการศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน 2) การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิต มีรูปแบบการศึกษาที่ชุมชนเป็นฐานความรู้ กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มอาชีพเป็นศูนย์กลางการให้ความรู้ โดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้การอบรมเพิ่มเติมแก่ผู้นำเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวแก่สมาชิกในชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มส่วนใหญ่ใช้การอบรมให้ความรู้ภาคทฤษฎี ศึกษาดูงานและปฏิบัติจริงในแหล่งความรู้ชุมชน ตลอดจนมีการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองในอาชีพ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในชุมชนแบบนี้ ที่สำคัญคือผู้ให้ความรู้ ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนจะต้องมีความรู้ ทักษะและความสามารถในการสร้างเครือข่ายด้านอาชีพ คนในชุมชนมีความศรัทธาในผู้ให้ความรู้และชุมชนมีการรวมกลุ่มกัน โดยมีเป้าหมายในการพึ่งตนเอง

3) การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพ ซึ่งโรงเรียนเป็นฐานความรู้จัดการศึกษาตามนโยบาย และหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก โรงเรียนที่ให้ความสำคัญต่อเป้าหมายการพึ่งตนเองทางอาชีพมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและปรับหลักสูตรด้านอาชีพท้องถิ่นและการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพให้แก่นักเรียน โดยชุมชนมีส่วนร่วม ในด้านการให้ความรู้ รวมทั้งสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้ด้านอาชีพที่ได้รับไปใช้ในชุมชน ปัจจัยสำคัญของการศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน คือผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน เห็นคุณค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาและอาชีพ ครูผู้สอนเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสามารถเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและมีความสัมพันธ์ที่ดีภายในโรงเรียน

ปรีชา พันธุ์สีดา (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการของ คณะกรรมการโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีความต้องการด้านบริหารบุคลากรทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด และมีข้อเสนอแนะใน 5 อันดับแรก คือ การจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ เน้นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มทักษะให้มาก จัดการเรียนการสอนผ่านสื่อหลายรูปแบบ ทั้งในและนอกโรงเรียน โดยให้คณะกรรมการโรงเรียนเป็นผู้ประสานงานสร้างความเข้าใจกับชุมชน

เมตต์ เมตต์กรุณจิต (2541: 85 – 89) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษา ประจำโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า คณะกรรมการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนเทศบาลจังหวัดนครราชสีมา ด้านการวางแผน จัดสรรทรัพยากร การกระตุ้นการทำงาน การประสานงาน การประเมินอยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศึกษามีปัจจัยส่งเสริม ได้แก่

เวลาที่อาศัยในชุมชน การมีถิ่นกำเนิด การเป็นศิษย์เก่า บุตรหลานศึกษาในโรงเรียน และการห่วงใย สวัสดิภาพของนักเรียน ประกอบกับคุณสมบัติของผู้บริหาร และครูที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เอาใจใส่ต่อเด็ก ให้เกียรติยกย่องกรรมการศึกษา ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคได้แก่ การไม่มีเวลาว่าง ไม่มีภูมิคุ้มกันอยู่ในพื้นที่ และผู้บริหารไม่มีลักษณะความเป็นผู้นำ

วัชระ สกุล ณ มรรคา (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการวางแผน การปฏิบัติงานตามแผน และการประเมินผล เพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพปัญหาเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินตามแผน และการประเมินผล เพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สัมพันธ์ อุปลา (2541: 119 – 136) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในงานกิจกรรมนักเรียนมากกว่าด้านอื่น ปัญหาของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักเรียนมากกว่าด้านอื่นๆ ปัญหาของการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาที่สำคัญ คือ ชุมชนเข้าใจว่า การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่หลักของโรงเรียนเท่านั้น ส่วนคณะกรรมการโรงเรียน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นชอบต่อแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ คณะกรรมการโรงเรียนมีปัญหาในการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ เวลาประชุมส่วนมากไม่แสดงความคิดเห็น

เต็ม แสงไทยรักษ์ (2542: 123 – 125) ได้ทำการศึกษาปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิมีปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญ คือ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน งบประมาณไม่เพียงพอ ไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ประชาชนยากจนจึงให้การสนับสนุนโรงเรียนไม่เพียงพอ ชุมชนไม่มีแหล่งวิทยากร และไม่มีเอกสารการประเมินเป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านโรงเรียนกับชุมชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหางานบริหาร

โรงเรียนกับชุมชนไม่แตกต่างกัน โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาการบริหารงานโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

สาคร จันทะเลิส (2542: 90 – 92) ได้ทำการศึกษาคำการบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9 พบว่า การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 9 ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และมีการบริหารงานไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านการสร้างเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน และด้านการให้บริการชุมชน โรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีการบริหารงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โรงเรียนขนาดเล็ก จะมีการบริหารงานแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง แต่โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีการบริหารงานไม่แตกต่างกัน

อำนวยการ สิงห์คาม (2542: 90 – 97) ได้ศึกษาคำดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า ครูอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร มีการดำเนินการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายได้อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูอาจารย์โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนในระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง และครูอาจารย์ที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542: 184) ได้ศึกษาคำมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียน เพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สิ่งสำคัญที่สุดที่เป็นสิ่งกำหนดกระบวนการและแบบแผนของการมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ เงื่อนไขทางด้านบริบทของชุมชน คือ เงื่อนไขที่เกี่ยวกับความคิดพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เงื่อนไข ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน และเงื่อนไขด้านโรงเรียน และที่สำคัญ คือ การกำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนตรงกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชน คือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน คณะครูและผู้บริหารโรงเรียน

วคินี พิเดช (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตร ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดพิจิตร พบว่า บุคลากรหลักสูตร ต้องการมีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 3 ด้าน ด้านการบริหารและการบริการหลักสูตร ด้านการดำเนินงานการใช้หลักสูตร และต้องการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรหลักสูตรควรมีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 3 ด้าน

เช่นกัน เมื่อวิเคราะห์ ความสอดคล้อง ซึ่งใช้ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นอยู่ระหว่าง 3.50 – 5.00 พบว่า ผู้บริหารและครู ควรมีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร และการสนับสนุน และส่งเสริมการใช้หลักสูตร ในทุกกิจกรรม คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านบริหารและบริการหลักสูตรควรจัดให้มีกิจกรรมในการจัดวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของการบริหาร ในด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร ควรจัดให้มีกิจกรรมในการปรับหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และในด้านการสนับสนุน และส่งเสริมการใช้หลักสูตรควรจัดให้มีกิจกรรมในการจัดตั้งศูนย์วิชาการ และบริการทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตร

จารุมาศ บุญอินทร์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีข้อจำกัดของแนวคิดที่แตกต่างกันเรื่องของการมีส่วนร่วม คือ หน่วยงานที่มีอำนาจสั่งการ มีแนวคิดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน ควบคุม กำกับกับการดำเนินงานของสถานศึกษา ส่วนแนวคิดของประชาชน/ชุมชน มีความเข้าใจว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนทุกอย่าง การบริจาคทรัพย์สิน แรงงาน อื่นๆ นอกเหนือจากการจัดการศึกษา เพราะชุมชนถือว่าเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของสถานศึกษา อีกทั้งไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมอย่างเต็มที่ ด้วยมีข้อจำกัดของระบบราชการ และทัศนคติของครูที่มองว่า ชุมชนมีความรู้่น้อย กระบวนการมีส่วนร่วม จึงเป็นแบบผิวเผินผ่านทาง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้นำเสนอข้อมูล และถือว่ามีมติของที่ประชุมเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการคิดและการตัดสินใจ การสนับสนุนและร่วมดำเนินงาน การตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมรับบริการและรับประโยชน์จากโรงเรียน

ส่วนบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการจัดการศึกษาเพื่อชุมชน มีความสอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 แยกเป็นกลุ่มประเด็น คือ การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา การให้ความเห็นชอบในการบริหารจัดการ การกำกับและติดตามการดำเนินงานทั้งทางตรงและทางอ้อม การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การเป็นวิทยากรบุคคลภายนอก และการประสานงาน/การประชาสัมพันธ์ ข้อค้นพบแตกต่างจากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 คือ คณะกรรมการฯ มีบทบาทโดดเด่น ด้าน

การพัฒนาอาคารสถาน/บริเวณโรงเรียน ส่วนด้านการสืบสานจารีตประเพณีท้องถิ่นถือว่าเป็นวิถีชีวิตของชุมชน มิใช่บทบาทของคณะกรรมการแต่อย่างใด ด้านการพิทักษ์สิทธิเด็กดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองและคณะครู ดังนั้น คณะกรรมการฯ จึงมีบทบาทสำคัญอยู่ที่การเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเท่านั้น

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คราฟท์ (Craft. 1989: 1633 – A) ได้ศึกษาถึงทัศนคติของชุมชนต่อการศึกษา และระดับการมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียนเป็นการศึกษา เพื่อสนองความคิดที่ว่าการมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน จะทำให้ทัศนคติของชุมชนต่อไปนี้ดีขึ้น จุดมุ่งหมายคือต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และทัศนคติต่อสถานศึกษาของรัฐ ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างระดับทัศนคติและระดับทัศนคติของชุมชนและสิ่งแวดล้อม หรือ ทัศนคติของชุมชนกับระดับการเข้าร่วมในกิจการของโรงเรียน

นูเนส (Nunez. 1995: 2747 – A) ได้ศึกษาการวิจัยทางชาติพันธุ์ของผู้ปกครองชาวพื้นเมืองเม็กซิกันต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียนพบว่า ชุมชนยังมีอคติทางเชื้อชาติที่ฝังแน่น มีผลสะท้อนต่อพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน เด็กที่มาจากครอบครัวชาวพื้นเมืองเม็กซิกันในชุมชนที่มีสองวัฒนธรรมจะไม่มีความพร้อมในการเรียนและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

โจแฮเนค (Johanek. 1996: 4296 – A) ได้ศึกษาเรื่อง วิวัฒนาการของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เบนจามิน แฟรงคลิน ในช่วง ค.ศ. 1934 – 1944 พบว่า ในปี ค.ศ. 1934 ลีโอนาร์ต โคเวลโล (Leonard Covello) ผู้อพยพชาวอิตาลี และพรรคพวกได้ก่อตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา เบนจามิน แฟรงคลิน ขึ้นในอีสตาเริ่ม โดยมีเป้าหมายที่จะประสานงาน และร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่อยู่ใกล้ โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งนี้ ได้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เตรียมนักเรียนให้เป็นผู้นำ และความ เป็นประชาธิปไตย ได้กล่าวถึง วิวัฒนาการของวิสัยทัศน์สาธารณะชนที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งมีผลต่อสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

ทูปส์ (Tubbs. 1996: 966 – A) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อการบริหารโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีแนวโน้มที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนช่วยเหลือในการจัดทำแผนงานของโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ระดับ ไม่ให้โอกาสผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการคัดเลือกบุคลากรในโรงเรียน

แฮงค์ (Hwang. 1997: 2768 – A) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษามลกระทบจากแนวคิดทางการเมืองของชุมชนจากผลผลิตของโรงเรียนในชุมชนรัฐเท็กซัส พบว่า ความคิดทางการเมืองของชุมชนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และค่าใช้จ่ายของโรงเรียน ซึ่งชุมชนให้เงินสนับสนุนโรงเรียน

ไรด์เอาท์ (Rideout. 1997: 3348 – A) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนขนาดเล็กใน นิวฟอว์แลนด์และเลบารด์อร์ พบว่า การบริหารบุคลากรมีลักษณะรวมศูนย์กลางเกินไป ผู้ปกครองและกลุ่มครูต้องการให้ความร่วมมือ ต้องการให้โรงเรียนตอบสนองความต้องการของชุมชน

บริทติงแฮม (Brittingham. 1998: 1406 – A) ได้ศึกษาเรื่อง ลักษณะของการมีส่วนร่วมของโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนที่ประสบความสำเร็จ พบว่า ผู้ปกครองมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่จะทำให้ห้องเรียนมีคุณภาพ และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครูจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนว่าจะสอนอะไร สอนอย่างไร และผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างไร ซึ่งสิ่งที่ผู้ปกครองและชุมชนจะต้องตระหนัก คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านสังคม อารมณ์ และความก้าวหน้าทางด้านวิชาการของเด็ก การพัฒนาสถานะของเด็กเยาวชนและครอบครัวให้ดีขึ้น ถือเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ที่จะทำให้ครอบครัวและชุมชนเข้มแข็ง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

แฮร์ริส (Harris. 1998: 1437 – A) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาที่ นามิเบีย โดยมีเป้าหมายที่จะชี้แจงให้เห็นถึง ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้ศึกษาพบว่า ในช่วงก่อนที่ชาวยุโรป จะติดต่อกับนามิเบีย ชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ ชุมชนจะมีหน้าที่ในการอบรม ฝึกฝนเยาวชน และในปัจจุบันชุมชน ก็ยังมีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างสรรคการศึกษาของชาติให้บรรลุเป้าหมาย

ลู (Lau. 1988 – A) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชนชาวแอฟริกัน – อเมริกัน และชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการรับนักเรียนเข้าเรียนในทางเลือกแบบเปิดใน มลรัฐมินโซต้า พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกทางการศึกษา จะไว้วางใจในระบบการเรียนแบบเปิดและมีอิทธิพลต่อการศึกษานักเรียน ส่วนผู้ปกครองที่ไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกทางการศึกษาจะเข้าใจในระบบการเรียนแบบเปิดน้อยและไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพราะมีความเชื่อว่า โรงเรียนเท่านั้นที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียน

แคนนอน (Cannan. 2000: 46) ได้ศึกษาเรื่อง ระเบียบวินัยในโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ในอดีตที่ผ่านมาระเบียบวินัยของโรงเรียนประถมศึกษา แมทท์ โอลิมปัส ได้หย่อนยานลงเรื่อยๆ การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่า อะไรเป็นสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางมาแก้ไข การวิจัยได้วิเคราะห์เป็น 3 แนวทางหลัก คือ ระเบียบวินัยของนักเรียน ผลกระทบต่อโรงเรียน และความต้องการนโยบายการสร้างระเบียบวินัย การวิจัยยังได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วม ระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนด้วย ซึ่งพบว่า มีปัจจัยต่างๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างระเบียบวินัย และการที่ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนไปในทางบวกได้

ดีลันซี (Delancy. 2000: 2349 – A) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในกระบวนการตัดสินใจในหลักสูตรการเรียนระดับเขต พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนต่อการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน มีผลต่อวิสัยทัศน์นักการศึกษา และมีความคิดเห็นแตกต่างกัน การใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม การสื่อสารสองทางจะเกิดประโยชน์ ในกระบวนการตัดสินใจ และทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งในโรงเรียน

โกลด์ (Gold. 2000: 295 – A) ได้ศึกษาเรื่อง การให้ชุมชนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า การปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนในเขตเมืองครอบคลุมไปถึงความต้องการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันและเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนและนักการศึกษา ชุมชนที่มีรายได้ต่ำจะมีปัญหาในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีผลต่อการให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ส่วนใหญ่นั้นทำการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษา และสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวม ซึ่งสามารถนำแนวคิดมาพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ในสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นการกระทำและปฏิบัติของสมาชิกในชุมชน เพื่อการปฏิบัติกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจ ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบ มิใช่ถูกบังคับ เพราะเข้าใจบทบาทหน้าที่ และตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษามากขึ้น ทำให้โรงเรียนกับชุมชนมีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ตามความต้องการของชุมชน บนพื้นฐานของความเข้าใจในวิถีชีวิต ค่านิยม จารีตประเพณี ทัศนคติของบุคคล และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำ ทำให้งานบรรลุเป้าหมาย สร้างความพึงพอใจให้กับทุกฝ่าย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนใน 3 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนกับโรงเรียน

2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากรให้กับโรงเรียน และ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ที่โรงเรียนจัดร่วมกับชุมชน ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ผู้วิจัยทราบถึงสภาพ และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางปรับปรุงพัฒนา กิจกรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับโรงเรียนคลองตาจ๋า และสถานศึกษาระดับประถมศึกษาอื่นๆ ที่จัดการเรียนรู้ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามแนวทางจัดการศึกษา แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาศภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนา ผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้

1. ครูในโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 7 คน
2. ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลคลองบางอีรงค์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีใช้บุคคลที่เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือเป็นผู้ปกครอง นักเรียนโรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 9 คน
3. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสมุทรสงคราม ที่มีใช้ ครู-อาจารย์ในโรงเรียน หรือผู้นำท้องถิ่น หรือผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 9 คน
4. ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสงคราม โดยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง จากผู้ปกครองนักเรียนที่เคยมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมกับโรงเรียน ห้องเรียนละ 2 คน จำนวน 16 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นข้อความที่เกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียนคลองตาจ่า ทั้ง 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมครูบ้าน กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ใน 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ว่าสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างไร โดยแบ่งคำถามในการสัมภาษณ์เป็นข้อย่อยได้ ดังนี้

2.1 ชุมชนได้มีการสนับสนุนช่วยเหลือ มีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้ง 4 กิจกรรมอย่างไรบ้าง

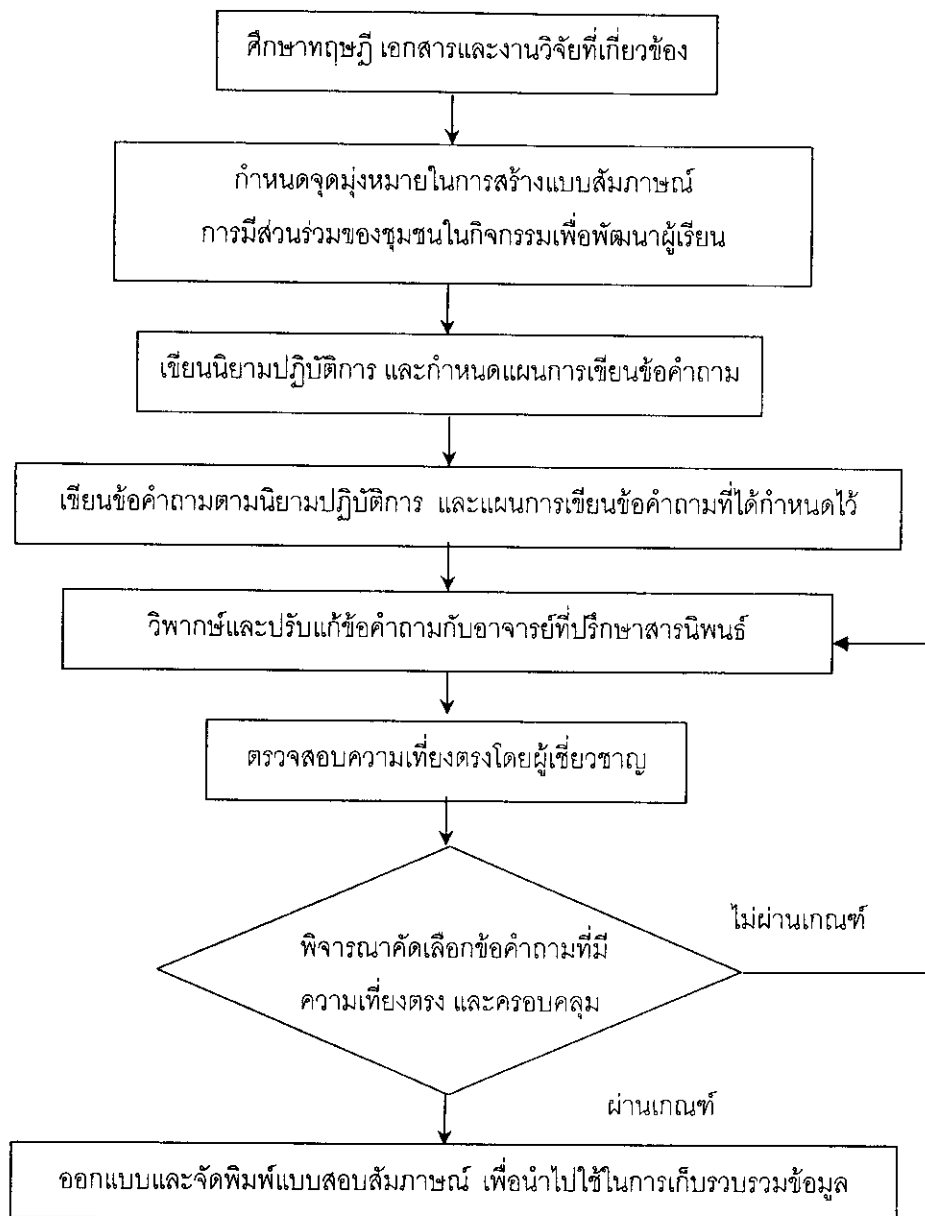
2.2 มีปัญหาอะไรบ้างในส่วนของโรงเรียน ที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 กิจกรรม

2.3 มีปัญหาอะไรบ้างในส่วนของชุมชน ที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 กิจกรรม

2.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ปัญหาที่กล่าวมา และเสนอแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้ง 4 กิจกรรม

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลำดับการดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดัง ภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 8 ลำดับการดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์

จากภาพประกอบ 5 สรุปวิธีดำเนินการสร้าง และการหาคุณภาพแบบสัมภาษณ์ ได้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อมูลพื้นฐานและสภาพโดยทั่วไปของชุมชน สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน และอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมครอบครัว กิจกรรม

การเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน
3. เขียนนิยามปฏิบัติการ และกำหนดแผนการเขียนข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์
4. เขียนข้อคำถามตามนิยามปฏิบัติการ และแผนการเขียนข้อคำถามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้ มีลักษณะแบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์รวม 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 ข้อ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และเติมข้อความ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า ใน 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม รวมถึงคำถามเกี่ยวกับปัญหาที่มีต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 กิจกรรม ในแต่ละด้านของการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะ แนวทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

5. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุง
6. แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้ว นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ และเพื่อปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องครอบคลุมของเนื้อหาและความเหมาะสมในการใช้ภาษา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน มีรายนาม ดังต่อไปนี้

6.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

6.2 อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

6.3 นายประวิทย์ บุญทรง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปราโมทย์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

6.4 นายแมนสรวง เฟิงนู คีกีซานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรสงคราม

6.5 นางวีรญา เปลี่ยนธนูวงศ์ ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดจุฬามณี อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม

7. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุง
แก้ไขตามคำแนะนำ โดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

8. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปจัดพิมพ์เพื่อเป็นแบบ
สัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอ
ความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งนัดหมาย
วัน เวลา โดยกำหนดวันเวลาการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างไว้ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ครูโรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 7 คน วันที่ 1 – 15 พฤศจิกายน 2549

กลุ่มที่ 2 ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 9 คน วันที่ 16 – 30 พฤศจิกายน 2549

กลุ่มที่ 3 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 9 คน
วันที่ 1 – 15 ธันวาคม 2549

กลุ่มที่ 4 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 16 คน วันที่ 16 – 29 ธันวาคม 2549

3. จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์และเครื่องบันทึกเสียง เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง
ตามที่นัดหมายวันเวลา และสถานที่ไว้

4. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ครบตาม
จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยกลุ่มที่ 1 – 3 ผู้วิจัยจะเป็นผู้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลด้วยตนเอง
ส่วนกลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากครูประจำชั้น เป็นผู้ช่วย
ในการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนในชั้นของตนเอง นอกจากนี้ก่อนทำการสัมภาษณ์กลุ่ม
ตัวอย่างทุกกลุ่ม ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ทราบถึงเนื้อหา วัตถุประสงค์ และ ขอความร่วมมือในการให้
ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

5. การจัดการกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดการกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ
2. ถอดความการสัมภาษณ์จากแถบบันทึกเสียง เรียบเรียงและสรุปประเด็นประกอบกับข้อมูลที่บันทึกไว้ในแบบสัมภาษณ์ของแต่ละคน
3. สังเคราะห์เนื้อหา โดยการสรุปประเด็น เพื่อให้ทราบสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า ใน 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม รวมถึงปัญหา ข้อเสนอแนะ แนวทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมครูบ้าน กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม
4. วิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ตามขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทราบสถานภาพกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน เป็นค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพการมีส่วนร่วม และปัญหา ข้อเสนอแนะ แนวทางปรับปรุงสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน 3 ด้าน คือ การวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมครูบ้าน กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิจัย เป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ผลสรุปการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

การวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย ครู โรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 7 คน ผู้นำท้องถิ่นในชุมชนโรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 9 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 9 คน และ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 16 คน รวมทั้งหมด 41 คน จำแนกตามสถานภาพ และ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้ง 4 กลุ่ม ผลปรากฏ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ครูโรงเรียนคลองตาจ่า ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เป็นครูสอนระดับชั้น อนุบาล 1-2 1 คน มีครูสอนคนเดียวเพราะจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน และเป็นครูประจำชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-6 รวมจำนวน 7 คน คน เพศชาย 2 คน หญิง 5 คน ทุกคนมีประสบการณ์ การเป็นครูตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป สูงสุด 40 ปี และทุกคนมีวุฒิกการศึกษาระดับปริญญาตรี

กลุ่มที่ 2 ผู้นำท้องถิ่นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน เป็นกำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 8 คน ในตำบลบางยี่รงค์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนคลองตาจ่า เพศชาย 8 คน หญิง 1 คน จบการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามัธยมศึกษา 6 คน มัธยมศึกษา 2 คน ปริญญาตรี 1 คน อาชีพเกษตรกร 8 คน ค้าขาย 1 คน

กลุ่มที่ 3 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า ผู้ให้ข้อมูลในการ สัมภาษณ์ จำนวน 9 คน เพศชาย 6 คน หญิง 3 คน จบการศึกษาประถมศึกษา 5 คน มัธยมศึกษา 3 คน ปริญญาตรี 2 คน ทุกคนประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก

กลุ่มที่ 4 ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนคลองตาจ่า ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 16 คน เพศชาย 6 คน หญิง 10 คน จบการศึกษาประถมศึกษา 11 คน มัธยมศึกษา 3 คน ระดับอนุปริญญาและปริญญาตรี 2 คน อาชีพเกษตรกร 13 คน รับจ้าง 3 คน รับราชการ 1 คน

ตอนที่ 2 ผลสรุปการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า

การสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมใน 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ใน 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมหมู่บ้าน กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผลการสัมภาษณ์สรุปแต่ละกลุ่มได้ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ครูโรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 7 คน

การสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ใน 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ใน 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมหมู่บ้าน การเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ การเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สรุปผลตามประเด็นการสัมภาษณ์ได้ ดังนี้

1. กิจกรรมหมู่บ้าน

ผลการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนคลองตาจ่า เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมหมู่บ้าน สรุปประเด็นได้ ดังนี้

1.1 ชุมชนสนับสนุนช่วยเหลือมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากรและการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมหมู่บ้าน ดังนี้

1.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนของชุมชน ครูโรงเรียนคลองตาจ่า ได้ให้ข้อมูลว่า ชุมชนซึ่งหมายถึง ผู้ปกครองนักเรียน บุคคลในชุมชนทุกกลุ่ม ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการวางแผนจัดกิจกรรมหมู่บ้านเป็นอย่างดี โดยเข้าร่วมประชุม รับฟังคำชี้แจง และทำความเข้าใจร่วมกับคณะครู ร่วมมือกับครูประจำชั้นกำหนดปฏิทินปฏิบัติกิจกรรมและอาสาเป็นครูบ้านสอนนักเรียน ชุมชนมีการติดต่อประสานงานและวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับครู

1.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ชุมชนให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมหมู่บ้านอย่างดี โดยเป็นครูบ้านถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน สนับสนุนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ประกอบการสอน สนับสนุนค่าเดินทาง ค่าอาหารกลางวัน ทั้งหมดเป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยไม่คิดค่าตอบแทน

1.1.3 มีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ในการจัดกิจกรรมหมู่บ้าน ชุมชนมีส่วนร่วมโดยร่วมติดตามผลระหว่างและหลังทำกิจกรรมร่วมกับครูร่วมวัดผลประเมินผล และให้คะแนนนักเรียน ช่วยแก้ปัญหา ในระหว่างจัดกิจกรรม และแสดงความชื่นชมผลงาน

1.2. ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหมู่บ้าน

ปัญหา คือ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง ขาดการประสานงานกันโดยตรงระหว่างผู้ปกครอง หรือผู้ที่ให้ความรู้กับครูผู้สอน ทำให้การกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมไม่ตรงกับวันว่างของชุมชน จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ตามตารางที่โรงเรียนกำหนดไว้ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมต้องพานักเรียนเดินทางไปยังบ้านผู้ปกครอง ทำให้ชุมชนมีความกังวลใจเรื่องความปลอดภัยของนักเรียนในการเดินทาง

1.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมหมู่บ้าน

ปัญหาของชุมชน คือ ไม่สามารถมาร่วมดำเนินกิจกรรมตามที่วางแผนไว้ได้ เพราะต้องประกอบอาชีพ และมีธุระสำคัญ ในวันที่ทางโรงเรียนกำหนดจัดกิจกรรม หรือมีวันว่างไม่ตรงกับที่ทางโรงเรียนกำหนดตารางปฏิบัติกิจกรรมไว้ อีกทั้งยังขาดความเชื่อมั่นในตนเองว่า มีความรู้เพียงพอที่สอนนักเรียนได้ โดยเฉพาะในงานวิชาการ ชุมชนมีความเห็นสมควรให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการเอง

1.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ปัญหา และแนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนคลองตาจ่า ได้ให้ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ปัญหา และแนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหมู่บ้าน สรุปได้ ดังนี้

1.4.1 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และทุกโอกาส ควรจัดประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามเป้าหมาย มีการวางแผนร่วมกันกับชุมชนอย่างชัดเจน มีการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่เสมอ เพื่อให้ทราบความเคลื่อนไหวกันตลอด

1.4.2 ยืดหยุ่นวันเวลาจัดกิจกรรม โดยคำนึงถึงวันเวลาว่างของผู้ปกครอง และต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้า

1.4.3 ควรมีรถรับส่งนักเรียน และมีมาตรการป้องกันอันตราย ในการเดินทาง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียนในระดับชั้นเล็กๆ

1.4.4 ครูและชุมชนควรมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ครูต้องทำความเข้าใจ ในพื้นฐาน และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ให้ เกียรติ ยกย่องนับถือ เคารพความคิดเห็นด้วยความจริงใจ และนำข้อเสนอแนะจากชุมชนมาพัฒนากิจกรรม และครูต้องเป็นผู้นำในการวางแผนการจัดกิจกรรมครูบ้านควรรู้ที่แรงทำความเข้าใจกับนักเรียน ถึงจุดประสงค์ และเป้าหมาย ในการปฏิบัติกิจกรรม ให้ความร่วมมือกับครูและชุมชน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้ประสบความสำเร็จ

2. กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

ผลการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนคลองตาจ่า เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ สรุปประเด็นได้ ดังนี้

2.1 ชุมชนสนับสนุนช่วยเหลือ มีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ สรุปดังนี้

2.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนของชุมชน ครูโรงเรียนคลองตาจ่า ได้ให้ข้อมูลว่า ชุมชนได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการวางแผน โดยมีการประชุม ทำความเข้าใจร่วมกัน และร่วมกันวางแผนจัดกรอบกิจกรรม รวมถึงกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่น ที่ใช้ในการเดินเรื่อง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

2.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรของชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ด้วยการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนอนุญาตให้ใช้สถานที่ และสถานที่ประกอบการในการเรียนรู้

2.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมของชุมชน โดยชุมชนได้ช่วยวัดผลประเมินผลผู้เรียนด้วยการซักถาม ให้คะแนนผลงานและช่วยแนะนำ แก้ปัญหา รวมถึงให้ข้อมูลครูในการแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดกิจกรรม

2.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชน ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

จากการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนคลองตาจ่า พบว่า ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ คือ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์น้อย ขาดการประสานงานกันโดยตรงระหว่างผู้ปกครอง หรือผู้ที่ให้ความรู้กับครูผู้สอน ทำให้ชุมชนไม่มีความกระฉับ หรือเข้าใจในวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ แต่ชุมชนทุกกลุ่ม ได้ให้ข้อมูลว่ายังยินดีร่วมมือกับโรงเรียนในทุกกิจกรรม

2.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์

ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ ได้แก่ ชุมชนไม่สามารถร่วมดำเนินกิจกรรมตามที่วางแผนไว้ได้ เพราะส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จึงมีเวลาว่างน้อย หรือมีวันว่างไม่ตรงกับที่ทางโรงเรียนกำหนดตารางปฏิบัติการไว้ อีกทั้งยังขาดความเชื่อมั่นในตนเองว่ามีความรู้เพียงพอที่สอนนักเรียนได้ โดยเฉพาะในงานวิชาการ ชุมชนความเห็นว่า ควรให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการเอง

2.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ปัญหา และ แนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์

ครูโรงเรียนคลองตาจ่า ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา และ แนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ สรุปได้ ดังนี้

2.4.1 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และทุกโอกาส ควรจัดประชุมชี้แจง บทบาทหน้าที่ให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามเป้าหมาย มีการวางแผนร่วมกันกับชุมชนอย่างชัดเจน มีการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่เสมอ เพื่อให้ทราบความเคลื่อนไหวกันตลอด

2.4.2 ยืดหยุ่นวันเวลาจัดกิจกรรม โดยคำนึงถึงวันเวลาว่างของผู้ปกครอง และต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้า

2.4.3 ควรมีการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมแนะนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์แก่บุคคลในชุมชน เพื่อสร้างความกระจ่าง และทำให้บรรลุเป้าหมายของกิจกรรมทางโรงเรียนต้องให้ความรู้ และความเข้าใจ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แก่ประชาชนในชุมชน และควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

3. กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนคลองตาจ่า เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปประเด็นได้ ดังนี้

3.1 ชุมชนสนับสนุนช่วยเหลือ มีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากรและการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ ดังนี้

3.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนของชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูโรงเรียนคลองตาจ่าได้ให้ข้อมูลว่า โรงเรียนติดต่อประสานงาน

กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อขอความร่วมมือในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ที่บ้าน หรือเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอน นักเรียนที่โรงเรียน มีการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับครูกำหนด ระยะเวลา และเนื้อหาสาระที่สอนนักเรียน

3.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรของชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน และอนุญาตให้ใช้สถานที่ สถานที่ประกอบการในการเรียนรู้ รวมถึงสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนให้กับนักเรียน

3.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม เป็นการติดตามผลการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงของชุมชนที่ต้องการ วัดผลประเมินผลผู้เรียน ด้วยการซักถาม ให้คะแนน และยังติดตามมาประเมินผลงานนักเรียนที่โรงเรียน

3.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปัญหามีประเด็นคล้ายกับกิจกรรมอื่น คือ การจัดตารางปฏิบัติการของโรงเรียนไม่ตรงกับเวลาว่างของบุคคลที่เป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถเข้ามาช่วยถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนได้ตามที่กำหนด โรงเรียนยังขาดข้อมูลทะเบียนประวัติ องค์กรความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจน ทำให้การจัดกิจกรรมไม่หลากหลาย

3.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีดังนี้

3.3.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนยังไม่มีลักษณะเด่น แต่เป็นลักษณะที่เหมือนๆ กับชุมชนทั่วไป ทำให้ไม่กล้าเสนอตัวเข้าร่วมจัดกิจกรรมกับทางโรงเรียน

3.3.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีข้อจำกัดเรื่องเวลาว่างเช่นเดียวกับบุคคลอื่นๆ ในชุมชน ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือโรงเรียนได้ตามที่โรงเรียนต้องการ

3.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ครูโรงเรียนคลองตาจ่า ได้ให้ ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ปัญหา และแนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนไปในทางเดียวกัน คือ ขอให้โรงเรียนจัดกิจกรรมนี้ต่อไป และเห็นว่า

โรงเรียนดำเนินการได้คืออยู่แล้ว เพียงแต่มีประเด็นที่ต้องการให้แก้ไข คือ ควรประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน ทุกกลุ่มในท้องถิ่นนี้ ได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น และถ้าประสบปัญหาอะไรก็ขอให้ทุกคนร่วมมือกันแก้ไขปัญหา นั้น รวมถึงพัฒนากิจกรรมนี้ให้ดียิ่งขึ้นในปีการศึกษาต่อไป

4. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ผลการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนคลองตาจ่า เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สรุปประเด็นได้ ดังนี้

4.1 ชุมชนสนับสนุนช่วยเหลือ มีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สรุปได้ ดังนี้

4.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนของชุมชน โดยโรงเรียนทำหนังสือขอความร่วมมือในการใช้สถานที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นหน่วยงานราชการและเอกชน และร่วมกับชุมชนกำหนด วันเวลา วิธีการจัดกิจกรรมร่วมกัน

4.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร มีลักษณะคล้ายกับกิจกรรมอื่นๆ คือ สนับสนุนความรู้ วัสดุอุปกรณ์การฝึก สถานที่อาหารและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการสนับสนุนด้วยความสมัครใจ

4.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม โดยชุมชนช่วยแนะนำ แก้ปัญหาในขณะเรียนรู้ ด้วยการซักถาม ให้คะแนนผลงาน รวมถึงให้ข้อมูล เพื่อนำไปสรุปผลการจัดกิจกรรมแก่ครู

4.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ครูโรงเรียนคลองตาจ่าส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า โรงเรียนไม่มีปัญหาอะไรที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ แต่การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ยังไม่เป็นรูปธรรม มีชุมชนเพียงบางกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มกรรมการสถานศึกษาเท่านั้นที่มีโอกาสได้เข้ามาร่วมมือกับทางโรงเรียนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

4.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชน ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรม การเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ครูโรงเรียนคลองตาจ่าให้ความเห็นว่าชุมชนเองก็ไม่มีปัญหาอะไร ที่ทำให้ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้ มีติดขัด ก็คือ เรื่องภารกิจประจำวัน และต้องประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว จึงไม่สามารถร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนได้ตามต้องการ

4.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และ แนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ครูโรงเรียนคลองตาจ่า ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรดำเนินการจัดกิจกรรมนี้ต่อไปเพราะเป็นกิจกรรมที่ดี ช่วยให้นักเรียนรับรู้เรื่องราวของท้องถิ่นตนเองได้มากขึ้นอีกทางหนึ่ง เพื่อสร้างจิตสำนึกให้รักถิ่นฐานบ้านเกิดและไม่ละทิ้งชุมชน รวมถึงเสนอแนะให้โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนให้มากขึ้น เพื่อทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนากิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนดำเนินการให้ก้าวหน้าและประสบความสำเร็จ

กลุ่มที่ 2 ผู้นำท้องถิ่น

การสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 9 คน เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมใน 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนคลองตาจ่า คือ กิจกรรมครอบครัว กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สรุปผลตามประเด็นการสัมภาษณ์ได้ ดังนี้

1. กิจกรรมครอบครัว

จากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมครอบครัว สรุปประเด็นได้ ดังนี้

1.1 ชุมชนได้สนับสนุนช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมครอบครัว ดังนี้

1.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมครอบครัว โดยเข้าร่วมประชุมตามคำเชิญของโรงเรียน อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ทำให้ทราบว่าโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมครอบครัว แต่ส่วนใหญ่เป็นแค่การรับรู้ ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพราะเป้าหมายของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมครอบครัวคือกลุ่มผู้ปกครอง มีการแนะนำ เสนอความคิดเห็นบ้างในการประชุม แต่ก็ไม่ได้เข้าไปร่วมวางแผนอย่างจริงจังกับครู

1.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนด้วยดีเสมอมา บางท่านเคยเป็นวิทยากรให้ความรู้ ให้นักเรียนใช้สถานที่ในการเรียนรู้ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ สื่อและทุนทรัพย์ช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียน

1.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมครอบครัว โดยรับฟังรายงานผลการจัดกิจกรรมในที่ประชุม มี

การเสนอแนะความคิดเห็นบ้างแต่มีได้รับผิดชอบโดยตรง ส่วนใหญ่เป็นเพียงการรับรู้ที่ โรงเรียนดำเนินการจัดกิจกรรมครอบครัวมีผลเป็นอย่างไร

1.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรมครอบครัว

ผู้นำท้องถิ่นกล่าวถึง ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชน ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมครอบครัวว่า โรงเรียนไม่มีปัญหาอะไรที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมครอบครัวได้ มีความเห็นว่าโรงเรียนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมครอบครัว ได้ดี และพร้อมที่ร่วมมือทุกด้าน

1.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียนใน กิจกรรมครอบครัว

ผู้นำท้องถิ่นมีความเห็นว่า ตนเอง มีปัญหาเรื่องไม่มีเวลาให้กับโรงเรียน ซึ่งทำให้ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมครอบครัวได้ ประกอบกับผู้นำท้องถิ่นกลุ่มนี้ ไม่มีบุตรหลานศึกษาที่โรงเรียนคลองตาจ่า จึงมิได้รับการติดต่อประสานงานให้เข้าร่วมกิจกรรมครอบครัวกับโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่ก็ให้ข้อมูลว่ายินดีช่วยเหลือโรงเรียนในด้านอื่นๆ ต่อไป

1.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมครอบครัว

ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมครอบครัว มีการเสนอให้จัดกิจกรรมนี้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนที่นำความรู้ที่ได้รับจากครอบครัวไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นแนวทางประกอบอาชีพต่อไป รวมถึงเป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรและอาชีพในชุมชน ควรสร้างความตระหนักให้นักเรียนสนใจและตั้งใจปฏิบัติกิจกรรม และพัฒนากิจกรรมนี้ให้มีคุณภาพต่อไป

2. กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

ผู้นำท้องถิ่น เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ สรุปประเด็นได้ ดังนี้

2.1 ชุมชนได้สนับสนุน ช่วยเหลือและมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ สรุปได้ ดังนี้

2.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ ผู้นำท้องถิ่นให้ข้อมูลว่า ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนน้อยมาก เพียงแค่เข้าร่วมประชุมรับฟัง

รับรู้ว่า โรงเรียนมีกิจกรรมนี้ในการจัดการเรียนการสอน และใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องชุมชนบ้านคลองตาจ่า ในการจัดกิจกรรม แต่ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจถึงวิธีการจัดกิจกรรม และส่วนใหญ่ยังไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนเลย

2.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ผู้นำท้องถิ่นแม้ไม่เคยมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกิจกรรมร่วมกับครู แต่เคยได้รับเชิญเป็นวิทยากรให้ความรู้เรื่องอาชีพสำคัญๆ ในชุมชน เรื่องประวัติของชุมชน รวมถึงสนับสนุนสถานที่ในการเรียนรู้ สนับสนุนทุนทรัพย์และวัสดุอุปกรณ์ตามโอกาสที่อำนวย

2.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ได้มีการติดตามผลการจัดกิจกรรมโดยการซักถามนักเรียนและครูอย่างไม่เป็นทางการ และประเมินผลงานนักเรียนจากนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน รวมถึงตอบแบบสอบถามที่ทางโรงเรียนขอความร่วมมือ และส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรสนับสนุนให้จัดกิจกรรมนี้ต่อไป เพราะเป็นการเรียนรู้เรื่องราวในชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพของชุมชนให้มีคุณภาพมากขึ้น

2.2 ปัญหาของโรงเรียน ที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

ปัญหาของโรงเรียนที่สำคัญ คือ ผู้นำท้องถิ่นบางคนไม่ทราบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยกิจกรรมแบบสตอรี่ไลน์ ดังนั้น ปัญหาที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน คือ มีการประชาสัมพันธ์น้อยเกี่ยวกับ เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

2.3 ปัญหาของชุมชน ที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

ปัญหา คือ ติดภารกิจที่ทำให้ไม่สามารถให้เวลากับโรงเรียนได้ และบางคนก็ไม่ทราบว่า ทางโรงเรียนต้องการความร่วมมือด้านใด จึงมิได้เสนอตัวเข้ามา แต่ก็ยังมีความคิดเห็นว่าร่วมช่วยเหลือในทุกกิจกรรมเท่าที่โอกาสและความสามารถช่วยได้

2.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

ผู้นำท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชน โดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องชุมชนบ้านคลองตาจ่านั้น เป็นกิจกรรมที่ดี ที่พร้อมให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ขอให้ทางโรงเรียนดำเนินการต่อไป ทำให้เด็กทุกคนในชุมชนได้รู้เรื่องราวของตนเอง เกิดความรักภาคภูมิใจในท้องถิ่นและเผยแพร่เรื่องราวของชุมชนบ้านคลองตาจ่าสู่ชุมชนอื่นๆ รวมถึงเป็นการสืบค้นประวัติ ความเป็นมาของชุมชน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และช่วยสร้างความรักสามัคคีกับกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชน

ซึ่งผู้นำท้องถิ่นนับเป็นบุคคลสำคัญของชุมชนแห่งนี้ ต่างมีความเห็นว่าสมควรให้จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แต่ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจกับชุมชนกลุ่มต่างๆ ให้มากกว่าเดิม เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย

3. กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปประเด็นได้ ดังนี้

3.1 ชุมชนได้สนับสนุน ช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ ดังนี้

3.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น พบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมกับโรงเรียน ร่วมรับรู้จากการรายงานการจัดกิจกรรมของโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมโดยตรง มีเพียงให้ข้อเสนอแนะ หรือแนะนำแหล่งภูมิปัญญาของท้องถิ่นเท่านั้น

3.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร พบว่า ส่วนใหญ่ผู้นำท้องถิ่นให้การสนับสนุนทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไป ไม่ได้เฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ผู้นำท้องถิ่น พบว่า มีผู้นำท้องถิ่นบางคนเคยให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมนี้โดยตรง โดยร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นของการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชุมชน เป็นต้น

3.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม พบว่า ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในด้านนี้มากนัก เป็นการมีส่วนร่วมแค่รับทราบผลการจัดกิจกรรม จากทางโรงเรียนหรือการเข้าร่วมชมนิทรรศการการแสดงผลงานของนักเรียน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินมิได้ปฏิบัติอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่เป็นการให้กำลังใจนักเรียนและโรงเรียน

3.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชน ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรม การเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่น ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า โรงเรียนไม่มีปัญหาอะไร ที่ทำให้ชุมชน ไม่สามารถมีส่วนร่วมด้วยได้ แต่มีผู้นำท้องถิ่นบางคนให้ข้อมูลว่า ไม่ทราบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาก่อน ทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมนี้ โดยเฉพาะในส่วนของผู้นำท้องถิ่นยังมีน้อยเกินไปทั้งๆ ที่เป็นบุคคลสำคัญของท้องถิ่น ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลและช่วยเหลือโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

3.3 ปัญหาของชุมชน ที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน
ในกิจกรรม การเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปัญหาที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน
ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ ก็คือ ผู้นำท้องถิ่นมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติงานหลายด้าน
ทำให้ติดภารกิจ ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้ แต่ส่วนใหญ่ก็แจ้งว่า ถ้ามีโอกาส
ก็พร้อมช่วยเหลือโรงเรียนในทุกๆ ด้าน

3.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชน
เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่น ส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนไปในทางเดียวกัน คือ
ขอให้โรงเรียนจัดกิจกรรมนี้ต่อไป และเห็นว่า โรงเรียนดำเนินการได้ดีอยู่แล้ว เพียงแต่มีประเด็นที่
ต้องการให้แก้ไข คือ ควรประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทุกกลุ่มในท้องถิ่นนี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มาก
ขึ้น และถ้าประสบปัญหาอะไรก็ขอให้ทุกคนร่วมมือกันแก้ไขปัญหา นั้น รวมถึงพัฒนากิจกรรมนี้ให้
ดียิ่งขึ้นในปีการศึกษาต่อไป

4. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนในชุมชน

ผลการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนในชุมชน สรุปประเด็นได้ ดังนี้

4.1 ชุมชนได้สนับสนุน ช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน
การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนในชุมชน
ผู้นำท้องถิ่น สรุปได้ ดังนี้

4.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่ง
เรียนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการเข้าร่วมประชุมรับทราบ รับฟังการ
รายงานของทางโรงเรียน และมีผู้นำท้องถิ่นบางคนเคยช่วยเหลือโรงเรียน โดยร่วมวางแผนในการ
เดินทางไปแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน แนะนำสถานที่ต่างๆ แต่มีผู้นำท้องถิ่นบางคนให้ข้อมูลว่า
ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผนการจัดกิจกรรมนี้เลย เพราะไม่เคยทราบว่า
โรงเรียนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนในชุมชน

4.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร พบว่า ผู้นำท้องถิ่น
หลายคนเคยเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนในชุมชนที่ทางโรงเรียนจัดกิจกรรม
นำนักเรียนไปศึกษาหาความรู้ เช่น ศูนย์ OTOP ของชุมชน โบราณสถาน โบราณวัตถุ และ
สถานที่สำคัญของชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้เป็นวิทยากรให้ความรู้แล้ว ยังได้สนับสนุนทุนทรัพย์
วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนและพาหนะในการเดินทาง รวมถึงแนะนำแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่

ควรให้นักเรียนได้เรียนรู้ แต่ก็ยังมีผู้นำท้องถิ่นบางคนให้ข้อมูลว่าไม่เคยมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือโรงเรียนจัดกิจกรรมนี้เลย เพราะไม่ทราบว่า โรงเรียนกำลังดำเนินการเรื่องนี้อยู่

4.4.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการจัดกิจกรรม มีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนน้อยมาก เป็นเพียงแคร์รับรู้ รับทราบผลการจัดกิจกรรมจากการรายงานของโรงเรียน แต่ยังไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ

4.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าโรงเรียนไม่มีปัญหาอะไร ที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ แต่มีบางคนให้ข้อมูลว่าโรงเรียนประชาสัมพันธ์การจัด กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนน้อยไปหน่อยและมีชุมชนเพียงบางกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มกรรมการสถานศึกษาเท่านั้น ที่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

4.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชน ไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ผู้นำท้องถิ่นกล่าวว่าชุมชนเองก็ไม่มีปัญหาอะไร ที่ทำให้ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้ คือ ติดขัด ก็คือเรื่องภารกิจประจำวันซึ่งมีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติหลายด้าน

4.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่ให้ ข้อเสนอแนะว่า ควรดำเนินการจัดกิจกรรมนี้ต่อไป เพราะเป็นกิจกรรมที่ดี ช่วยให้นักเรียนรับรู้เรื่องราวของท้องถิ่นตนเองได้มากขึ้นอีกทางหนึ่ง เพื่อสร้างจิตสำนึกให้รักถิ่นฐานบ้านเกิดและไม่ละทิ้งชุมชน รวมถึง เสนอแนะให้โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนให้มากขึ้นกว่านี้ เพื่อทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนา กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนดำเนินการให้ก้าวหน้า และประสบความสำเร็จ สำหรับเรื่อง ผู้นำท้องถิ่นให้ข้อมูลว่าไม่มีเวลาวางนั้น ได้เสนอแนะให้โรงเรียนวางแผนให้ชัดเจน และแจ้งให้ทราบล่วงหน้าเพื่อเตรียมการได้ทันตามที่โรงเรียนต้องการ

กลุ่มที่ 3 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า

การสัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 9 คน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมใน 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ใน

กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนคลองตาจ่า 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมครอบครัว การเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ การเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สรุปผลตามประเด็นการสัมภาษณ์ได้ ดังนี้

1. กิจกรรมครอบครัว

ผลการสัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่าเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมครอบครัว สรุปประเด็นได้ดังนี้

1.1 ชุมชนได้สนับสนุนช่วยเหลือและมีส่วนร่วมกับการเรียนในการวางแผนการสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมครอบครัว ดังนี้

1.1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนจัดกิจกรรมครอบครัว โดยชุมชนมีบทบาทในการเข้าร่วมประชุม รับฟังคำชี้แจงและการรายงานการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนปีการศึกษาละ 2 ครั้งเป็นอย่างน้อย โดยได้มีส่วนร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปกำหนดเป็นนโยบาย บางวัตถุประสงค์ วิธีการและแนวทางการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมครอบครัว ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่า ส่วนใหญ่ให้ความเห็นชอบ และสนับสนุนการจัดกิจกรรมครอบครัวเป็นอย่างดี

1.1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากร โดยร่วมเป็นวิทยากร ถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนและในส่วนของกรรมการสถานศึกษาเองก็ทำหน้าที่ประสานงานประชาสัมพันธ์ กิจกรรมครอบครัว เพื่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง และชุมชนกลุ่มอื่นให้เห็นความสำคัญ มีความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน นอกจากนี้ยังบริจาคทุนทรัพย์เพื่อสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์อีกด้วย

1.1.3 มีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่ามีการสอบถามและติดตามผลการดำเนินงานของกิจกรรมครอบครัว จากผู้ปกครองนักเรียนและครู รวมถึงให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา อีกทั้งให้กำลังใจแก่ครูนักเรียน

1.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัว

ปัญหาของโรงเรียนที่สำคัญที่สุดคือ เรื่องระยะเวลาที่กำหนดในปฏิทินปฏิบัติกิจกรรมของ โรงเรียน บางครั้งเวลาไม่ตรงกับเวลาว่างของบุคคลในชุมชนที่ต้องการให้นักเรียนไปเรียนรู้ด้วย ทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติกิจกรรมและความคาดหวังของโรงเรียนในตัวความรู้ที่ต้องการจากครอบครัว ซึ่งไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ ของบุคคลที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน

นอกจากนี้ ยังพบว่า ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดกิจกรรม ครัวเรือนอย่างผิวเผิน การมีส่วนร่วมจึงเป็นไปตามที่ครูหรือโรงเรียนระบุให้ปฏิบัติ หรือมีส่วนร่วม แคร์รับรู้ว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมครัวเรือน แต่มิได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน ทั้งนี้ชุมชนส่วนใหญ่ เห็นว่า การประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนยังมีน้อยเกินไป ทำให้ชุมชนรับรู้ ข่าวสารไม่ทั่วถึง

1.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนใน กิจกรรมครัวเรือน

กรรมการสถานศึกษาโรงเรียนคลองตาจ่าระบุว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการที่บุคคลในชุมชนขาดความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตนเองที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับ นักเรียน เพราะแต่เดิมเคยเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนในโอกาสสำคัญๆที่ได้รับเชิญ เช่น กิจกรรมประชุม วันสำคัญต่างๆ แต่ก็ไม่ต้องเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน เมื่อต้องมาทำหน้าที่ ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนจึงไม่แน่ใจว่า ทำได้ดีหรือไม่ แต่ทุกคนก็ยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ครัวเรือนกับโรงเรียน

นอกจากปัญหาด้านตัวบุคคลแล้วยังมีปัญหาด้านเวลาในการจัด กิจกรรม ซึ่งบุคคลในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงมีเวลาว่างน้อย ทำให้ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน หรือไม่สามารถรับนักเรียนไปเรียนรู้ที่บ้านได้

1.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหาที่กล่าวมา และแนวทางที่ทำให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมครัวเรือน

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า ต้องการให้ โรงเรียนมีการวางแผนร่วมกันให้ชัดเจนว่า ต้องการให้ชุมชนที่เป็นครัวเรือนถ่ายทอดความรู้ อะไรบ้างให้กับนักเรียนในแต่ละเดือนหรือแต่ละภาคเรียน และในการเลือกบุคคลที่มาเป็นครัวเรือน เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน โรงเรียนหรือครูควรคัดเลือกผู้มีทักษะ มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถในเรื่องที่ถ่ายทอดให้นักเรียนได้เรียนรู้

สำหรับข้อจำกัดเรื่องเวลาที่กำหนดในปฏิทินปฏิบัติกิจกรรมของครัวเรือน ของโรงเรียนไม่ตรงกับเวลาว่างของบุคคลในชุมชนที่เป็นครัวเรือนนั้น ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมี การจัดตาราง หรือปฏิทินปฏิบัติกิจกรรมที่สามารถยืดหยุ่นได้ โดยควรคำนึงถึงความสะดวกของ บุคคล ในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นครัวเรือนให้กับโรงเรียนเป็นสำคัญ มีการประสานงานกัน ระหว่างครูกับครัวเรือนให้มากขึ้น มีการวางแผนร่วมกันอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังให้ข้อเสนอแนะว่า ควร เน้นเวลาปฏิบัติกิจกรรมให้มากขึ้นเพราะเป็นกิจกรรมที่ดี ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ที่หลากหลาย

และมีความยินดีที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ โดยไม่ต้องการผลตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น พร้อมทั้งเสนอแนะให้โรงเรียนจัดกิจกรรมนี้อย่างต่อเนื่อง

2. กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

จากการสัมภาษณ์ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ สรุปประเด็นได้ ดังนี้

2.1 ชุมชนได้สนับสนุนช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมทั้งกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ ดังนี้

2.1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่า ให้ข้อมูลว่ายังไม่มีความสะดวกในวิธีการจัดกิจกรรมนี้ เนื่องจากชื่อของกิจกรรมเป็นนวัตกรรมของนักการศึกษาต่างประเทศ ด้านเทคนิควิธีสอน ที่มีระเบียบวิธีเป็นแบบแผน ซึ่งทางโรงเรียนไม่ได้แนะนำให้ทางชุมชนทราบ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ไม่มีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ แต่รับรู้ว่า ใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องชุมชนบ้านคลองตาจ่า มาเป็นเส้นทางเดินเรื่องในการจัดกิจกรรม ถึงแม้ชุมชนยังไม่รู้จักกิจกรรมนี้ แต่ก็ยืนยันว่า ขอมีส่วนร่วมทั้งกับโรงเรียนตามที่โรงเรียนต้องการ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมแบบสตอรี่ไลน์นั้น เริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมประชุม รับฟังคำชี้แจงรายละเอียดความเป็นมาของกิจกรรมจากคณะครู มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องชุมชนบ้านคลองตาจ่า ที่ใช้เป็นเส้นทางเดินเรื่องในการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้

2.1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากร ได้ให้การสนับสนุนในเรื่องสถานที่ ทรัพยากร และเวลา รวมถึงร่วมกับครูในการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับชุมชนบ้านคลองตาจ่า เช่น ประวัติคลองตาจ่า ประวัติโรงเรียน ประวัติบุคคลสำคัญในชุมชน เป็นต้น

2.2.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่า ได้มีส่วนร่วมในด้านนี้คือรับรู้รับทราบผลการดำเนินกิจกรรมจากการรายงานของโรงเรียน เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรม แต่มิได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการประเมินผลการจัดกิจกรรมของครู หรือการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการติดตามผลเชิงนโยบาย ตามบทบาทหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ปัญหาของโรงเรียน ที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า โรงเรียนยังไม่สามารถทำให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ได้ชัดเจน การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นไปด้วยความสมัครใจ และปฏิบัติตามที่โรงเรียนแจ้งความประสงค์ โดยที่ยังไม่กระจ่างในรูปแบบของกิจกรรมนี้มากนัก แต่ก็เต็มใจที่ร่วมมือด้วยในทุกกิจกรรมที่โรงเรียนจัด และให้ความเห็นว่ายังมีปัญหาเรื่องเวลาของเวลาที่โรงเรียนจัดกิจกรรม ควรมีการแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้า เพื่อได้เตรียมจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนได้ดีขึ้น

2.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชน ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าชุมชนไม่มีปัญหาอะไรในการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน พร้อมทั้งให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน แต่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาเนื่องจากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีเวลาว่างน้อย ไม่สามารถร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนตามตารางได้ นอกจากนี้ ยังมีบุคคลในชุมชนบางส่วนไม่มั่นใจในความรู้ความสามารถของตนเองว่า ถ้ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้นักเรียนตามที่โรงเรียนต้องการได้

2.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา และ แนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ ดังนี้คือ

2.4.1 ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรู้จักกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์หลายรูปแบบ เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ถ้ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนมากขึ้น เพราะองค์ความรู้หรือทักษะประสบการณ์เหล่านั้นล้วนมีค่า มีประโยชน์ต่อนักเรียน

2.4.2 ควรมีการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมแบบสตอรี่ไลน์ ฉบับชุมชน เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน

2.4.3 ควรจัดกิจกรรม โดยคำนึงถึงวันและเวลาว่างของบุคคลในชุมชน ให้ตรงกับตารางกิจกรรมที่โรงเรียนกำหนด อีกทั้งสามารถยืดหยุ่น และปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

2.4.4 ควรแจ้งผู้เกี่ยวข้องที่ต้องการให้ร่วมมือกับโรงเรียนทราบล่วงหน้า เพื่อได้มีเวลาในการเตรียมการจัดกิจกรรม

3. กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการสัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่า เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุป ประเด็นได้ ดังนี้

3.1 ชุมชนได้สนับสนุน ช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่าให้ข้อมูลว่า ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

3.1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการจัดกิจกรรมกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเข้าร่วมประชุมกับทางโรงเรียนเพื่อรับทราบนโยบาย จุดประสงค์ และ แนวทางในการดำเนินงาน สำหรับการมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียน คลองตาจ่า นอกจากการมีส่วนร่วมดังกล่าวแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการร่วมมือกับโรงเรียน ในการ ประสานงานกับผู้ปกครอง และชุมชนกลุ่มอื่นๆ ในการค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีลักษณะเด่น หรือเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสไปศึกษาหาความรู้ รวมถึงเสนอแนะเรื่องราว ที่สมควรได้รับการอนุรักษ์ เพื่อเป็นแบบอย่างให้เยาวชนสามารถนำไปปฏิบัติสืบต่อกันไปได้ และ เชื่อมโยงกับสาระวิชาในหลักสูตรที่ได้จัดให้กับนักเรียน

3.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ชุมชนร่วมเป็นวิทยากร ให้ความรู้ สนับสนุนด้านทุนทรัพย์ซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกกิจกรรมให้นักเรียน รวมถึงร่วมแสดง ความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนากิจกรรม

3.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ชุมชนมี ส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบไม่เป็น ทางการ โดยมีการสอบถามความก้าวหน้าของกิจกรรม แนะนำแนวทางแก้ปัญหา และร่วม ประเมินผลงานในการจัดนิทรรศการของโรงเรียน

3.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า ระบุปัญหาของ โรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญา ท้องถิ่นนั้น มีประเด็นคล้ายกับกิจกรรมอื่น คือ การจัดตารางปฏิบัติกิจกรรมของโรงเรียนไม่ตรงกับ

เวลารว่างของบุคคลที่เป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถเข้ามาช่วยถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนได้ตามที่กำหนด โรงเรียนยังขาดข้อมูลทะเบียนประวัติ องค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจน ทำให้การจัดกิจกรรมไม่หลากหลาย

3.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า ระบุปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรม การเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากสิ่งต่อไปนี้

3.3.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนยังไม่มีลักษณะเด่น แต่เป็นลักษณะที่เหมือนๆ กับชุมชนทั่วไปทำให้ไม่กล้าเสนอตัวเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมกับทางโรงเรียน

3.3.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีข้อจำกัดเรื่องเวลารว่างเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ในชุมชน ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือโรงเรียนได้ตามที่โรงเรียนต้องการ

3.3.3 ความรู้ความสามารถที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอยู่ บางครั้งก็สูงเกินไปสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และบุคคลภูมิปัญญาท้องถิ่นเองก็ไม่มีความถนัดในการสอนนักเรียน

3.3.4 ครูกับภูมิปัญญาท้องถิ่นยังประสานงานกันน้อยเกินไป

3.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

3.4.1 ควรจะมีการติดต่อกับภูมิปัญญาท้องถิ่นล่วงหน้า มีการประสานงาน วางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อชุมชนได้จัดเวลาได้ตามที่โรงเรียนต้องการ

3.4.2 ควรจะมีการสืบค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำทะเบียนประวัติ และองค์ความรู้ไว้อย่างเป็นระบบ เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ความสามารถที่สืบทอดกันมาช้านาน ควรมีการศึกษา โดยละเอียดและจริงจัง รวบรวมข้อมูลทั้งข้อดีและที่ต้องปรับปรุงไว้ เพื่อให้นักเรียน และเด็กรุ่นใหม่ได้รับรู้ และสืบทอดรักษาไว้เป็นมรดกของชุมชน

3.4.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนรอบๆ โรงเรียนคลองตาจ่า ยังไม่มีลักษณะเด่น แต่เป็นลักษณะที่เหมือนกับชุมชนทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ชุมชนจึงต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องจักรกลการเกษตรที่พัฒนาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในรุ่นใหม่ ๆ

4. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนในชุมชน

ผลการสัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่า เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สรุปประเด็นได้ ดังนี้

4.1 ชุมชนได้สนับสนุน ช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ดังนี้

4.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่า มีส่วนร่วมเข้าประชุม ร่วมกำหนดนโยบาย การวางแผนการจัด กิจกรรม ขอความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนกลุ่มอื่นๆ ในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการ อนุญาตให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งมีความเห็นว่าแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีมาก โดยเฉพาะเรื่องการเกษตรที่เป็นวิถีชีวิต อาชีพพื้นฐานของชุมชนนี้

4.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่ามีส่วนร่วมในด้านนี้เป็นอย่างมาก เช่น สนับสนุนด้านทุนทรัพย์ สนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางยี่รงค์ จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ไปเรียนรู้ ในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดทุกๆ ปี สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และร่วมเป็นวิทยากร ให้ความรู้กับนักเรียนอีกด้วย

4.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการจัดกิจกรรม พบว่า เป็นการมี ส่วนร่วมแค่รับรู้ว่าผลการจัดกิจกรรมมีปัญหาอุปสรรคอะไร และประสบความสำเร็จ หรือไม่ จาก การรายงาน จากการประชุมชี้แจงของโรงเรียน โดยมีกรให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนากิจกรรมต่อไป ในด้านการประเมินผลงานทางวิชาการมอบให้เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนเป็น ผู้รับผิดชอบ แต่ก็มีข้อมูลย้อนกลับว่าชุมชนทราบว่า นักเรียนได้รับความรู้ที่หลากหลาย สามารถนำมาบูรณาการกับสาระวิชากับหลักสูตรได้

4.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชน ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียนใน กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนในชุมชน

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่า กล่าวถึงปัญหา สำคัญของโรงเรียน ที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ แหล่งเรียนในชุมชน คือ โรงเรียนวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามลำพัง โดยไม่ได้ ประสานงานกับชุมชนล่วงหน้า ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคตามมา เพราะชุมชนไม่ทราบว่า โรงเรียนต้องการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ใด จึงไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ นอกจากนี้ การ

เรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จำเป็นต้องมีวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน แต่บุคคลเจ้าของแหล่งเรียนรู้บางคนไม่สามารถให้ความรู้ได้ และปัญหาเรื่องเวลาในการจัดกิจกรรมก็ยังมีอยู่ เช่นเดียวกับกิจกรรมอื่น ซึ่งโรงเรียนกำหนดวางแผนไว้ในห้องที่ชุมชนเจ้าของแหล่งเรียนรู้นั้นๆ ไม่ว่าจะ

4.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชน ไม่สามารถมีส่วนร่วม กับโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัญหาของชุมชนนั้นเป็นเรื่องของเวลาว่างที่มีส่วนร่วมกับโรงเรียน และชุมชนยังขาดความมั่นใจในการถ่ายทอดทักษะประสบการณ์ความรู้ให้นักเรียน ซึ่งชุมชนส่วนใหญ่ยังเต็มใจและสมัครใจที่ร่วมมือกับโรงเรียนและสนับสนุนให้จัดการเรียนรู้ โดยใช้สถานที่จริงตามแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ต่อไป

4.4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม กับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจำ ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สรุปได้ดังนี้

4.4.1 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ด้วยรูปแบบที่หลากหลายนอกเหนือจากการเชิญประชุม

4.4.2 โรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นรูปธรรม ชัดเจน เพื่อชุมชนได้ทราบว่าโรงเรียนต้องการการเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง ได้มีเวลาเตรียมให้ความช่วยเหลือสนับสนุนได้เต็มที่

4.4.3 ควรมีการติดต่อประสานงานระหว่างครูกับผู้ปกครอง หรือบุคคลในชุมชนที่รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่โรงเรียนต้องการนำนักเรียนไปเรียนรู้ ควรแจ้งรายละเอียดให้ทราบล่วงหน้า เพื่อชุมชนได้นำเสนอความรู้และรายละเอียดเต็มกำลังที่มี เพื่อผลประโยชน์ของนักเรียนตามเป้าหมาย

4.4.4 ควรมีการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ รวบรวมแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทั้งในชุมชนและต่างชุมชนไว้

4.4.5 ควรเพิ่มเวลาในการเรียนรู้ให้มากขึ้น เพราะการเรียนรู้ในสถานที่จริงมีความจำเป็นต้องใช้เวลาพอสมควร การใช้เวลาเรียนรู้สั้นๆ เก็บเกี่ยวความรู้ได้ไม่มาก และทำไต่ยากไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร

กลุ่มที่ 4 ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า

ผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 16 คน เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมใน 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า ประกอบด้วยกิจกรรมครอบครัว กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สรุปประเด็นได้ ดังนี้

1. กิจกรรมครอบครัว

ผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมครอบครัว สรุปประเด็นได้ ดังนี้

1.1 ชุมชนได้สนับสนุน ช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมการจัดกิจกรรมครอบครัว สรุปได้ ดังนี้

1.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนของชุมชนในการจัดกิจกรรมครอบครัว ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า ให้ความเห็นว่า ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการวางแผนการจัดกิจกรรมครอบครัวเป็นอย่างดี คือ เข้าร่วมประชุมภาคเรียนละอย่างน้อย 1 ครั้ง และมีการประชุมกลุ่มย่อยในกิจกรรมศิษย์ลูกกับครูประจำชั้นอีกหลายครั้ง รวมถึงการพบปะพูดคุยกับครู ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทำให้มีโอกาสได้รับฟัง คำชี้แจงและทำความเข้าใจร่วมกับคณะครู ร่วมมือกับครูประจำชั้นกำหนดปฏิทินปฏิบัติกิจกรรมและอาสาเป็นครูบ้านสอน นักเรียนมีการติดต่อประสานงานกับครู วางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับครู

1.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า เป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยรับเป็นครูบ้านถ่ายทอดความรู้ และทักษะประสบการณ์ต่างๆ ให้กับนักเรียนโดยตรง ให้ทุนทรัพย์สนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ ประกอบการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น

1.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมครอบครัว มากกว่าชุมชนกลุ่มอื่นๆ เพราะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ครูพานักเรียนไปเรียนรู้ด้วย จึงมีส่วนร่วมกับครูในการติดตามผลการจัดกิจกรรม มากกว่ากลุ่มอื่น โดยมีส่วนร่วมติดตามผลระหว่างและหลังทำกิจกรรมร่วมกับครู มีส่วนร่วมประเมินผลและให้คะแนน นักเรียน ช่วยแก้ปัญหาในระหว่างจัดกิจกรรม และร่วมให้กำลังใจนักเรียนในการแสดงความชื่นชมผลงานที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน

1.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมกับการเรียนในกิจกรรมครอบครัว

ผู้ปกครองนักเรียนให้ความเห็นว่า ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถมีส่วนร่วมกับการเรียนในกิจกรรมครอบครัวที่สำคัญ การประชุมเพียงภาคเรียนละ 1 ครั้ง ยังไม่สามารถทำให้ชุมชน รับรู้ และเข้าใจ หรือรู้จักกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนได้ โรงเรียน และชุมชนขาดการประสานงานกันโดยตรง ระหว่างผู้ปกครอง หรือผู้ที่ให้ความรู้ กับครูผู้สอน ทำให้การกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมไม่ตรงกับวันว่างที่ชุมชนมี จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ตามตารางที่โรงเรียนกำหนดไว้ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์น้อย ทำให้ชุมชนไม่ทราบความก้าวหน้า และความต้องการของโรงเรียน

1.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมกับการเรียนในกิจกรรมครอบครัว

ผู้ปกครองนักเรียนระบุปัญหาของผู้ปกครองที่ทำให้ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับการเรียนในกิจกรรมครอบครัว คือ ต้องประกอบอาชีพ และมีธุระสำคัญในวันที่ทางโรงเรียนกำหนดจัดกิจกรรม หรือมีวันว่างไม่ตรงกับที่ทางโรงเรียนกำหนดตารางปฏิบัติกิจกรรมไว้ และมีผู้ปกครองหลายคนให้ข้อมูลว่า ไม่มั่นใจในความรู้ความสามารถของตนเอง ขาดความเชื่อมั่นว่ามีความรู้เพียงพอที่สอน นักเรียนได้ ทั้งหมดนี้ทัศนคติว่าการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ ควรเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการเอง ผู้ปกครองคงเป็นแค่ผู้สนับสนุนด้านอื่นที่ไม่ใช่งานวิชาการ

1.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับการเรียนในการจัดกิจกรรมครอบครัว

ผู้ปกครองนักเรียน ให้ความเห็นว่า ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนวางแผนร่วมกันให้ชัดเจนว่า ต้องการให้ผู้ปกครองที่เป็นครอบครัวถ่ายทอดความรู้อะไรบ้างให้กับนักเรียน โดยกำหนดเนื้อหา รูปแบบการจัดกิจกรรมให้ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ปกครอง ช่วยลดความวิตกกังวล และความคับข้องใจในการถ่ายทอดความรู้ รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ปกครอง

สำหรับข้อจำกัดเรื่องเวลาที่กำหนดในปฏิทินปฏิบัติกิจกรรมของครอบครัวของโรงเรียน ไม่ตรงกับเวลาว่างของบุคคลในชุมชนที่เป็นครอบครัวนั้น ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดตาราง หรือปฏิทินปฏิบัติกิจกรรมที่สามารถยืดหยุ่นได้ โดยควรคำนึงถึงความสะดวกของบุคคลในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นครอบครัวให้กับโรงเรียนเป็นสำคัญ มีการประสานงานกับระหว่างครูกับครอบครัวให้มากขึ้น วางแผนร่วมกันอย่างชัดเจน เห็นด้วยกับทางโรงเรียนที่จัดกิจกรรมครอบครัว เพราะเป็นกิจกรรมที่ดี ต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมนี้อย่างต่อเนื่อง เพราะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ที่หลากหลาย โรงเรียน ครู และผู้ปกครองได้ ใกล้ชิดกันมากขึ้น และมีความยินดีพร้อมที่เข้าร่วม

กิจกรรมด้วยความสมัครใจ ช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนโดยไม่คิดค่าผลตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น พร้อมทั้งเสนอแนะให้โรงเรียนจัดกิจกรรมนี้อย่างต่อเนื่อง

2. กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์

ผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ สรุปประเด็นได้ดังนี้

2.1 ชุมชนได้สนับสนุน ช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียนในการวางแผนการสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 16 คน สรุปได้ ดังนี้

2.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนของผู้ปกครองนักเรียนกับโรงเรียน มีการประชุมทำความเข้าใจร่วมกันและร่วมกันวางแผนจัดรอบกิจกรรม รวมถึงกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นที่ใช้ในการเดินเรื่อง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์

2.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ผู้ปกครองนักเรียน สนับสนุนด้านเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน ตามความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในหลักสูตรท้องถิ่นที่ใช้เดินเรื่อง โดยได้รับการติดต่อประสานงานขอความร่วมมือจากครูผู้สอนโดยตรง ซึ่งบางครั้งก็เดินทางมาให้ความรู้ที่โรงเรียน และบางครั้งก็อนุญาตให้ใช้สถานที่ที่ประกอบการในการเรียนรู้ รวมถึงสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านสื่อประกอบการเรียนรู้ และอาหารกลางวัน

2.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมโดยชุมชน ช่วยวัดผลประเมินผลผู้เรียนด้วยการซักถาม ให้คะแนนผลงานและช่วยแนะนำแก้ปัญหา รวมถึงให้ข้อมูลครูในการแก้ปัญหา

2.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์

ผู้ปกครองนักเรียน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า โรงเรียนยังไม่สามารถทำให้ผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ ได้ชัดเจน การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นไปด้วยความสมัครใจ และปฏิบัติตามที่โรงเรียนแจ้งความประสงค์ โดยที่ยังไม่กระจ่างใน รูปแบบของกิจกรรมนี้มากนัก แต่ก็เต็มใจที่ร่วมมือช่วยในทุกกิจกรรมที่โรงเรียนจัด นอกจากนี้ ยังให้ความเห็นว่ายังมีปัญหาเรื่องของเวลาที่โรงเรียนจัดกิจกรรม ควรมีการแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้า เพื่อได้เตรียมจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนได้ดีขึ้น

2.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์

ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาอะไรในการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน พร้อมทั้งให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน แต่มีข้อจำกัดทางอาชีพ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีเวลาว่างน้อย ไม่สามารถร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนตามตารางได้ นอกจากนี้ ยังมีบุคคลในชุมชนบางส่วนไม่มั่นใจในความรู้ความสามารถของตนเองว่าถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้นักเรียนตามที่โรงเรียนต้องการได้

2.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนคลองตาจ่า ได้ให้ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ปัญหา ดังนี้

2.4.1 ควรมีการประชุมสัมพันธให้มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน

2.4.2 ควรมีเอกสารประกอบการจัดกิจกรรมแบบสตอรี่ไลน์ เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจและเป็นแนวปฏิบัติให้ผู้ปกครอง

2.4.3 ควรจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงวันเวลาว่างของบุคคลในชุมชน ให้ตรงกับปฏิทิน กิจกรรมที่โรงเรียนกำหนด อีกทั้งสามารถยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

2.4.4 ควรมีการแจ้งผู้เกี่ยวข้องที่ต้องการให้ร่วมมือกับโรงเรียนทราบล่วงหน้า เพื่อได้มีเวลาในการเตรียมการ

3. กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปประเด็นได้ ดังนี้

3.1 ชุมชนได้สนับสนุน ช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผนการสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ ดังนี้

3.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนของชุมชน โรงเรียนติดต่อประสานงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อขอความร่วมมือในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ที่บ้าน หรือ เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียนที่โรงเรียน มีการประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับครู กำหนด วัน เวลา และเนื้อหาสาระที่สอนนักเรียน

3.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ชุมชนสนับสนุนด้านเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนและอนุญาตให้ใช้สถานที่ สถานประกอบการในการเรียนรู้ รวมถึงสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนให้กับนักเรียนอีกด้วย

3.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม เป็นการติดตามผลการจัดกิจกรรมตามสภาพจริงของชุมชนที่ต้องการวัดผลประเมินผลผู้เรียน ด้วยการซักถาม ให้คะแนน และติดตามมาประเมินผลงานนักเรียนที่โรงเรียน

3.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้ปกครองนักเรียน ระบุปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น มีประเด็นคล้ายกับกิจกรรมอื่น คือ การจัดตารางปฏิบัติกิจกรรมของโรงเรียนไม่ตรงกับเวลาว่างของบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถเข้ามาช่วยถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนได้ตามที่กำหนด โรงเรียนยังขาดข้อมูลทะเบียนประวัติ องค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจนทำให้การจัดกิจกรรมไม่หลากหลาย

3.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้ปกครองนักเรียนระบุปัญหาของชุมชนที่ทำให้ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ เนื่องจาก

3.3.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนยังไม่มีลักษณะเด่น แต่มีลักษณะที่เหมือนๆ กับชุมชนทั่วไปทำให้ไม่กล้าเสนอตัวเข้าร่วมจัดกิจกรรมกับทางโรงเรียน

3.3.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีข้อจำกัดเรื่องเวลาว่างเช่นเดียวกับบุคคลอื่นๆ ในชุมชน ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือโรงเรียนได้ตามที่โรงเรียนต้องการ

3.3.3 ความรู้ความสามารถที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอยู่ไม่ตรงกับเนื้อหาที่ครูต้องการ และบุคคลภูมิปัญญาท้องถิ่นเองก็ไม่มี ความถนัดในการสอนนักเรียน

3.3.4 ครูกับภูมิปัญญาท้องถิ่นยังประสานงานกันน้อยเกินไป

3.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียนได้เสนอแนะแนวทาง แก้ปัญหาและแนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

3.4.1 ครูควรมีการติดต่อกับภูมิปัญญาท้องถิ่นล่วงหน้า มีการประสานงาน วางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อชุมชนได้จัดเวลาได้ตามที่โรงเรียนต้องการ

3.4.2 ควรมีการสืบค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำทะเบียนประวัติ และองค์ความรู้ไว้อย่างเป็นระบบ เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ความสามารถที่สืบทอดกันมา

ช้านาน ควรมีการศึกษา โดยละเอียดและจริงจัง รวบรวมข้อมูลทั้งข้อดีและที่ต้องปรับปรุงไว้ เพื่อให้ นักเรียนและเด็กรุ่นใหม่ได้รับรู้ และสืบทอดรักษาไว้เป็นมรดกของชุมชน

3.4.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนรอบๆ โรงเรียนคลองตาจ่ายังไม่ีลักษณะเด่น แต่เป็นลักษณะที่เหมือนกับชุมชนทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่มี อาชีพเกษตรกรรม ชุมชนจึงต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องจักรกลการเกษตร ที่ พัฒนาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในรุ่นใหม่

4. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า เกี่ยวกับสภาพการ มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สรุปประเด็นได้ ดังนี้

4.1 ชุมชนได้สนับสนุน ช่วยเหลือ และมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สรุปได้ ดังนี้

4.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนโรงเรียนทำหนังสือขอความร่วมมือ ในการใช้สถานที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นหน่วยงานราชการและเอกชนและร่วมกับชุมชน กำหนด วันเวลา วิธีการจัดกิจกรรมร่วมกัน

4.1.2 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรมีลักษณะคล้ายกับ กิจกรรมอื่นๆ คือ สนับสนุนด้านความรู้ ด้านวัสดุอุปกรณ์การ ฝึก ด้านสถานที่อาหารและทรัพยากร ซึ่งเป็นการสนับสนุนด้วยความสมัครใจ

4.1.3 การติดตามผลการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามสภาพจริง โดยชุมชน ช่วยแนะนำแก้ปัญหาในขณะเรียนรู้ด้วยการซักถามให้คะแนนผลงาน รวมถึงให้ข้อมูล เพื่อนำไป สรุปผลการจัดกิจกรรมแก่ครู

4.2 ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนใน กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนในชุมชน

ผู้ปกครองนักเรียนกล่าวถึง ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถ เข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ สำคัญนั้น ก็คือ ไม่ได้แจ้ง หรือประสานงานกับผู้ปกครองล่วงหน้า ทำให้ไม่ทราบว่าโรงเรียนต้องการเรียนรู้ ในแหล่งเรียนรู้ใดจึงไม่สามารถช่วยเหลือได้ นอกจากนี้ การเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ บุคคล เจ้าของแหล่งเรียนรู้บางคนไม่สามารถให้ความรู้ได้ และปัญหาเรื่องเวลาในการจัดกิจกรรมก็ยังมี

อยู่เช่นเดียวกับกิจกรรมอื่น ซึ่งโรงเรียนกำหนดวางแผนไว้ในช่วงที่ชุมชนเจ้าของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ
ไม่ว่าง

4.3 ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนใน
กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ผู้ปกครองนักเรียน ระบุปัญหาของชุมชนนั้นเป็นเรื่องของเวลาว่างที่มี
ส่วนร่วมกับโรงเรียน และชุมชนยังขาดความมั่นใจ

ในการถ่ายทอดทักษะประสบการณ์ความรู้ให้นักเรียน ซึ่งชุมชนส่วนใหญ่ยังเต็มใจและสมัครใจ
ที่ร่วมมือกับโรงเรียน และสนับสนุนให้จัดการเรียนรู้ โดยใช้สถานที่จริงตามแหล่งเรียนรู้ต่างๆ
ต่อไป

4.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ทำให้ชุมชน
เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ผู้ปกครองนักเรียน ได้ให้ ข้อเสนอแนะ แนวทาง ในการแก้ปัญหา และ
แนวทางที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้
ในชุมชน

4.4.1 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียน
อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ด้วยรูปแบบที่หลากหลายนอกเหนือจากการเชิญประชุม

4.4.2 โรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
ให้เป็นรูปธรรมชัดเจน เพื่อชุมชนได้ทราบว่าโรงเรียนต้องการเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง ได้มีเวลาเตรียม
ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนได้เต็มที่

4.4.3 ควรมีการติดต่อประสานงานระหว่างครูกับผู้ปกครอง หรือบุคคล
ใน ชุมชนที่รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่โรงเรียนต้องการนำนักเรียนไปเรียนรู้ ควรแจ้ง
รายละเอียดให้ทราบล่วงหน้า เพื่อชุมชนได้นำเสนอความรู้และรายละเอียดเติมกำลังที่มี เพื่อ
ผลประโยชน์ของนักเรียนตามเป้าหมาย

4.4.4 ควรมีการจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ รวบรวมแหล่งเรียนรู้ที่
สำคัญทั้งในชุมชนและต่างชุมชนไว้

4.4.5 ควรเพิ่มเวลาในการเรียนรู้ให้มากขึ้น เพราะการเรียนรู้ในสถานที่
จริงมีความจำเป็นต้องใช้เวลาพอสมควร การใช้เวลาเรียนรู้สั้นๆ เก็บเกี่ยวความรู้ได้ไม่มาก และทำ
ได้ยากไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

ผลการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยครู โรงเรียนคลองตาจ่าจำนวน 7 คน ผู้นำท้องถิ่น ในชุมชนโรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 9 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 9 คน และ ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่าจำนวน 16 คน รวมทั้งหมด 41 คน สามารถสรุปประมวลผลในภาพรวมได้ ดังนี้

1. สภาพของการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนคลองตาจ่าสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

1.1 สภาพการมีส่วนร่วมในการวางแผนของชุมชน ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนคลองตาจ่า ทั้ง 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมครูบ้าน สตอร์ไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ส่วนใหญ่มีสภาพการมีส่วนร่วมในการวางแผนเหมือนกันตรงที่ทางชุมชนทั้ง 4 กลุ่มตัวอย่าง ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดีโดยเข้าร่วมประชุม รับฟังคำชี้แจง ทำความเข้าใจกับกิจกรรม และให้ความร่วมมือในการวางแผน ด้วยการร่วมกำหนดปฏิทินปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับครู ประสานงานกับครูผู้สอนในการกำหนดเนื้อหาสาระ วิธีการ สถานที่ และเวลาในการจัดกิจกรรม โดยกลุ่มผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมเหล่านั้นมากที่สุด และกลุ่มผู้นำท้องถิ่น เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนน้อยที่สุด แต่ทุกกลุ่มให้ข้อมูลว่า พร้อมร่วมมือกับทางโรงเรียนในโอกาสต่อไป

1.2 สภาพการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรของชุมชน ในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนคลองตาจ่าทั้ง 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมครูบ้าน สตอร์ไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีลักษณะคล้ายๆ กัน คือ ชุมชนให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนโดยการอาสาเป็นครู เป็นวิทยากรผู้ถ่ายทอดทักษะประสบการณ์และความรู้ด้านต่างๆ ให้นักเรียน นอกจากนั้นชุมชนยังสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม เพื่อเพื่อให้ใช้สถานที่ สถานที่ประกอบการ แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมตามที่โรงเรียนแจ้งขอความอนุเคราะห์ รวมไปถึงบริจาคทรัพย์ อาหารกลางวันให้กับนักเรียนในขณะที่เดินทางไปเรียนรู้กับชุมชนอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดเป็นการสนับสนุนด้วยความสมัครใจ ความพึงพอใจของชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมในด้านนี้ ทุกกลุ่มให้การสนับสนุนโรงเรียนเป็นอย่างดี

1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมของชุมชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนคลองตาจ่าทั้ง 4 กิจกรรมคือกิจกรรมครูบ้าน สตอร์ไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีลักษณะคล้ายกัน คือ ชุมชนติดตามผลการดำเนิน กิจกรรมตามสภาพจริงด้วยการพูดคุยซักถามนักเรียน ให้คะแนนผลงานนักเรียน พร้อมทั้งแนะนำแก้ไข้ปัญหา และให้ข้อมูลครูเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงกิจกรรม การติดตามผลการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

เป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ ยังไม่มีระเบียบวิธีที่ชัดเจน ส่วนใหญ่มอบหมายให้ครูผู้สอนหรือครูประจำชั้นเป็นผู้ดำเนินการ กลุ่มของกรรมการสถานศึกษาเป็นการติดตามเชิงนโยบาย และกลุ่มผู้ปกครองเป็นการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากการร่วมสอนนักเรียนของตน ส่วนกลุ่มผู้นำท้องถิ่นการมีส่วนร่วมในด้านนี้น้อยมาก เพราะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโดยตรง แต่เป็นกลุ่มที่ให้การสนับสนุนโรงเรียนในด้านอื่นๆ

2. ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 กลุ่ม ประมวลได้ว่า

2.1 ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มให้ข้อมูลว่า ปัญหาที่สำคัญ คือ โรงเรียน และชุมชน ขาดการประสานงานกันโดยตรงระหว่างผู้ปกครองหรือผู้ที่ให้ความรู้ กับครูผู้สอน ทำให้การกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมไม่ตรงกับวันว่างที่ชุมชนมี จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ตามตารางเวลาที่โรงเรียน กำหนดไว้

2.2 โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์น้อย ทำให้ชุมชนไม่ทราบความก้าวหน้า และความต้องการของโรงเรียน ชุมชนไม่เข้าใจรายละเอียดของกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น บางกลุ่มให้ข้อมูลว่าไม่รู้จักกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ทำให้ไม่สามารถเสนอตัวร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนได้

2.3 มีปัญหาเรื่องการเดินทาง และความปลอดภัยของนักเรียน เป็นข้อมูลที่ครูให้สัมภาษณ์ เพราะเป็นผู้รับผิดชอบในการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในสถานที่ต่างๆ ทำให้วิตกกังวลในเรื่องความปลอดภัยของนักเรียน และชุมชนส่วนใหญ่กระจายกันอยู่ทำให้รวมกลุ่มกันได้ยาก การเดินทางต้องใช้เวลาและพาหนะรถยนต์ จึงยากต่อการพานักเรียนไปเรียนรู้

3. ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน ประมวลได้ว่า

3.1 ชุมชนไม่สามารถมาร่วมดำเนินกิจกรรมตามที่วางแผนไว้ได้เพราะ ต้องประกอบอาชีพ และมีธุระสำคัญในวันที่ทางโรงเรียนกำหนดจัดกิจกรรม หรือมีวันว่างไม่ตรงกับที่ทางโรงเรียนกำหนดตารางปฏิบัติกิจกรรมไว้

3.2 ขาดความเชื่อมั่นในตนเองว่ามีความรู้เพียงพอที่สอนนักเรียนได้

3.3 ในงานวิชาการชุมชนมักให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการเอง

4. ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ปัญหา และแนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น สรุปได้ ดังนี้

4.1 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และทุกโอกาส ต้องประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจ และได้รับความร่วมมือจากชุมชน

4.2 โรงเรียนควรจัดประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ให้ชุมชนได้ทราบถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรชี้แจงให้ชุมชนเข้าใจ เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรม ชุมชนได้พยายามมีส่วนร่วมตามเป้าหมาย

4.3 โรงเรียน ควรมีการวางแผนร่วมกันกับชุมชน อย่างชัดเจน มีการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่เสมอ เพื่อให้ทราบความเคลื่อนไหวกันตลอด

4.4 ยืดหยุ่นวันเวลาจัดกิจกรรม โดยคำนึงถึงวันเวลาว่างของผู้ปกครองมากกว่าของโรงเรียนและต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้า

4.5 ควรมีรถรับส่งนักเรียน และมีมาตรการป้องกันอันตรายในการเดินทาง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียนในระดับชั้นเล็กๆ

4.6 ครูและชุมชนควรมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันครูต้องให้กำลังใจและสร้างความมั่นใจให้กับวิทยากรท้องถิ่น ทำความเข้าใจในพื้นที่ฐาน และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ให้เกียรติยกย่องนับถือ เคารพความคิดเห็นด้วยความจริงใจ และนำข้อเสนอแนะจากชุมชนมาพัฒนา กิจกรรม

4.7 ครูผู้สอนต้องเป็นผู้นำในการวางแผนการจัดการสอนให้บุคคลในชุมชน ครูต้องพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากชุมชนมาบูรณาการในการเรียนการสอน

4.8 ทางโรงเรียนต้องให้ความรู้และความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แก่ประชาชนในชุมชน และควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

4.9 ต้องชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียน ถึงจุดประสงค์ และเป้าหมายในการปฏิบัติกิจกรรม ให้ความร่วมมือกับครูและชุมชน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ได้สรุปผลการวิจัยไว้โดยลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
6. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผล ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม ใน 4 กิจกรรม ได้แก่ ครัวบ้าน สตอรี่ไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2. เพื่อเสนอปัญหา และแนวทางการปรับปรุงสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผล ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศสงคราม 4 กิจกรรม ได้แก่ ครัวบ้าน สตอรี่ไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ครูโรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 7 คน ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลบางยี่รงค์ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีบทบาทที่เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคลองตาจ่า หรือผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 9 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจ่า ที่มีใช้ครู – อาจารย์ในโรงเรียน หรือผู้นำท้องถิ่น หรือผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 9 คน และ ผู้ปกครอง

นักเรียนโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 16 คน รวม กลุ่มตัวอย่าง 41 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ใน 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม และปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้ง 4 กิจกรรม และแนวทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ และทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ ดังนี้

1. สภาพของการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

1.1 สภาพการมีส่วนร่วมในการวางแผนของชุมชน ในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า ทั้ง 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมครอบครัว สดอริไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ส่วนใหญ่โดยเข้าร่วมประชุม รับฟังคำชี้แจง ทำความเข้าใจกับกิจกรรม และให้ความร่วมมือในการวางแผน และประสานงานกับครูผู้สอน โดยกลุ่มผู้ปกครองมีส่วนร่วมทั้งกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมมาก ในขณะที่กลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมน้อย แต่ทุกกลุ่มพร้อมให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน

1.2 สภาพการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรของชุมชน ให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียน โดยการอาสาเป็นครู และเป็นวิทยากร สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ สถานที่ประกอบการ และแหล่งเรียนรู้ รวมถึงบริจาคทรัพย์ และอาหารกลางวันในการเรียนรู้กับชุมชน ด้วยความสมัครใจ ทุกกลุ่มให้การสนับสนุนโรงเรียนเป็นอย่างดี

1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมของชุมชนตามสภาพจริง ด้วยการพูดคุยซักถามนักเรียน ให้คะแนนผลงานนักเรียน พร้อมทั้งแนะนำแก้ไขปัญหา และให้ข้อมูลครู

เพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุง กิจกรรม อย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีระเบียบวิธีที่ชัดเจน โดยกลุ่มของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการติดตามเชิงนโยบาย และผู้ปกครองเป็นการติดตามผลที่เกิดกับนักเรียนของตนเอง กลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในด้านนี้น้อยมาก แต่ให้การสนับสนุนโรงเรียนในด้านอื่นๆ

2. ปัญหาของโรงเรียนที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ โรงเรียน และชุมชนขาดการประสานงานกันโดยตรง โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์น้อย มีปัญหาเรื่องการเดินทาง และความปลอดภัยของนักเรียน ในการไปเรียนรู้กับชุมชน

3. ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ไม่สามารถมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ ชุมชนต้องประกอบอาชีพ และมีวันว่างไม่ตรงกับที่กำหนดไว้ ขาดความเชื่อมั่นในการถ่ายทอดความรู้ มีความเชื่อว่างานวิชาการ โรงเรียนควรเป็นผู้ดำเนินการเอง

4. ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ปัญหา และแนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน คือ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนควรจัดประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ให้ชุมชนได้ทราบถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ควรมีการวางแผนร่วมกันกับชุมชนอย่างชัดเจน ยืดหยุ่น วันเวลาจัดกิจกรรมและควรแจ้งให้ผู้ปกครองทราบล่วงหน้า ควรมีรถรับส่งนักเรียน และมีมาตรการป้องกันอันตรายในการเดินทาง ครู และชุมชนควรมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ครูผู้สอนต้องเป็นผู้นำในการวางแผน โรงเรียนควรให้ความรู้และความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แก่ชุมชน และต้องชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียน ถึงจุดประสงค์ และเป้าหมายในการปฏิบัติกิจกรรม

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อค้นพบของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำประเด็นมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการวางแผนของชุมชน ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนคลองตาจ่า ในการวางแผน มีความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างดีนั้น อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ดังที่ ชูชาติ พวงสมจิตร (2540: 19) ได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในขั้นเริ่มโครงการ การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ และการมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ ซึ่งการมีส่วนร่วมเริ่มจากขั้นของการเริ่มโครงการ และการวางแผนก่อน

ภูมิหลังของโรงเรียนคลองตาจ่า เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ถือได้ว่า เป็นโรงเรียนของชุมชน ในตำบลที่จัดตั้งขึ้นโดยชุมชนร่วมกันเสียสละทรัพย์สินเงินทองจัดตั้งขึ้น เนื่องจากเป็นความสำคัญ กับการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลาน และโรงเรียนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนมา โดยตลอด ทั้งการกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการโรงเรียน การร่วมจัดงานต่างๆ มีปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมอีกหลายปัจจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมตต์ เมตต์กรณิจิต (2541: 85 – 89) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำ โรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศึกษามีปัจจัย ส่งเสริมอื่นๆ ได้แก่ เวลา ที่อาศัยในชุมชน การมีถิ่นกำเนิด การเป็นศิษย์เก่า บุตรหลานศึกษา ในโรงเรียน และการห่วงใยสวัสดิภาพของนักเรียน

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อำนวย สิงห์คาม (2542: 90 – 97) ได้ ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด สกลนคร พบว่า ครูอาจารย์โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชน ในระดับมาก

สำหรับกรณีที่พบว่ากลุ่มผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ปกครองมีการติดต่อประสานกับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ตั้งแต่การส่งลูก ไปโรงเรียน การประชุมผู้ปกครอง การติดตามผลการเรียนของลูก ทำให้ผู้ปกครองได้รับทราบ ความเคลื่อนไหว และมีโอกาสที่เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของโรงเรียนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ในขณะที่กลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมน้อยที่สุด ก็เนื่องมาจากโรงเรียนให้บริการ การศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุมพื้นที่หลายหมู่บ้านในตำบล ดังนั้น ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านที่เป็น ที่ตั้งของโรงเรียนมีโอกาสติดต่อประสานงานกับโรงเรียนมากกว่าผู้นำชุมชนหมู่บ้านอื่นๆ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรของชุมชน ในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า เป็นไปด้วยความสมัครใจ และชุมชนทุกกลุ่ม ให้การสนับสนุนโรงเรียนเป็นอย่างดีนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาด้วยความสมัครใจ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุด เพื่อพัฒนาชุมชนของ ตนด้วยความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น (ศิริกุล กสิวิวัฒน์. 2542: 20) แม้ว่าโรงเรียนคลองตาจ่าเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ถือได้ว่าเป็นโรงเรียนของชุมชนใน ตำบลที่มีปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมหลายประการ ได้แก่ บุคคลต่างๆ อาศัยในชุมชนนี้มาเป็น เวลานาน การเป็นถิ่นกำเนิดของบุคคลในชุมชน เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน มีบุตรหลานศึกษาอยู่ ในโรงเรียน จึงทำให้ชุมชนเต็มใจสนับสนุนทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยสมัครใจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จารุมาศ บุญอินทร์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน เพื่อชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข้อจำกัดของแนวคิดที่แตกต่างกันเรื่องของการมีส่วนร่วม คือ หน่วยงานที่มีอำนาจสั่งการ มีแนวคิดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน ควบคุมกำกับกับการดำเนินงานของสถานศึกษา ส่วนแนวคิดของประชาชน/ชุมชน มีความเข้าใจว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนทุกอย่าง การบริจาค ทรัพย์สิน แรงงาน และอื่นๆ

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนคลองตาจำ อย่างไม่เป็นทางการ โดยกลุ่มของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นการติดตามเชิงนโยบาย อาจเป็นเพราะคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามาก เพราะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ในการรับทราบผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนต้องจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพ รายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัด สาธารณชน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สัมพันธ์ อุปลา (2541: 119 – 136) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในงานกิจกรรมนักเรียนมากกว่าด้านอื่น ในขณะที่ผลการวิจัยของ วัชระ สกุล ณ มรรคา (2541: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหารปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการวางแผน การปฏิบัติงานตามแผน และการประเมินผล เพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ในขณะที่สภาพปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินตามแผน และการประเมินผลเพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ในกรณีที่ผู้ปกครองมีบทบาทในการติดตามผลการเรียนที่เกิดกับบุตรหลานของตนมากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในฐานะของผู้ปกครอง ต้องติดตามผลการเรียนรู้ของบุตรหลานของตน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียน และวางแผนการศึกษาต่อไปในอนาคต ส่วนกลุ่มของผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลน้อยกว่ากลุ่มอื่น แต่ให้การสนับสนุนโรงเรียนในด้านอื่นๆ อาจเป็นเพราะแนวคิดของชุมชน มีความเข้าใจว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนทุกอย่าง การบริจาคทรัพย์สิน แรงงานอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุมาศ บุญอินทร์ (2545: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อชุมชนโดยการมี

ส่วนร่วมของชุมชน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทโดดเด่น ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียน ส่วนด้านการสืบสานจารีตประเพณีท้องถิ่น ถือว่า เป็นวิถีชีวิตของชุมชน มิใช่บทบาทของคณะกรรมการแต่อย่างใด ด้านการพิทักษ์สิทธิเด็กดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองและคณะครู

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาของโรงเรียน ที่ทำให้ชุมชน ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ โรงเรียนและชุมชนขาดการประสานงานกันโดยตรง และโรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์น้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ปัจจุบันในภารกิจการศึกษาได้เพิ่มภาระให้กับโรงเรียนมากขึ้น ทั้งในการประกันคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนโดยตรง ทำให้การจัดโครงสร้างการบริหาร และขอบข่ายการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งต้องเน้นไปที่งานวิชาการ การประสานงานที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ส่วนมากเป็นการแจ้งข่าวผ่านนักเรียนไปยังผู้ปกครอง อาจมีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เกินภาคเรียนละ 2 ครั้ง ทำให้การประสานงานระหว่างครูกับชุมชน และการประชาสัมพันธ์จึงดูไม่ต่อเนื่อง ทัวถึง และสม่ำเสมอ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เต็ม แสงไทยรักษ์ (2542: 123 – 125) ได้ทำการศึกษา ปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ปัญหาที่สำคัญ คือ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ประชาชนยากจน จึงให้การสนับสนุนโรงเรียนไม่เพียงพอ

ส่วนในกรณีปัญหาเรื่องการเดินทาง และความปลอดภัยของนักเรียนนั้น ในปัจจุบัน ปัญหาเรื่องอุบัติเหตุที่เกิดกับรถนักเรียนนั้นมีเกิดขึ้นบ่อยครั้งมาก จึงทำให้ผู้ปกครองเกิดความกังวลและความห่วงใย ซึ่งทางโรงเรียนก็ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นอย่างมาก การนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานศึกษาทุกครั้ง โรงเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การนำนักเรียนไปนอกสถานศึกษา แนวปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แต่โรงเรียนอาจไม่ได้แจ้งประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง หรือขออนุญาตผู้ปกครองทุกครั้ง จึงทำให้ผู้ปกครองมีความกังวลดังกล่าว

5. จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาของชุมชนที่ทำให้ไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ ชุมชนต้องประกอบอาชีพ และมีวันว่างไม่ตรงกับที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในชุมชนรอบๆ โรงเรียนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งในแต่ละวันต้องทำงานทั้งวัน ตั้งแต่เช้าจนเย็น วันใดที่ไม่ได้ออกทำงานก็ยอมขาดรายได้ไปด้วย ดังนั้น การที่โรงเรียนจัดประชุมหรือเชิญเป็นวิทยากรนั้นต้องมีการประสานงานล่วงหน้า

เพื่อให้สามารถวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า ซึ่งบางครั้งก็ไม่ตรงกับวัน และเวลาที่กำหนดไว้ เพราะการวางแผนต้องทำล่วงหน้าเป็นเวลานาน

ส่วนกรณีที่ชุมชนขาดความเชื่อมั่น และมีความเชื่อว่างานวิชาการ โรงเรียนควรเป็นผู้ดำเนินการเอง ทั้งนี้จากความเชื่อ และแนวคิดของประชาชนแต่ดั้งเดิมนั้น เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นเรื่องของโรงเรียน ประชาชนและผู้ปกครองมีความรู้ น้อย ไม่สามารถให้ความรู้แก่ใครได้ ซึ่งผลการวิจัยของ จารุมาศ บุญอินทร์ (2545: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข้อจำกัดของแนวคิดที่แตกต่างกันเรื่องของการมีส่วนร่วม คือ หน่วยงานที่มีอำนาจสั่งการ มีแนวคิดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน ควบคุมกำกับ การดำเนินงานของสถานศึกษา ส่วนแนวคิดของประชาชน และชุมชน มีความเข้าใจว่า การจัดการศึกษาเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของสถานศึกษา โดยชุมชนไม่ควรเข้าร่วมด้วยมีข้อจำกัดของระบบราชการ

6. จากข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ปัญหา และแนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนควรจัดประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ให้ชุมชนได้ทราบถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และควรมีการวางแผนร่วมกันกับชุมชนอย่างชัดเจนนั้น ทั้งนี้เห็นได้ว่า การประชาสัมพันธ์เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งนำไปสู่การสร้างความร่วมมือที่ดีต่อกันในอนาคต ซึ่งจากผลการวิจัยของสมลักษณ์ ภูคำแสน (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่าบทบาทที่ควรเป็นของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนและชุมชนต้องร่วมมือกันในทุกๆ ด้าน จึงนำไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. โรงเรียนควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ และการประสานงานระหว่างโรงเรียน ครูกับชุมชนให้มากขึ้น มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบหลากหลาย เช่น จัดประชุมครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน หรือผู้ปกครอง แทรกการชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญ และผลของการมีส่วนร่วมต่อผลการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. จัดทำวารสาร จดหมายข่าว จัดแสดงนิทรรศการนำเสนอผลงานกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบความก้าวหน้าของกิจกรรม จนสามารถชักจูง และโน้มน้าวให้

ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อการเรียนรู้ของโรงเรียนในกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรม มากขึ้น

3. จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรม ทั้ง 4 กิจกรรม สำหรับครูบ้านหรือวิทยากรอาสาสมัคร
4. โรงเรียนควรรนำผลการศึกษาค้างนี้มาสรุปทั้งในเชิงบวกและเชิงลบเพื่อดำเนินการปรับปรุงในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม
2. ควรประเมินผลลัพธ์ของแต่ละกิจกรรมอย่างรอบด้านทั้งในส่วนที่เป็นผลลัพธ์เกี่ยวกับครูบ้านหรือวิทยากรอาสาสมัคร ครูผู้ดำเนินกิจกรรม และนักเรียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสามัญศึกษา. (2543). *คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมฯ.
- กรรณิกา ชมดี. (2526). *การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *โรงเรียนสีขาว*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กำพล แสณบุญเรือง. (2542). *การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษา ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ขวัญประชา อริยสังข์. (2544, พฤศจิกายน). *การปฏิรูปการศึกษาโดยชุมชน : การพัฒนา การศึกษาอย่างยั่งยืน*. *สังคมพัฒนา*. 29(2): 90 – 91.
- จารุมาศ บุญอินทร์. (2545). *การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2540). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมี ส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ดารณี รักดี. (2540). *การพัฒนารูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่ออาชีพในชุมชนชนบท*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ดารา ทีปะปาล. (2526). *การศึกษากับการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- เต็ม แสงไทรรักษ์. (2542). ปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ถนัด ม่วงมณี. (2526). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการศึกษานอกโรงเรียนในท้องที่อำเภอตอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ถวิล คนฉลาด. (2540). ปัญหาการปฏิบัติงานโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- บุญนาค ตีวกุล. (2544). ชนบทไทย : การพัฒนาสู่ประชาสังคม. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประภาพรรณ ไชยวงษ์. (2545). การวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประเวศ วะสี. (2543, กรกฎาคม – มิถุนายน). การปฏิรูปการศึกษา คืบหน้าจากการศึกษาให้กับประชาชน. *อาจารย์สาร*. 25: 2.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2527). การประถมศึกษาในชนบทไทย. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ปรีชา พันธุ์สีดา. (2541). การศึกษาความต้องการของคณะกรรมการโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- พนารัตน์ สุภาคาร. (2548). การพัฒนาเกณฑ์การประเมินการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ไพรัช อรรถกามานนท์ ; และ มัทนา โชควรรวัฒน์กร. (2545). การส่งเสริมชุมชนและท้องถิ่นในการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา.

- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2527). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์
การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดีแอนด์เอส.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2525). *เอกสารการสอนชุดวิชาโรงเรียนกับชุมชน หน่วยที่1-7*
กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- เมตต์ เมตต์กรณิจิต. (2541). *การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษา
ประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหาร
การศึกษา). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.*
- รุ่ง แก้วแดง. (2541). *ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.*
- โรงเรียนคลองตาจ่า. (2547). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมครอบครัว. หนึ่งโรงเรียน
หนึ่งนวัตกรรม โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม.*
ถ่ายเอกสาร.
- . โรงเรียนคลองตาจ่า. (2548). *รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของ
สถานศึกษา: ปีการศึกษา2548. โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรสงคราม. ถ่ายเอกสาร.*
- ล้วน สายยศ; และ อังคนา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สุวีทาสาน.*
- วรารณ วังสีใหญ่. (2540). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน
ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.*
- วคินี พิเศษ. (2544). *การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการใช้หลักสูตร ในโรงเรียนสังกัด
เทศบาลจังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). นครสวรรค์:
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครสวรรค์. ถ่ายเอกสาร.*
- วัชระ สกุล ณ มรรคา. (2541). *การศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร โรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.*
- วัชรารณ เอี่ยมสะอาด. (2539). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนา
ท้องถิ่น อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา).
นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.*

- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริกาญจน์ โกลุมภ์. (2542). *การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ปรินซิพนิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริกุล กสิวิวัฒน์. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างไร*. *วารสารการพัฒนาชุมชน*. 42(6): 19 – 21.
- สมลักษณ์ ภูแลนคำ. (2540). *การศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สาขาวิชาการมัธยมศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2534). *สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษา วิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัมพันธ์ อุปลา. (2541). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สัมพันธ์ กางเพ็ง. (2544, ตุลาคม - พฤศจิกายน). *รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา*. *วารสารข้าราชการครู*. 22(1): 10 – 13.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). *ประชากรศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. ถ่ายเอกสาร.
- . (2547). *การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุภาพ ฉัตรภาวณ. (2541). *เอกสารประกอบการสอนวิชากระบวนการกลุ่มและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล*. ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สุรพล มีหนองหัวา. (2540). ปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุรินทร์ กิจนิตยชีวี. (2542, กรกฎาคม). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อการเรียนการสอนวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษา. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 22 – 23.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- หวน พันพันธุ์. (2529). การบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- อภิชัย พันธเสน. (2539). พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค ความหวังทางออกและทางเลือกใหม่. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.
- อรทัย มูลคำ ; และคณะ. (2542). การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง:Child Center : Storyline Method. กรุงเทพฯ: บริษัทพีพีพรินท์ จำกัด.
- อารยา วัฒนกิจ. (2526). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อาสาฬห์ เกษทรัพย์. (2523). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนในชุมชน ของผู้ปกครองในเขต อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ปกครอง นักเรียนโรงเรียนชุมชนภูมิวิทยา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อำนวย สิงห์คาม. (2542). การศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- อุทัย ดุลยเกษม; และ อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). ระบบการศึกษากับชุมชน กรอบความคิด และข้อเสนอเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: บริษัทแปลน พับลิชชิ่ง จำกัด.

- อุษา ภูมิ. (2335). *ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนประถมศึกษากับชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- Brittinggam, Kenneth Vernon. (1998 , November). The Characterization of Successful School Family and Community Parterships. *Dissertation Abstracts International*. 59(5): 1406 – A.
- Cannan, Jeff Scott. (2000, February). The Examination of a School in Peril : A Look at Discipline and Community Participation in an Urban School. *ProQuest Digital Dissertations*. 38(1): 46.
- Cohen ; & Uphoff. (1980). *Research methods in education*. 4th ed. Louis Cohen: Lawrence Manion, and Keith Morrison.
- Craft, R. C. (1989, January). Community Attitudes Toward Education and Levels of Participation in School Affairs. *Dissertation Abstracts International*. 47(7): 1633 – A.
- Delancy, R. (2000, January). Parent Participation in District – Level Curriculum Decision – Making: A Year in The Life of a School District. *ProQuest Digital Dissertations*. 60(7): 2349 – A.
- Gold, S. E. (2000, January). Community Organizing at a Neighborhood High School : Promises and Dilemmas in Building Parent – Educator Partnership and Collaborations. *ProQuest Digital Dissertations*. 60(7): 259 – A.
- Harris, Alison Marie. (1998, December). School – Community Relationship : A Namibian Cast Study. *Dissertation Abstracts International*. 36(6): 1437 – A.
- Hwang, Woei – Wuu. (1997, January). A Study of The Effects of Community Political Ideology on Local School Output Measures in The State of Texas. *Dissertation Abstracts International*. 57(7): 2768 – A.
- Johanek, Michael. (1996, May). *The Public Purposes of Public Education : The Evolution of Community – Centered Shcooling at Benjamin Franklin High School, 1934 – 1944*. New York: *Dissertation Abstracts International*. 56(11): 4296 – A.

- Lau, M. Y.Y. (1988, January). Participation of Families From African – America and Asian/Southeast Asian Communities in Minnesota's Open Enrollment Option. *Dissertation Abstracts International*. 58(7): 2532 – A.
- Nunez, Rene. (1995, March). Schools, Parents, and Empowerment : An Ethnographic Study of Mexican – Origin Parents Participation in Their Children's School. *Dissertation Abstracts International*. 55(9): 2747 -- A.
- Rideout, F. D. (1997, February). School – Base Management for Small Schools in Newfoundland and Labrador. *Dissertation Abstracts International*. 57(8): 3348 – A.
- Tubbs,J. E. (1996, September). A Study of Principals' Perceptions of Site-Based Management in Cobb County, Geogia. *Dissertation Abstracts International*. 57(3): 966 – A.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ครู

เรื่อง การศึกษาสภาพมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน
โรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสรสงคราม

.....

คำชี้แจง

ความมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ครู 1) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนคลองตาจ่า ใน 3 ด้านได้แก่ การวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผล ของ 4 กิจกรรม ได้แก่ ครูบ้าน สตอรีไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และ 2) เพื่อให้ครูเสนอแนวทางการปรับปรุงสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียน

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของครูผู้ให้สัมภาษณ์

1. สอน ระดับชั้น
2. เพศ
 - ชาย
 - หญิง
3. ประสบการณ์การเป็นครู ปี (เศษของปีที่เท่ากับ 6 เดือนหรือมากกว่า บัดเป็น 1 ปี)
4. วุฒิการศึกษาสูงสุด สาขา/วิชาเอก

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

1. ชุมชนได้มีการสนับสนุน ช่วยเหลือ มีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนใน 4 กิจกรรมต่อไปนี้อะไรบ้าง

1. กิจกรรมครอบครัว

ก. การมีส่วนร่วมในการวางแผน

.....

.....

.....

ข. การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร

.....

.....

.....

ค. การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

.....

.....

.....

2. กิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรีไลน์

ก. การมีส่วนร่วมในการวางแผน

.....

.....

.....

ข. การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร

.....

.....

.....

ค. การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

.....

.....

.....

3. กิจกรรมการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ก. การมีส่วนร่วมในการวางแผน

.....

.....

.....

ข. การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร

.....

.....

.....

ค. การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

.....

.....

.....

4. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ก. การมีส่วนร่วมในการวางแผน

.....

.....

.....

ข. การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร

.....

.....

.....

ค. การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน

เรื่อง การศึกษาสภาพมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

.....

คำชี้แจง

1. ความมุ่งหมายของการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน 1) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนคลองตาจ่า ใน 3 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามผล ของ 4 กิจกรรม ได้แก่ คุรบ้าน สตอริไลน์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และ 2) เพื่อให้บุคคลในชุมชนเสนอแนวทางการปรับปรุงสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียน

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. สถานภาพ

- ผู้นำท้องถิ่น กำนัน
- ผู้ใหญ่บ้าน
- กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ผู้ปกครองนักเรียน ระดับชั้น

2. เพศ

- ชาย หญิง

3. จบการศึกษาสูงสุด

- ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มัธยมศึกษา
- สูงกว่ามัธยมศึกษา อื่นๆ

4. อาชีพ

- เกษตรกรรม รับจ้าง
- รับราชการ อื่นๆ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน เกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนคลองตาจ่า

1. ครูบ้าน

1.1 ท่านได้สนับสนุน ช่วยเหลือ มีส่วนร่วมกับโรงเรียนใน การวางแผน สนับสนุน ทรัพยากร และติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ครูบ้านอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 มีปัญหาอะไรบ้าง ในส่วนของโรงเรียนที่ทำให้ท่านไม่สามารถมีส่วนร่วม กับโรงเรียนในกิจกรรมครูบ้าน

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 มีปัญหาอะไรบ้าง ในส่วนของท่านที่ทำให้ท่านไม่สามารถมีส่วนร่วม กับโรงเรียน ในกิจกรรมครูบ้าน

.....

.....

.....

.....

.....

1.4 โปรดให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาที่กล่าวมา และเสนอแนะแนวทางที่ท่าน สามารถมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมครูบ้าน

.....

.....

.....

.....

.....

2. การเรียนรู้แบบสตอรีไลน์

2.1 ท่านได้สนับสนุนช่วยเหลือ มีส่วนร่วมกับโรงเรียนใน การวางแผน สนับสนุน ทรัพยากร และติดตามผลการดำเนินกิจกรรม การเรียนรู้แบบสตอรีไลน์ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 มีปัญหาอะไรบ้าง ในส่วนของโรงเรียน ที่ทำให้ท่านไม่สามารถมีส่วนร่วมกับ โรงเรียนในกิจกรรมสตอรีไลน์

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 มีปัญหาอะไรบ้าง ในส่วนของท่านที่ทำให้ท่านไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรมสตอรีไลน์

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 โปรดให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาที่กล่าวมา และเสนอแนะแนวทางที่ท่าน สามารถมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมสตอรีไลน์

.....

.....

.....

.....

.....

3. การเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1 ท่านได้สนับสนุน ช่วยเหลือ มีส่วนร่วมกับโรงเรียนใน การวางแผน สนับสนุน ทรัพยากรและติดตามผลการดำเนินงาน การเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 มีปัญหาอะไรบ้าง ในส่วนของโรงเรียนที่ทำให้ท่านไม่สามารถมีส่วนร่วมกับ โรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 มีปัญหาอะไรบ้าง ในส่วนของท่านที่ทำให้ท่านไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

3.4 โปรดให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาที่กล่าวมา และเสนอแนะแนวทางที่ท่าน สามารถมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

4. การเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

4.1 ท่านได้สนับสนุนช่วยเหลือ มีส่วนร่วมกับโรงเรียนใน การวางแผน สนับสนุน ทรัพยากรและติดตามผลการดำเนินงาน การเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 มีปัญหาอะไรบ้าง ในส่วนของโรงเรียนที่ทำให้ท่านไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

4.3 มีปัญหาอะไรบ้าง ในส่วนของท่านที่ทำให้ท่านไม่สามารถมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

4.4 โปรดให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาที่กล่าวมา และเสนอแนะแนวทางที่ท่าน สามารถมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

รายนามผู้รับการสัมภาษณ์

เรื่อง การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน
ของโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

รายนามผู้รับการสัมภาษณ์

เรื่อง การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน
ของโรงเรียนคลองตาจ่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

กลุ่มที่ 1 ครูโรงเรียนคลองตาจ่า จำนวน 7 คน			
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/กลุ่ม	ที่อยู่
1	นางวิไลวรรณ เทศเจริญ	ครู โรงเรียนคลองตาจ่า ประจำชั้นอนุบาล1-2	8 หมู่ที่ 4 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
2.	นายมนูญ เจริญสุนทร	ครู โรงเรียนคลองตาจ่า ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	3/1 หมู่ที่ 7 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
3.	นางสาวพรพรรณ ตันหลงขจร	ครู โรงเรียนคลองตาจ่า ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	12 หมู่ที่ 4 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
4.	นางสุภรณ์ มิ่งโมฬี	ครู โรงเรียนคลองตาจ่า ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	47หมู่ที่ 5 ต.บางนกแขวก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
5.	นางกัลยาณี บุญเจริญ	ครู โรงเรียนคลองตาจ่า ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	19-21หมู่ที่ 5 ต.บางนกแขวก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
6	นายแสงอุทัย นิมนวล	ครู โรงเรียนคลองตาจ่า ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	26 หมู่ที่ 7 ต.คิ่งน้ำวน อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี
7.	นางสาวอมรรัตน์ ถนอมชาติ	ครู โรงเรียนคลองตาจ่า ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	99/33 หมู่ที่ 4 ต.พงสวาย อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี

กลุ่มที่ 2 ผู้นำท้องถิ่นในตำบลบางยี่รงค์ จำนวน 9 คน			
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/กลุ่ม	ที่อยู่
1	นายวิบูลย์ นันทจินดา	กำนัน ตำบลบางยี่รงค์	9 หมู่ที่ 6 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
2	นายวรวิญญู รุจรัตน์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ต.บางยี่รงค์	10 หมู่ที่ 1 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
3	นายนำชัย ระงับพิศม์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ต.บางยี่รงค์	17 หมู่ที่ 2 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
4	นายชานนท์ สุริยฉันทนานนท์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 ต.บางยี่รงค์	24 หมู่ที่ 10 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
5	นายสุรพิน จิตรเจริญ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ต.บางยี่รงค์	94 หมู่ที่ 4 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
6	นายไมตรี อ่อนละมูล	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ต.บางยี่รงค์	7 หมู่ที่ 5 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
7	นายฉลาด ประยูรหงษ์	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ต.บางยี่รงค์	50 หมู่ที่ 6 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
8	นางผ่องศรี อัดถโชติ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ต.บางยี่รงค์	14 หมู่ที่ 7 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
9	นายนราทิพย์ โชคบันดาลสุข	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ต.บางยี่รงค์	6 หมู่ที่ 8 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

กลุ่มที่ 3 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนคลองตาจำ จำนวน 9 คน			
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/กลุ่ม	ที่อยู่
1	นายบัณฑิต สัตยวินิจ	ประธานกรรมการ สถานศึกษาฯ	12 หมู่ที่ 3 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
2.	นางยุพา เทศเจริญ	รองประธานกรรมการ สถานศึกษาฯ	57 หมู่ที่ 4 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
3.	พระครูกิตติธรรมคุณ	เจ้าอาวาสวัดเกตุน้อยอัมพ วันกรรมการสถานศึกษา ฯ	วัดเกตุน้อยอัมพวัน อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี
4.	นางจินดา เทพเทียนชัย	กรรมการสถานศึกษา ฯ	21 หมู่ที่ 3 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
5.	นายประเสริฐ ช่างเสียง	กรรมการสถานศึกษา ฯ	51 หมู่ที่ 3 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
6.	น.ส.สาคร เอี่ยมสุวรรณ	กรรมการสถานศึกษาฯ	38 หมู่ที่ 3 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
7.	นายเสน่ห์ มากระนิตย์	กรรมการสถานศึกษาฯ	5 หมู่ที่ 3 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
8.	นายประยงค์ นาคผจญ	กรรมการที่ปรึกษา สถานศึกษาฯ	3 หมู่ที่ 3 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
9	นายสาหร่าย ดันหลง ขจร	กรรมการที่ปรึกษา สถานศึกษาฯ	2 หมู่ที่ 3 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

กลุ่มที่ 4 ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจำ จำนวน 16 คน			
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/กลุ่ม	ที่อยู่
1.	นายมานaix วรรณศิริ	ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล 1	36 หมู่ที่ 3 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
2.	นายนิรันดร์ จวีร์ตัน	ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล 1	11 หมู่ 3 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
3.	นายวัลลภ ไยดี	ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล 2	38 หมู่ 7 ต.คิ่งน้ำวน อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี.
4.	นางบุญมี วรรณศิลป์	ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล 2	27 หมู่ 4 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
5.	นายสุชิน ทองเทียนชัย	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1	20 หมู่ 3 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
6.	นางธนาภรณ์ โก๊ะดี	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1	62 หมู่ 1 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
7.	นางนิภา ช้องวงษ์	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2	37 หมู่ที่ 3 38 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
8	นางอุ้นจิตร โพธิศรีนาค	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2	124 หมู่ที่ 7 ต.คิ่งน้ำวน อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

กลุ่มที่ 4 ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนคลองตาจำ จำนวน 16 คน			
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/กลุ่ม	ที่อยู่
9.	นางธนาภรณ์ โก้ตทวีดี	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3	62 หมู่ที่ 1 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
10.	นายชนะ เปลี่ยนวงศ์	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3	124 หมู่ที่ 7 ต.คิ่งน้ำวน อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี
11.	นางวรรณมา วรรณศิริ	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4	36 หมู่ที่ 3 ต.บางยี่รงค์ อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม
12.	นางชไมพร มาตรา	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4	91/3 หมู่ที่ 7 ต.คิ่งน้ำวน อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี
13.	นางสำราญ เกิดบ้าน	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5	37 หมู่ที่ 8 ต.คิ่งน้ำวน อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี
14.	นางดารณี อรรถมานะ	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5	2. หมู่ที่ 2 ต.บางยี่รงค์ อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี
15.	นางวันทนีย์ ทศน์วรรณ	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6	80 / 4 หมู่ที่ 5 ต.คิ่งกระถิน อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี
16.	นางปราณี ไยดี	ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6	91 หมู่ที่ 7 ต.คิ่งน้ำวน อ.เมืองฯ จ.ราชบุรี

ภาคผนวก ค

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือแบบสัมผัสภาษา

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี อาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. นายแมนสรวง เพ็งนู ศึกษานิเทศก์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม
4. นายประวิทย์ บุญทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปราโมทย์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม
5. นางวีรญา เปลียนธนูวงศ์ ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดจุฬามณี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางยุพิน พุ่มพิบูลย์
วันเดือนปีเกิด	7 มิถุนายน 2497
สถานที่เกิด	53 หมู่ 5 ตำบลบางกุ้ง อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	44/5 หมู่ 1 ตำบลบ้านปรก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม 75000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนคลองตาจ่า (คงจีบอุทิศ) จังหวัดสมุทรสงคราม
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2517	ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนถาวรานุกุล จังหวัดสมุทรสงคราม
พ.ศ. 2518	ประกาศนียบัตรประโยคครูประถมศึกษา (ป.ป.) จาก วิทยาลัยครูนครปฐม จังหวัดนครปฐม
พ.ศ. 2519	ประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยมศึกษา (พ.ม.) ศึกษาด้วยตนเอง
พ.ศ. 2523	การศึกษาระดับบัณฑิต (สังคมศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก
พ.ศ. 2550	การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ